T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞANLIURFA DAMIZLIK KOYUN KEÇİ YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİ ÜYELERİNİN ÖRGÜTSEL MEMNUNİYETLERİ VE BEKLENTİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Seyran AYALP

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

ŞANLIURFA
2020

Dr.Öğr.Üyesi Mehmet Reşit SEVİNÇ danışmanlığında, Seyran AYALP'ın hazırladığı "**Şanlıurfa Damızlık Koyun Keçi Yetiştirici Birliği Üyelerinin Örgütsel Memnuniyetleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma"** konulu bu çalışma 02/11/2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Danışman : Dr.Öğr.Üyesi Mehmet Reşit SEVİNÇ ……...

Üye : Prof.Dr. Turan BİNİCİ ……...

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Önder Volkan BAYRAKTAR ……...

Bu Tezin Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

Doç. Dr. İsmail HİLALİ
Enstitü Müdürü

Bu çalışma HÜBAP tarafından desteklenmiştir.
Proje No: 20060

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET i
ABSTRACT ii
TEŞEKKÜR iii
ŞEKİLLER DİZİNİ iv
ÇİZELGELER DİZİNİ v
KISALTMALAR DİZİNİ vii
1 . GİRİŞ 1
1.1. Hayvancılık Sektörünün Önemi 3
1.2. Türkiye'de Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği 4
1.3. Şanlıurfa'da Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği 7
1.4. Tarım Sektöründe Örgütlenme 9
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR 14
3. MATERYAL ve YÖNTEM 21
3.1. Materyal 21
3.2. Yöntem 21
3.3. Verilerin Analizi 23
3.4. Araştırma Alanı 24
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA 26
4.1. Yetiştiricilere Ait Tanımlayıcı (Betimleyici) İstatistikler 26
4.1.1. Demografik bulgular ve tartışma 26
4.1.2. Ekonomik bulgular ve tartışma 33
4.2. Yetiştiricilerin Küçükbaş Hayvancılık ve ŞDKKYB Faaliyetlerine Karşı Tutumları 38
4.2.1. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları 39
4.2.2. İhtiyaç duyunca teknik destek alabiliyorum ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları 43
4.2.3. Sürüde meydana gelen hastalıkların tedavisinde yeterli bilgiye ulaşabiliyorum ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları 45
4.2.4. Çoban bulmakta sıkıntı yaşamıyorum ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları 45
4.2.5. Mera alanları yeterli ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları 49
4.2.6. Kooperatifçilik ve birlik ile ilgili eğitim almak isterim ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları 52
4.2.7. Bölgedeki küçükbaş yetiştiricileri ortak hareket ediyorlar ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları 54
4.2.8. Bölgemdeki küçükbaş yetiştirici birliği ile irtibat halindeyim ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları 57
4.2.9. Bölgemdeki küçükbaş yetiştirici birliğinde yönetim görevi alabilirim ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları 60
4.2.10. Küçükbaş yetiştirici birliğinin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları 63
4.2.11. Küçükbaş yetiştirici birliği ürünlerimizin fiyatını iyileştirmede adımlar atıyor ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları 67
4.2.12. Küçükbaş yetiştirici birliğinin genel anlamda başarılı olduğunu düşünüyorum ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları 71
4.3. Yetiştiricilerin ŞDKKYB'inden Beklentileri 74
5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER 79
5.1. Sonuçlar 79
5.2. Öneriler 81
KAYNAKLAR 83

ÖZGEÇMİŞ 89
EKLER 90
EK-1: Etik Kurul İzin ve Onayı 90

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ŞANLIURFA DAMIZLIK KOYUN KEÇİ YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİ ÜYELERİNİN ÖRGÜTSEL MEMNUNİYETLERİ VE BEKLENTİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Seyran AYALP

Harran Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Dr.Öğr.Üyesi Mehmet Reşit SEVİNÇ
YIL: 2020, Sayfa: 90

Hayvancılık sektörü ülke nüfusunun dengeli ve sağlıklı beslenmesine kaynak sunan, kırsal kalkınmayı sağlayan ve kırsalda refah seviyesini olumlu anlamda etkileyen önemli bir sektördür. Türkiye'de 26 Ağustos 2016 tarihinde "Islah Amaçlı Hayvan Yetiştirici Birliklerinin Kurulması ve Hizmetleri Hakkında Yönetmelik" yayınlanmıştır. Bu araştırmada; ŞDKKYB üyelerinin örgütsel memnuniyetleri ve birlikten beklentileri araştırılmıştır. Araştırma evreni 5 972 üyedir. Basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre %98 güven seviyesi ve %10 hata payı dikkate alınarak örneklem sayısı olarak 133 üye hesaplanmıştır. Üyeler ile görüşmelerde anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan üyeler küçükbaş yetiştiricilik faaliyetleri ile ilgili temel sorunlarının; mera alanlarının azalması, yetiştiricilik maliyetlerinin artması, kırmızı et ile ilgili olarak uygulanan dış ticaret politikalarının olumsuz etkileri olduklarını belirtmişlerdir. En önemli sorunları ise genç kuşakların küçükbaş yetiştiricilik faaliyetlerine devam etmek istememeleri ve çoban yetersizliğidir. Üyeler birliğin yürütmüş olduğu faaliyetlerden genel anlamda memnundurlar. Özellikle çobanlık eğitimi, hibe ve destekler konusunda dosya hazırlama desteği ve hayvanların kayıt altına alınması gibi faaliyetler konusunda yeterli düzeyde hizmet aldıklarını belirtmişlerdir. Ancak yasal mevzuat çerçevesinde birliklerin veteriner hekim ya da hayvan sağlığı kontrolü gibi faaliyetleri yürütemediklerini dile getirmişlerdir. Dolayısıyla üyelerin birliklerden en önemli beklentileri teknik ve sağlık konularında faaliyetlerine destek olunmasıdır. Diğer taraftan hayvansal ürünlerinin pazarlanması ve katma değer kazandırmaya yönelik adımların atılması da üyelerin birlikten beklentileri içerisindedir.

ANAHTAR KELİMELER: Kırsal kalkınma, küçükbaş hayvancılık, yetiştirici birlikleri, Şanlıurfa

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

A RESEARCH ON THE ORGANIZATIONAL SATISFACTION AND EXPECTATIONS OF THE MEMBERS OF THE SHEEP AND GOAT BREEDERS' ASSOCIATION OF ŞANLIURFA

Seyran AYALP

Harran University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Agriculture Econommy

Supervisor: Assist.Prof.Dr. Mehmet Reşit SEVİNÇ
Year: 2020, Page: 90

The livestock sector is an important sector that provides resources for a balanced and healthy nutrition of the country's population, ensures rural development and positively affects the welfare level in rural areas. In Turkey, on August 26, 2016 "Regulation of the Establishment and Services of Livestock Breeders Associations for the Purpose of Breeding" was published. In this study; organizational satisfaction of ŞSGBA members and their expatiations from the association were investigated. The research population has 5972 members. According to the simple random sampling method, the sample size was calculated as 133 members, taking into account 98% confidence level and 10% margin of error. Survey method was used in interviews with members. The members participating in the research stated that the main problems related to the sheep and goat breeding activities were the decrease in pasture areas, the increase in breeding costs and the negative effects of foreign trade policies on red meat. The most important problems is that young generations do not want to continue ovine breeding activities and the lack of shepherds. Otherwise, they stated that they received adequate services in activities such as shepherd training, preparation of a grant and support application file and registration of animals. However, they stated that the associations cannot carry out activities such as veterinarians or animal health control within the framework of the legal legislation. Therefore, the most important expectations of the members from the associations are to support their activities in technical and health matters. On the other hand, marketing of animal products and taking steps to add value are among the expectations of the members from the association.

KEYWORDS: Rural development, sheep and goat breeding, breeders' associations, Şanlıurfa.

TEŞEKKÜR

Bu tezin oluşmasında bana sürekli zaman ayıran, her konuda büyük destekleri olan birinci danışmanım Dr.Öğr.Üyesi Mehmet Reşit SEVİNÇ'e ve ikinci danışmanım Dr.Öğr.Üyesi Mehmet CANÇELİK'e teşekkürler. Lisansüstü eğitimim aşamasında bana her türlü desteği sunan Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Tarım Ekonomisi Bölümü Hocalarına ve çalışanlarına ayrı ayrı teşekkür ederim.

Araştırmamın saha çalışması döneminde benimle ilgilenen, yeri geldiğinde saha çalışmalarıma yardımcı olan, üyeleri ile görüşmemi sağlayan, bu süreçte her türlü desteği esirgemeyen Şanlıurfa Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği'ne, özellikle birlik çalışanları Fuat TATLI ve Mehmet Emin ÇALIŞKAN'a çok teşekkürler.

Çalışmama maddi olarak destek sağlayan ve bu çalışmanın ortaya çıkmasında değerli katkıları bulunan Harran Üniversitesi BAP Koordinasyon Birimi'ne (HÜBAP) ve çalışanlarına çok teşekkürler.

Son olarak doğduğum günden bu güne, tüm yaşamım boyunca hep yanımda olan, beni destekleyen aileme, arkadaşlarıma ve özellikle dostum Gülten AKYOL'a sonsuz teşekkürler.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1.1. Türkiye'de 1990 – 2019 yılları arası küçükbaş hayvan varlığı değişimi..... 6
Şekil 1.2. Şanlıurfa'da 2004 – 2019 yılları arası küçükbaş hayvan varlığı değişimi..... 8
Şekil 3.1. Çalışma sahası anket uygulaması..... 22
Şekil 3.2. Çalışma sahası gözlem uygulaması..... 23
Şekil 3.3. Şanlıurfa ve GAP bölgesinin Türkiye'deki konumu..... 25

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 1.1. Türkiye'de 1990 – 2019 yılları arası küçükbaş hayvan varlığı 5
Çizelge 1.2. Şanlıurfa'da 2004 – 2019 yılları arası küçükbaş hayvan varlığı 7
Çizelge 1.3. Şanlıurfa'da küçükbaş hayvan varlığının ilçelere dağılımı (2019 yılı) 9
Çizelge 1.4. Türkiye'de ıslah amaçlı yetiştirici birlikleri 12
Çizelge 4.1. Yetiştiricilerin faaliyet gösterdiği ilçeler 26
Çizelge 4.2. Yetiştiricilerin yaş dağılımları 27
Çizelge 4.3. Yetiştiricilerin medeni hal dağılımı 28
Çizelge 4.4. Yetiştiricilerin aile tipi 29
Çizelge 4.5. Yetiştiricilerin çocuk sayıları 29
Çizelge 4.6. Yetiştiricilerin hane halkı sayıları 31
Çizelge 4.7. Yetiştiricilerin eğitim seviyeleri 31
Çizelge 4.8. Hanede hayvancılık faaliyetlerinde çalışan sayısı 32
Çizelge 4.9. Yetiştiricilerin hayvancılık deneyim süreleri 32
Çizelge 4.10. Yetiştiricilerin sosyal güvenlik ve sağlık güvenceleri 33
Çizelge 4.11. Yetiştiricilerin esas gelir kaynağı 33
Çizelge 4.12. Yetiştiricilerin kayıt tutma durumları 34
Çizelge 4.13. Yetiştiricilerin küçükbaş hayvancılık yapma nedenleri 35
Çizelge 4.14. Yetiştiricilerin hane gelirleri (TL/yıl) 36
Çizelge 4.15. Yetiştiricilerin mülk arazi varlığı 36
Çizelge 4.16. Yetiştiricilerin küçükbaş hayvan varlıkları (Baş) 38
Çizelge 4.17. Yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim ifadesi analiz sonucu 39
Çizelge 4.18. Yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim (ilçe karşılaştırması) 40
Çizelge 4.19. Yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim (eğitim seviyesi karşılaştırması) 41
Çizelge 4.20. Yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim (çalışan sayısı karşılaştırması) 41
Çizelge 4.21. Yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim (hayvan sayısı karşılaştırması) 42
Çizelge 4.22. Teknik destek alabiliyorum ifadesi analiz sonucu 43
Çizelge 4.23. Teknik destek alabiliyorum (çalışan sayısı karşılaştırması) 43
Çizelge 4.24. Teknik destek alabiliyorum (hayvan sayısı karşılaştırması) 44
Çizelge 4.25. Hastalık tedavisinde bilgiye ulaşabiliyorum ifadesi analiz sonucu 45
Çizelge 4.26. Çoban temininde sıkıntı yaşamıyorum ifadesi analiz sonucu 45
Çizelge 4.27. Çoban temininde sıkıntı yaşamıyorum (ilçe karşılaştırması) 46
Çizelge 4.28. Çoban temininde sıkıntı yaşamıyorum (yaş karşılaştırması) 47
Çizelge 4.29. Çoban temininde sıkıntı yaşamıyorum (çalışan sayısı karşılaştırması) 47
Çizelge 4.30. Çoban temininde sıkıntı yaşamıyorum (hayvancılık deneyimi karşılaştırması) 48
Çizelge 4.31. Çoban temininde sıkıntı yaşamıyorum (Hayvancılık deneyimi karşılaştırması) 49
Çizelge 4.32. Mera alanları yeterli ifadesi analiz sonucu 49
Çizelge 4.33. Mera alanları yeterli (ilçe karşılaştırması) 50
Çizelge 4.34. Mera alanları yeterli (hayvancılık deneyimi karşılaştırması) 51
Çizelge 4.35. Mera alanları yeterli (hayvan sayısı karşılaştırması) 51
Çizelge 4.36. Eğitim almak isterim ifadesi analiz sonucu 52
Çizelge 4.37. Eğitim almak isterim (ilçe karşılaştırması) 53
Çizelge 4.38. Eğitim almak isterim (eğitim düzeyi karşılaştırması) 54
Çizelge 4.39. Yetiştiriciler ortak hareket ediyorlar ifadesi analiz sonucu 54
Çizelge 4.40. Yetiştiriciler ortak hareket ediyorlar (ilçe karşılaştırması) 55
Çizelge 4.41. Yetiştiriciler ortak hareket ediyorlar (yaş karşılaştırması) 56
Çizelge 4.42. Yetiştiriciler ortak hareket ediyorlar (çalışan sayısı karşılaştırması) 56
Çizelge 4.43. Yetiştiriciler ortak hareket ediyorlar (deneyim karşılaştırması) 57
Çizelge 4.44. Birlik ile irtibat halindeyim ifadesi analiz sonucu 58
Çizelge 4.45. Birlik ile irtibat halindeyim (ilçe karşılaştırması) 58
Çizelge 4.46. Birlik ile irtibat halindeyim (deneyim karşılaştırması) 59
Çizelge 4.47. Birlik ile irtibat halindeyim (hayvan sayısı karşılaştırması) 59

Çizelge 4.48. Birlikte yönetim görevi alabilirim ifadesi analiz sonucu.....60
Çizelge 4.49. Birlikte yönetim görevi alabilirim (ilçe karşılaştırması) 61
Çizelge 4.50. Birlikte yönetim görevi alabilirim (eğitim karşılaştırması).....62
Çizelge 4.51. Birlikte yönetim görevi alabilirim (hayvan sayısı karşılaştırması).....62
Çizelge 4.52. Birliğin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum ifadesi analiz sonucu.....63
Çizelge 4.53. Birliğin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum (ilçe karşılaştırması) 63
Çizelge 4.54. Birliğin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum (eğitim düzeyi karşılaştırması).....64
Çizelge 4.55. Birliğin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum (çalışan sayısı karşılaştırması) 65
Çizelge 4.56. Birliğin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum (deneyim karşılaştırması) 65
Çizelge 4.57. Birliğin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum (hayvan sayısı karşılaştırması) 66
Çizelge 4.58. Birlik ürün fiyatlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atıyor ifadesi analiz sonucu.....67
Çizelge 4.59. Birlik ürün fiyatlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atıyor (ilçe karşılaştırması).....67
Çizelge 4.60. Birlik ürün fiyatlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atıyor (yaş karşılaştırması).....68
Çizelge 4.61. Birlik ürün fiyatlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atıyor (çalışan sayısı karşılaştırması) 69
Çizelge 4.62. Birlik ürün fiyatlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atıyor (deneyim karşılaştırması) 69
Çizelge 4.63. Birlik ürün fiyatlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atıyor (hayvan sayısı karşılaştırması) 70
Çizelge 4.64. Birliğin genelde başarılı olduğunu düşünüyorum ifadesi analiz sonucu 71
Çizelge 4.65. Birliğin genelde başarılı olduğunu düşünüyorum (ilçe karşılaştırması).....71
Çizelge 4.66. Birliğin genelde başarılı olduğunu düşünüyorum (yaş karşılaştırması) 72
Çizelge 4.67. Birliğin genelde başarılı olduğunu düşünüyorum (deneyim karşılaştırması).....73
Çizelge 4.68. Birliğin genelde başarılı olduğunu düşünüyorum (hayvan sayısı karşılaştırması) 74
Çizelge 4.69. Yetiştiricilerin ŞDKKYB'inden beklentilerine ait ifadeler.....76

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
STATA	Software for Statistics and Data Science
ŞDKKYB	Şanlıurfa Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği
TİGEM	Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

1. GİRİŞ

Beslenme, insanın büyüme, gelişme, sağlıklı ve üretken olarak uzun süre yaşaması için gerekli olan besin öğelerini yeterli miktarlarda alıp vücudunda kullanmasıdır (Yücesan, 2008). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre; beslenme yani gıdaya ulaşabilme, fizyolojik ihtiyaçlar içerisinde olan ve temel bir gereksinimdir (Maslow, 1954).

İnsanoğlu biyolojik varlığını sürdürebilmek için beslenmek zorundadır. Beslenme aynı zamanda tüm insanların faal olarak yer aldığı bir yaşam etkinliği olup vücutta metabolik fonksiyonların devamı için gerekli enerjinin sağlanmasında önemli bir yeri olan fizyolojik olgudur. Yaşayan her insan için kaçınılmaz olan beslenme yoluyla tüketim, doğumla başlayan ve ancak ölümle son bulan bir süreçtir (Orak ve ark., 2006; Özüşen ve Yıldız, 2012; Cançelik ve ark., 2020).

Bireyin biyolojik varlığı açısından oldukça önemli olan beslenme, insanoğlunun teknolojik gelişmeler ile beraber yaşamsal faaliyetlerinin değişmesiyle, sadece beslenme kaygısı olarak değil yeterli ve dengeli beslenme kaygısı olarak karşımıza çıkmıştır. Yeterli ve dengeli beslenme; vücudun büyümesi, dokuların yenilenmesi ve çalışması için gerekli olan tüm besin ögelerinin her birinin yeterli miktarda ve gerekli oranda alınması ve vücutta uygun biçimde kullanılmasıdır (Demirezen ve Coşansu, 2005). Bu durumun sağlanamaması hem bireysel anlamda hem de toplumsal anlamda önemli beslenme sorunlarının varlığını ortaya çıkarmaktadır (Baysal, 2003).

İnsanoğlunun beslenmesinde kullandığı temel kaynaklar; bitkisel ve hayvansal olarak ikiye ayrılmaktadır. İnsanoğlu yaradılışıyla beraber ihtiyaç duyduğu besin öğelerine avcılık ve toplayıcılık ile ulaşmaya çalışmıştır. Ancak insanoğlunun zekâsını kullanarak doğal çevreye uyum sağlaması, beraberinde toplumsal gelişmelerin yaşanması, yerleşik düzene geçişi ve tarım kültürünün oluşumunu hızlandırmıştır.

Toprağı ve tohumu kullanarak insanoğlunun zorunlu ihtiyaçlarını karşılayan canlı materyal, yani bitkisel ve hayvansal ürünler üretmesi ve gıdaya dönüştürmesi faaliyetlerine tarım denmektedir. Dolayısıyla tarımsal faaliyetin üç temel alanı bulunmaktadır. Bunlar; bitkisel üretim, hayvansal üretim ve üretilenlerin işlenmesidir (Yavuz ve Dilek, 2019). İnsanoğlu var olduğu sürece varlığını sürdürecek olan tarım sektörü; insanların beslenme gereksinmelerini karşılaması, tarım dışı sektörlere hammadde üretmesi, sağlıklı işgücü sağlaması, ruhsal denge unsuru olması ve kalkınmanın finansmanını sağlaması açısından da stratejik öneme sahiptir (Dinler, 2008).

Türkiye, özellikle Anadolu toprakları, tarih boyunca çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış bir coğrafyadır. Bu uygarlıklarda tarımsal faaliyetler, bölgenin iklim çeşitliliği nedeniyle çok çeşitli alanlarda yoğun bir şekilde yapılmıştır (Yavuz ve Çağlayan, 2005). Türkiye'nin zengin doğal kaynak yapısı, uygun iklim koşulu ve tarımsal üretimin ihtiyaç duyduğu kültürel birikim varlığı dolayısıyla hem hayvansal hem de bitkisel üretimde yüzyılları aşan süre içerinde tarımsal faaliyetler Anadolu topraklarında yapılmıştır. Bu süreç boyunca insanoğlunun ihtiyaç duyduğu hem bitkisel hem de hayvansal besin kaynakları sorunsuz bir şekilde üretilebilmiştir.

Her ne kadar bitkisel ürünler insan beslenmesi için önemli olsa da hayvansal ürünlerin insanoğlu beslenmesindeki yeri ve önemi çok daha farklıdır. İnsanoğlu için önemli olan (büyüme, gelişme ve sağlıklı kalabilmesi için) sekiz aminoasit, hayvansal besin kaynaklı proteinlerde bulunmaktadır. Hayvansal gıda ürünleri biyolojik olarak değerli, iyi kaliteli protein ve organizmamızın sentezleyemediği elzem aminoasitlerden oluşmaktadır. Ayrıca B_{12} vitamini (bitkisel kaynaklı besinlerde bulunmadığı için), demir, magnezyum, çinko, krom ve yağlar bakımından da zengindir (Akyol ve ark., 2008; Sevinç, 2018). Dünya Sağlık Örgütü (WHO); bireylerin vücut ağırlığının her kilogramına karşılık günde 1 gram protein tüketilmesi gerektiğini bildirmiştir. Tüketilen bu proteinin de %42'si hayvansal besin kökenli olmalıdır (Anonim, 2010). Ayrıca insanoğlunun günlük ihtiyaç duyduğu kalori miktarının %25'inin yine hayvansal kaynaklı gıdalardan sağlanması zorunluluğu vardır (Gürlük ve Turan, 2008; Palabıçak, 2019).

İnsan beslenmesi için olmazsa olmaz olan hayvansal proteinin, ucuz ve erişilebilir olması, toplumların dengeli ve yeterli beslenmeleri açısından da önemlidir. Türkiye'de hayvancılık genel ekonomi ve tarım sektörü içinde önemli bir yere ve potansiyele sahip bulunmaktadır. Hayvansal üretim faaliyetleri; bazı bitkisel ve yan ürünlerin değerlendirilmesi, işgücü verimliliğinin artırılması, işletme kârının arttırılması, doğal ve ekonomik koşullardan kaynaklanan risk faktörlerinin azaltılması vb. faktörler dolayısıyla işletmelere olumlu katkılar sağlamaktadır (Vural ve Fidan, 2007; Aksoy ve Yavuz, 2012).

Bu çalışmada; hayvancılık sektöründe ve tarımsal faaliyetlerde bulunan küçük aile işletmelerinde önemli bir yeri olan küçükbaş hayvan yetiştiricilerinin, Şanlıurfa ilindeki örgütlenme yapıları, örgütsel memnuniyetleri ve üyesi bulundukları birlikten beklentileri araştırılmıştır.

1.1. Hayvancılık Sektörünün Önemi

Tarım işletmelerinin bünyesinde yer alan hayvancılık faaliyetleri ve sektörü işgücünün dengeli olarak kullanılmasını ve bitkisel üretimle elde edilen ana ve yan ürünlerin daha iyi değerlendirilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, hayvancılık faaliyetinin, optimum kaynak kullanımına olanak sağlayan ve işletmenin net gelirini artıran bir üretim faaliyeti olduğu da söylenebilir (Dağıstan ve ark., 2008; Günaydın, 2009).

Hayvancılık sektörü gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkelerde sadece tarım sektöründe değil ulusal ekonominin kalkınmasında da önemli bir görev üstlenmektedir. Hayvancılık sektörü öncelikle artan nüfusun yeterli ve dengeli beslenmesine sonrasında ise ulusların ticaret dengesine büyük ve her geçen gün artan bir katkı sağlamaktadır (Upton, 2004; Sevinç, 2018; Palabıçak, 2019).

Hayvancılık sektörü; ulusal geliri ve istihdamı artırmak, et, süt, tekstil, deri, kozmetik ve ilaç sanayi dallarına hammadde sağlamak, kalkınmaya katkıda bulunmak ve ihracat yoluyla döviz gelirlerini artırmak gibi önemli ekonomik ve sosyal

fonksiyonlara sahiptir. Günümüzde hayvancılık sektörü; yem sanayi, et ve mamulleri sanayi, süt ve mamulleri sanayi, dericilik ve tekstil sanayileri, veteriner ilaçları ve hayvancılık ekipman sanayileri vb. bileşenleri yeni istihdam alanları oluşturmakta ve hayvansal ürünlerin işlenmesiyle katma değer yaratmaktadır (TİGEM, 2019). Bunların yanında hayvancılık sektörü ve hayvancılık faaliyetleri dünyada özellikle kırsal yoksullara istihdam, geçim kaynağı ve refah seviyesinin arttırılması imkânı sağlamaktadır. Gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin yaklaşık üçte birinde tarım sektörünün yarattığı gayri safi milli hasılanın yarısından fazlası hayvancılık sektöründen elde edilmektedir (Upton, 2004; Sevinç, 2018).

1.2. Türkiye'de Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği

Küçükbaş hayvanlar insan tarafından ehlileştirilmiş ilk hayvan türleri arasındadır. Koyunun Irak'ın kuzeyinde günümüzden 10 750 yıl önce, keçilerinse Anadolu'da 9 000 yıl önce ehlileştirildiği tahmin edilmektedir. Geviş getiren bu küçükbaş hayvanlar, Anadolu'nun meralarına ve bozulmuş topraklarına iyi uyum sağlamışlardır (Kaya ve Yurtseven, 2019).

Türkiye, koyun ve keçi sayısı bakımından dünyanın önde gelen ülkelerinden birisidir. Bu bağlamda küçükbaş hayvan yetiştiriciliği iç pazarın gereksinimlerini karşılamanın yanında tarımsal ürünler dışsatımında da önemli bir paya sahiptir (Kaymakçı ve ark., 2005). Türkiye'de küçükbaş hayvancılık, bitkisel üretim açısından üretime uygun olmayan alanlar ile zayıf çayır ve meralarının değerlendirilmesinde karşılaşılan bir faaliyettir. Türkiye'deki mevcut çayır ve mera alanlarının küçükbaş hayvancılığa daha elverişli oluşu, kırsalda yaşayan insanların tüketim alışkanlıkları gibi etmenler küçükbaş hayvancılığı cazip kılmaktadır. Türkiye'de küçükbaş hayvancılık genel olarak entansif olarak gerçekleştirilen bir faaliyet olup, işletmelerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta, ekonomik kazanç sağlamanın yanı sıra istihdam olanağı da oluşturmaktadır. Özellikle koyun ve keçi yetiştiriciliği, ülkede yapılabilecek en ucuz maliyetli hayvancılıktır. Koyun ve keçi meradan en iyi şekilde yararlanabilen, merayı en iyi şekilde değerlendiren, yılın her döneminde merayı kullanabilen bir hayvandır. Bunun yanında, ülkedeki meraların büyük çoğunluğu

düşük verimli olup, küçükbaş hayvancılık açısından daha uygundur (Paksoy ve Özçelik, 2008; Aksoy ve Yavuz, 2012; Palabıçak, 2019).

Çizelge 1.1'de Türkiye'de 1990 ve 2019 yılları arası küçükbaş hayvan (koyun ve keçi) varlığı sayıları verilmiştir. Türkiye'de 1990 yılında yaklaşık 55 milyon adet olan küçükbaş hayvan varlığı 2009 yılına kadar azalan bir seyir izleyerek yaklaşık 26 milyon adet olmuştur. Bu azalma seyri 2009 yılında biterek, 2019 yılına kadar artan bir seyirde izlemiş ve 2019 yılında yaklaşık 48 milyon adedi bulmuştur. Ancak 2019 yılı küçükbaş hayvan varlığı (48.4 milyon adet) halen 1990 yılı varlığından (55.5 milyon adet) geridedir.

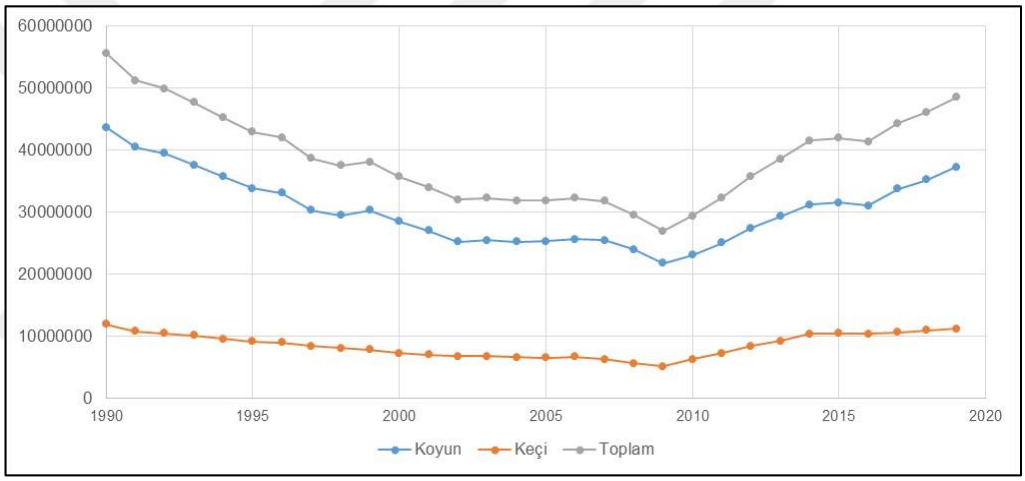
Çizelge 1.1. Türkiye'de 1990 – 2019 yılları arası küçükbaş hayvan varlığı

Yıllar	Tür ve Irklar						Küçükbaş Toplam
	Koyun Yerli	Koyun Merinos	Koyun Toplam	Keçi Kıl	Keçi Tiftik	Keçi Toplam	
1990	-	-	43 647 008	-	-	11 942 000	55 589 008
1991	39 590 493	841 847	40 432 340	9 579 256	1 184 942	10 764 198	51 196 538
1992	38 575 828	840 110	39 415 938	9 439 600	1 014 340	10 453 940	49 869 878
1993	36 709 000	832 000	37 541 000	9 192 000	941 000	10 133 000	47 674 000
1994	34 823 000	823 000	35 646 000	8 767 000	797 000	9 564 000	45 210 000
1995	32 985 000	806 000	33 791 000	8 397 000	714 000	9 111 000	42 902 000
1996	32 234 000	838 000	33 072 000	8 242 000	709 000	8 951 000	42 023 000
1997	29 376 000	862 000	30 238 000	7 761 000	615 000	8 376 000	38 614 000
1998	28 560 000	875 000	29 435 000	7 523 000	534 000	8 057 000	37 492 000
1999	29 425 000	831 000	30 256 000	7 284 000	490 000	7 774 000	38 030 000
2000	27 719 000	773 000	28 492 000	6 828 000	373 000	7 201 000	35 693 000
2001	26 213 000	759 000	26 972 000	6 676 000	346 000	7 022 000	33 994 000
2002	24 473 826	699 880	25 173 706	6 519 332	260 762	6 780 094	31 953 800
2003	24 689 169	742 370	25 431 539	6 516 088	255 587	6 771 675	32 203 214
2004	24 438 459	762 696	25 201 155	6 379 900	230 037	6 609 937	31 811 092
2005	24 551 972	752 353	25 304 325	6 284 498	232 966	6 517 464	31 821 789
2006	24 801 481	815 431	25 616 912	6 433 744	209 550	6 643 294	32 260 206
2007	24 491 211	971 082	25 462 293	6 095 292	191 066	6 286 358	31 748 651
2008	22 955 941	1 018 650	23 974 591	5 435 393	158 168	5 593 561	29 568 152
2009	20 721 925	1 027 583	21 749 508	4 981 299	146 986	5 128 285	26 877 793
2010	22 003 299	1 086 392	23 089 691	6 140 627	152 606	6 293 233	29 382 924
2011	23 811 036	1 220 529	25 031 565	7 126 862	151 091	7 277 953	32 309 518
2012	25 892 582	1 532 651	27 425 233	8 199 184	158 102	8 357 286	35 782 519
2013	27 485 166	1 799 081	29 284 247	9 059 259	166 289	9 225 548	38 509 795
2014	29 033 981	2 106 263	31 140 244	10 167 125	177 811	10 344 936	41 485 180
2015	29 302 358	2 205 576	31 507 934	10 210 338	205 828	10 416 166	41 924 100
2016	28 832 669	2 151 264	30 983 933	10 137 534	207 765	10 345 299	41 329 232
2017	31 257 408	2 420 228	33 677 636	10 419 027	215 645	10 634 672	44 312 308
2018	32 513 293	2 681 679	35 194 972	10 698 553	223 874	10 922 427	46 117 399
2019	34 199 467	3 076 583	37 276 050	10 964 374	241 055	11 205 429	48 481 479

Kaynak: (Palabıçak, 2019; TÜİK, 2020a).

Türkiye'de küçükbaş hayvan varlığının oransal dağılımına bakıldığında; 1990 yılında toplam küçükbaş hayvan varlığı içerisinde %78.5 olan koyun varlığı, 2019 yılında azalarak %76.8'e düşmüştür (Çizelge 1.1).

Şekil 1.1'de Türkiye'de 1990 ve 2019 yılları arasında küçükbaş hayvan sayısı değişimi grafiği verilmiştir. Türkiye'de 1990 yılında başlayan küçükbaş hayvan sayısındaki azalma 2009 yılına kadar devam etmiş olup bu yıldan sonra artışa geçmiştir. Ancak daha öncede belirtildiği üzere 2009 yılından itibaren Türkiye'de küçükbaş hayvan sayısında artan bir seyir yaşanmasına rağmen 2019 yılında halen 1990 yılına ait olan küçükbaş hayvan varlığı sayısına ulaşılamamıştır.

Şekil 1.1. Türkiye'de 1990 – 2019 yılları arası küçükbaş hayvan varlığı değişimi

Türkiye'de 1990'lı yılların başında kırmızı et üretiminde %33 paya sahip olan küçükbaş hayvan eti üretimi, geçen zaman içerisinde azalış göstermiş 2010 yılında %24 ve 2019 yılına gelindiğinde ise %11'e kadar gerilemiştir (Palabıçak, 2019; TÜİK, 2020b). Günümüzde kırmızı et ihtiyacının büyük bir bölümü canlı büyükbaş hayvan ya da et ithalatı yoluyla karşılanmaktadır (Aksoy ve Yavuz, 2012).

Türkiye küçükbaş hayvancılığı büyük oranda düşük verimli yerli ırklardan oluşan popülasyonu, ağırlıklı olarak otlatmaya dayalı besleme koşulları, sınırlı girdi ile üretimin hedeflendiği ekstansif ve zayıf bir yapıya sahiptir (Paksoy ve Özçelik, 2008; Aksoy ve Yavuz, 2012; Yavuzer, 2014). Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde;

uygulanan yanlış tarım politikaları, kamu desteklemelerinde tamamen göz ardı edilmesi, kentlere yoğun göç, işletme sayısında ve genç nüfustaki azalma, pazar koşullarının yetiştirici aleyhine oluşması, küçükbaş ürünlerine olan talepte gerileme, çoban masrafının yüksekliği, nitelikli çoban bulmadaki güçlükler, girdi maliyetlerindeki artışlar vb. sorunlar bulunmaktadır (Aksoy ve Yavuz, 2012; Şahinler ve Demir, 2016; Sevinç, 2018; Palabıçak, 2019). Dolayısıyla Türkiye'de küçükbaş hayvan yetiştiriciliği sektörü her geçen gün artan sıkıntılar ile karşı karşıyadır.

1.3. Şanlıurfa'da Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği

Çizelge 1.2'de Şanlıurfa ilinde 2004 ve 2019 yılları arasında küçükbaş hayvan varlığı sayıları verilmiştir. İlgili veriler TUİK'ten alınmış olup Şanlıurfa ili için en eski tarihli sadece 2004 yılı verilerine kadar ulaşılabilmiştir. Ayrıca Şanlıurfa ilinde Merinos ırkı koyun sayısı sadece son üç yıl içinde 171 adet olup tiftik keçisi ırkı ise bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu ırklar ile ilgili ayrıca sayısal bir bilgi çizelgede verilmemiştir.

Çizelge 1.2. Şanlıurfa'da 2004 – 2019 yılları arası küçükbaş hayvan varlığı

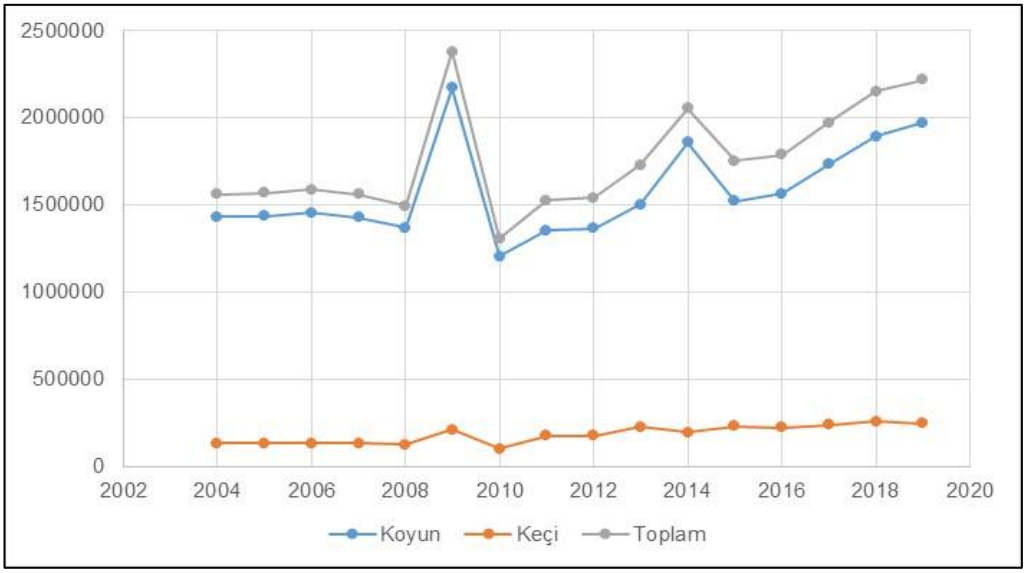
Yıllar	Tür		Küçükbaş Toplam	Türkiye %
	Koyun Yerli ve Diğerleri	Keçi Kıl ve Diğerleri		
2004	1 428 903	129 917	1 558 820	4.90
2005	1 434 800	132 395	1 567 195	4.92
2006	1 451 920	132 575	1 584 495	4.91
2007	1 425 850	131 280	1 557 130	4.90
2008	1 365 330	124 879	1 490 209	5.04
2009	2 167 700	207 662	2 375 362	8.84
2010	1 203 047	101 346	1 304 393	4.44
2011	1 350 104	174 915	1 525 019	4.72
2012	1 361 371	176 125	1 537 496	4.30
2013	1 501 431	224 134	1 725 565	4.48
2014	1 856 508	193 121	2 049 629	4.94
2015	1 519 352	230 091	1 749 443	4.17
2016	1 562 812	221 999	1 784 811	4.32
2017	1 731 860	236 851	1 968 711	4.44
2018	1 890 784	257 664	2 148 448	4.66
2019	1 969 353	246 170	2 215 523	4.57

Kaynak: (TÜİK, 2020a).

Şanlıurfa ilinde küçükbaş hayvan varlığı değişiminin Türkiye verileri ile yıllar itibari ile karşılaştırıldığında; 2009 yılı hariç benzer bir durumun yaşandığı

görünmektedir. Türkiye'de 2009 yılında küçükbaş hayvan varlığında ciddi bir azalma görülmekte iken 2009 yılında Şanlıurfa ilinde 2004-2019 yılları arasında en fazla küçükbaş hayvan varlığı sayısı görülmüştür. Bu durumun yaşanmasının nedeni ile ilgili yapılan saha araştırmalarında (Yetiştiriciler, Tarım ve Orman Bakanlığı Şanlıurfa İl Müdürlüğü ve Şanlıurfa Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği yetkilileri ile yapılan görüşmeler) Şanlıurfa ilinde 2009 yılı küçükbaş hayvan verilerinin sisteme girişinde yapılan hatanın varlığı tespit edilmiştir. Ancak bu hata TUİK verilerinde düzeltilmemiştir. Oransal olarak bakıldığında Şanlıurfa ilinde 2004 yılında toplam küçükbaş hayvan varlığı içerisinde koyun varlığı oranın %91.67'dir. Bu oran 2019 yılında çok az bir farkla düşerek %88.89 olmuştur.

Şekil 1.2.'de Şanlıurfa ilinde 2004 ve 2019 yılları arasında küçükbaş hayvan varlığı sayısının değişimi verilmiştir. Şanlıurfa ilinde 2004 yılında 1 558 820 adet olan toplam küçükbaş hayvan varlığı sayısı 2019 yılına gelindiğinde %42.12 artarak 2 215 523 adet olmuştur. Ancak Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında 2004 yılında Türkiye'de var olan küçükbaş hayvan varlığının %4.90'ı Şanlıurfa ilinde bulunurken, 2019 yılında bu oran %4.57'ye düşmüştür (Şekil 1.2; Çizelge 1.2).

Şekil 1.2. Şanlıurfa'da 2004 – 2019 yılları arası küçükbaş hayvan varlığı değişimi

Şanlıurfa ilinde küçükbaş hayvan varlığı artmakla beraber Türkiye ile kıyaslandığında oransal olarak artış değil azalış yaşanmaktadır. Türkiye geneli

küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde yaşanan sorunların Şanlıurfa ilinde daha yoğun olarak hissedilmesi dolayısıyla bu tablo ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 1.3'de Şanlıurfa ilinde bulunan küçükbaş hayvan varlığının ilçelere göre dağılımı verilmiştir. İlgili veriler TUİK'in 2019 yılı verileridir. 2019 yılında oransal olarak küçükbaş hayvan varlığının en fazla olduğu ilçe Siverek ilçesidir. Siverek ilçesinde küçükbaş hayvan varlığı oranı %36.39'dur. Oransal olarak hayvan varlığının en düşük olduğu ilçe ise Suruç ilçesidir. Suruç ilçesinde küçükbaş hayvan varlığı oranı %0.87'dir (Çizelge 1.3).

Çizelge 1.3. Şanlıurfa'da küçükbaş hayvan varlığının ilçelere dağılımı (2019 yılı)

İlçeler	Tür		Küçükbaş Toplam	%
	Koyun Yerli ve Diğerleri	Keçi Kıl ve Diğerleri		
Siverek	743 789	62 376	806 165	36.39
Viranşehir	422 057	83 120	505 177	22.80
Ceylanpınar	196 016	23 217	219 233	9.90
Haliliye	126 146	19 517	145 663	6.57
Eyyübiye	125 064	12 779	137 843	6.22
Hilvan	97 510	12 720	110 230	4.98
Akçakale	64 270	12 897	77 167	3.48
Harran	41 362	4 700	46 062	2.08
Karaköprü	37 555	5 246	42 801	1.93
Birecik	39 070	1 065	40 135	1.81
Bozova	30 674	2 415	33 089	1.49
Halfeti	29 290	3 308	32 598	1.47
Suruç	16 550	2 810	19 360	0.87
TOPLAM	**1 969 353**	**246 170**	**2 215 523**	**100.00**

Kaynak: (TÜİK, 2020a).

1.4. Tarım Sektöründe Örgütlenme

Tarım sektörü; tarım ürünlerinin arz-talep esnekliğinin diğer sektör ürünlerine kıyasla düşük olması, üretimin doğa koşullarına bağlı olması, üretim aralıklarının uzun olması, toplumda sosyal dengelerin sağlanması ve korunması, diğer sektörlere göre gelirinin düşük olması, girdi temini konusunda sıkıntıların yaşanması, kalifiye teknik eleman bulunmasının zorluğu gibi faktörler ile öne çıkan bir sektördür (Polat ve ark., 2011; Sevinç, 2018; Yavuz ve Dilek, 2019). Tarım sektörünün karşı karşıya olduğu bu ve bunlara benzer faktörler çiftçileri örgütlenmeye zorlamaktadır.

Örgütlenme genel anlamda birlikte yaşama ve hareket etme, ortak çalışma ve kurumsallaşma olarak tanımlanabilir. Bir ülkenin siyasi ve ekonomik yapısının gelişmişlik düzeyi etkili örgütlenme ile alakalıdır. Bir toplumda örgütlenmenin yaygın ve güçlü olması gelişmişliğin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Karlı ve ark., 2018).

Hayvancılıkta örgütlenmenin amacı; aynı uğraştaki yetiştiricilerin sorunlarına (vasıflı damızlık, kaba-kesif yem miktar ve kalitesi, hastalık ve parazitlerle savaş, barınak, bilgi edinme, eğitim, yüksek teknoloji edinimi, amaca yönelik kayıt tutma, soy kütüğü, pazarlama, ürün işleme vb.) çözüm bulma, güç birliği oluşturma, tarım politikalarının oluşumunda söz sahibi olma, haklarını koruma ve alma gibi çok önemli konularda sektörel olarak gereksinimlerini karşılamada aktif bir yapıyı oluşturmaktır (Gürsoy, 2009).

Gelişmiş ülkelerin karar mercilerinin halkın ve üretim kesimlerinin örgütlenmelerine önem verdiği ve hükümet politikaları ile örgütsel amaçları bütünleştirerek sosyal ve ekonomik politikalarda sorumluluğu geniş kitlelere dağıttığı görülmektedir. Özellikle, tarım ve hayvancılık sektöründe örgütlenmenin pazarlık gücünün artırılması, işletmelerin dünya piyasalarıyla rekabet edebilmesi, nüfusun sanayi ve hizmet sektörüne sağlıklı biçimde kaydırılması, hükümetler üzerinde politik güç oluşturulması, eğitim çalışmaları ve istatistiksel verilerin sağlıklı temini açısından önemi vurgulanmaktadır (Can ve Sakarya, 2012; Semerci ve Çelik, 2016). Gelişmiş ülkelerde ve Avrupa Birliği'nde (AB) üreticiler; kooperatifler, ziraat odaları ve üretici birlikleri gibi görev ve sorumlulukları birbirini tamamlar nitelikte üç boyutlu demokratik örgütlere sahiptirler. Bu yapı içerisinde kooperatifler üreticilerin ekonomik kolunu, üretici birlikleri mesleki politikaların yönlendirilmesi ve lobi faaliyetlerini, Ziraat Odaları ise hükümetler ile üreticiler arasındaki köprü görevini yerine getirmektedir (Can ve Sakarya, 2012).

Son yıllarda bazı farklı yasal düzenlemelerden hareketle çeşitli üretici örgütlenmelerinin oluştuğu bilinmektedir. Kooperatifler aracılığıyla sorunlarını çözemeyen üreticiler, ihtiyaçları doğrultusunda, çeşitli kanunlar ve yönetmeliklere

göre kurulan birlikler ve derneklere yönelmişlerdir (Sayın ve Sayın, 2004). Bu tür örgütler daha çok teknik konularda üyelerine bilgi aktarımında bulunmak ve üyeleri arasında görüş alışverişinde bulunmak, mesleğin menfaatlerini korumak için kamuoyu oluşturma faaliyetlerinde bulunmak gibi faaliyetler üstlenmektedirler (Yercan, 2007). Ülkemizde daha çok ürün bazında birlikler veya kooperatifler yaygındır. Bu tip örgütlenmede başarısızlık çok yaygın olup 'bütünleşmenin sağlanamamasının' psikolojik ve sosyal yönleri yanında liderlik ve disiplin eksikliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Bir başka açıdan, kırsal kesimde çiftçiler kendileri örgütlenemedikleri gibi kendilerine dışardan önerilen örgütleri, işlerini kolaylaştıracak, sorunlarını çözecek ve daha çok kazandıracak yapılar olarak değil, devletten daha fazla ve kolay yararlanacakları kuruluşlar olarak görmektedirler (Gökçe, 1997; Gürsoy, 2009).

Türkiye tarımında örgütlenme; kamu örgütlenmesi ve üretici örgütlenmesi olarak iki farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Kamu örgütlenmesi ile ilgili bakanlıkların tarım sektöründeki örgütlenmesi kast edilmektedir. Üretici örgütlenmesinde ise üreticinin mesleki ve ekonomik örgütlenmesidir (Yercan, 2007).

Türkiye'de hayvan yetiştiricilerinin örgütlenmesine yönelik 2001 yılında önemli bir adım atılmıştır. TBMM'inde kabul edilen 28.02.2001 tarihli ve 4631 nolu "Hayvan Islahı Kanunu" hayvan yetiştiricileri açısında oldukça önemlidir (Resmi Gazete, 2001a). Kanunun amacı; "her türlü hayvansal üretim ve bu üretimi etkili kılan faaliyetler ile yarış, müsabaka ve iş maksadıyla yetiştirilen hayvanların verimlerinin artırılması için yapılacak ıslah çalışmalarını, evcil ve yabani hayvanların gen kaynaklarının korunmasını, hayvansal üretimin ekonomik olmasını ve rekabet gücünün artırılmasını, bu hususlarla ilgili faaliyetleri ve soy kütüğü kayıtlarının tutulması ile hayvan ırklarının ıslahını, damızlıkların sağlıklı ve hijyenik koşullarda yetiştirilmesini ve hastalıklardan arî bir şekilde üreticilere intikalini ve korunmasını" sağlamaktır. Bu kanun çerçevesinde ilk olarak "Islah Amaçlı Yetiştirici Birliklerinin Kurulması ve Hizmetleri Hakkında Yönetmelik" 2001 yılında yayınlanmıştır (Resmi Gazete, 2001b). İlgili yönetmelik dönemin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yıllar içinde bir takım değişikliklere uğramıştır. Son olarak 26 Ağustos 20016 tarihinde 29813 sayılı "Islah Amaçlı Yetiştirici Birliklerinin Kurulması ve Hizmetleri Hakkında

Yönetmelik" yayınlanmıştır (Resmi Gazete, 2016). Yönetmeliğin amaç ve kapsamı; "Hayvan gen kaynaklarının korunması, araştırılması, tespiti, ıslahı, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve pazarlanması konularında faaliyet göstermek amacıyla; koyun ve keçi türlerinde müştereken, diğer hayvan cinslerinde ise aynı türden hayvana veya arılı kovana sahip gerçek veya tüzel kişi yetiştiriciler tarafından, tüzel kişiliği haiz ve özel hukuk hükümlerine tabi birlik ve merkez birliklerinin kurulması, işleyişi, görevleri, yönetimi ve denetimleriyle ilgili usul ve esasları belirlemektir" şeklindedir (Resmi Gazete, 2001b, 2016).

2001 yılında çıkarılan kanun ve yönetmelikler sonrasında Türkiye'de ıslah amaçlı çeşitli yetiştirici birlikleri kurulmuştur. 2019 yılı itibari ile bu birliklerin türü, sayısı ve üye sayıları Çizelge 1.4' de verilmiştir. Türkiye'de 2019 yılı itibari ile beş farklı türde toplam 276 adet ıslah amaçlı yetiştirici birliği bulunmaktadır. Bu birliklerin toplam üye sayısı ise 572 179 kişidir. Birlik sayısı itibari ile en fazla birlik türü damızlık sığır yetiştirici birlikleridir. Bu türde birlik sayısı 81 adettir. En fazla üye sayısı ise toplam 80 adet olan damızlık koyun keçi yetiştirici birliklerinde bulunmaktadır. Damızlık koyun keçi yetiştiricileri birliğinin üye sayısı 2019 yılında toplam 249 018 kişidir. En az birlik sayısı tavuk yetiştiricileri birliği türünde olup bu türde 6 adet birlik ve 759 kişi üye sayısı bulunmaktadır. Oransal olarak incelendiğinde Türkiye'de ıslah amaçlı yetiştirici birliklerine üye olan 572 179 kişinin %43.53'ü damızlık koyun keçi yetiştirici birliği üyesidir (Çizelge 1.4).

Çizelge 1.4. Türkiye'de ıslah amaçlı yetiştirici birlikleri

Yetiştirici Birliğinin Türü	Birlik Sayısı	%	Ortak/Üye Sayısı	%
Damızlık sığır	81	29.34	241 541	42.21
Damızlık koyun - keçi	80	28.99	249 018	43.53
Arı	80	28.99	72 140	12.61
Damızlık manda	29	10.51	8 721	1.52
Tavuk	6	2.17	759	0.13
TOPLAM	**276**	**100.00**	**572 179**	**100.00**

Kaynak: (Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, 2019)

Gerek "Hayvan Islahı Kanunu" gerek ise birliklerin kurulmasına yönelik çıkartılan yönetmeliğin öncelikli amacı; Türkiye'de bulunan hayvan varlığının kayıt altına alınmasıdır. Sonrasında ise gen kaynaklarının korunması ve ıslahıdır. Bununla

beraber hayvancılık faaliyetlerinin planlanması, rekabeti korumaya yönelik adımların atılması, pazarlama ağının güçlendirilmesi böylelikle hem üreticilerin hem de tüketicilerin sektörde yaşanacak sorunlardan olumsuz etkilenmesinin önlenmesine yönelik faaliyetlerin uygulamaya geçirilmesi de amaçlar içerisindedir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bu çalışmanın konusu "Şanlıurfa Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği'ne (ŞDKKYB)" üye olan yetiştiricilerin birlik faaliyetlerinden memnuniyetleri ve beklentileridir. Dolayısıyla literatür taraması küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, koyun keçi yetiştirici birlikleri faaliyetleri ve kırsalda örgütlenme faaliyetlerine yönelik yapılmıştır.

Sayın ve Sayın (2004) "Türkiye'de Tarımsal Üretici Örgütlenmesi, Avrupa Birliği'ne Uyum Hazırlıkları ve Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu" başlıklı çalışmalarında; Türkiye'de tarıma dayalı kurulan örgütlerin girdi sağlama, kredi temini, depolama, işleme, ürün pazarlaması ve teknik bilgilendirme gibi faaliyetlerde bulunarak çiftçilerin ekonomik çıkarlarına hizmet etmek olduğunu belirtmiştir. Ancak kurulan örgütlerin kendilerinden beklenen başarıyı gösteremediklerini savunmaktadırlar. Yazarlara göre bu başarısızlığın nedenleri; örgüt bilincinin geliştirilememesi, üye örgüt ilişkisinin canlı tutulamaması, kendilerinden beklenen sosyal ve ekonomik hedeflerden uzak örgütlerin sayıca çoğalması, sermaye yetersizliği, devletin vesayeti ve müdahalesi altında olmaları, sadece üyelerine hizmet vermemesi ve üst örgütlenme yetersizliğidir. Güçlü bir örgüt yapısı için; tabandan yapılanma, demokratik yapı, ihtisaslaşma, üst örgütlenme, işleme endüstrisi ve pazar ile entegrasyon, özerk yapı ve bilgi teknolojisini kullanabilme kapasitesinin geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Kaymakçı ve ark., (2005) "Türkiye Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği Üzerine Teknik ve Ekonomik Yaklaşımlar" başlıklı çalışmalarında; küçükbaş hayvancılık ve kırsal yoksulluk ilişkisini irdelemişlerdir. Araştırmacılara göre; Türkiye, koyun ve keçi sayısı bakımından dünyanın önde gelen ülkelerinden birisidir. Bu bağlamda küçükbaş hayvan yetiştiriciliği iç pazarın gereksinimlerini karşılamanın yanında tarımsal ürünler dışsatımında da önemli bir paya sahiptir. Bununla birlikte, son yirmi yıldır koyun ve keçi sayısında meydana gelen azalmalar, toplam et, süt ve deri gibi ürünlerin miktarında önemli gerilemeler yaratmıştır. İstihdamdaki payı da dikkate alındığında,

bu durum kırsal kesimin daha da yoksullaşmasını etkileyen önemli bir etmen olarak ortaya çıkmıştır. Araştırmacılara göre; Türkiye'de küçükbaş hayvan yetiştiricilerinin gelirlerini artırmak için teknik ve ekonomik önlemlerin hızla devreye sokulması gerekmektedir. Teknik açıdan yapılması gereken ilk iş, ıslahın örgütlenmesidir. Ancak ıslah örgütlenmesinin olumlu sonuç vermesi için kısa, orta ve uzun dönemde ekonomik düzenlemelere gereksinme vardır. Kısa dönemde, koyun ve keçi ürünlerinin fiyat oluşumunda üretici lehine gerekli desteklemeler yapılmalıdır. Orta ve uzun dönemde ise üreticilerin kooperatifleşmesi, küçük ve dağınık işletmelerin büyümesi ve birleştirilmesi gibi önlemler uygulanabilir.

Benek (2006) "Şanlıurfa İlinin Tarımsal Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri" başlıklı çalışmasında; Şanlıurfa ilinin, genel arazi bölünüşü içerisinde tarım alanları bakımından hem Türkiye'deki tarım alanlarına (%36), hem de GAP Bölgesi'ndeki tarım alanlarına (%43) göre daha avantajlı bir orana (%64.1) sahip olduğunu belirtmiştir. Bu bakımdan Şanlıurfa ilinin, mevcut tarım potansiyeli itibariyle zengin ve elverişli bir durum arz ettiğini öne sürmüştür. Ancak, modern tarım açısından ele alındığında, bu zengin tarım potansiyelinin yeterince değerlendirilmemesinin bir sonucu olarak, çok ciddi temel yapısal sorunlarının bulunduğuna dikkat çekmektedir. Çalışmada, GAP çerçevesinde Şanlıurfa ilinin tarımsal yapısının temel sorunlarının başında gelen tarım alanlarının yapısal özellikleri ve coğrafi dağılışı, sulama durumu, tarımsal işletme yapısı, arazi toplulaştırma ve tesviyesi, makineleşme, kaliteli tohum kullanımı, gübre ve tarımsal ilaç kullanımı, çiftçi örgütlenmesi, sermaye, ulaşım ve pazarlama konuları incelenmiştir. Çalışmada kırsal alanda yaşayan ve tarımsal üretim faaliyetinde bulunan üreticilerin; var olan üretim kaynaklarını daha etkin kullanabilmeleri, tarımsal girdileri uygun koşullarda temin edebilmeleri, modern tarım teknolojilerini uygulayabilmeleri, ürünlerini en iyi şekilde değerlendirerek pazarlayabilmeleri ve kamu hizmetlerinden daha etkin yararlanabilmelerinin yeterince örgütlenmeleri ile mümkün olabileceği belirtilmiştir.

Koyuncu ve ark., (2006) " Çanakkale Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği Üyesi Keçicilik İşletmelerinde Teknik Sorunların Belirlenmesi Üzerine bir Araştırma" başlıklı çalışmalarında; Çanakkale yöresindeki süt keçisi yetiştiriciliğine yer veren

tarım işletmelerinin yapısal özelliklerinin belirlenmesi amacıyla il merkezine bağlı 9 köyde 20 işletme ile anket çalışması yapmışlardır. Araştırmacılar Damızlık Koyun Keçi Yetiştiriciler Birliği'ne üye işletmelerde belirlenen sorunların giderilmesi ve sürdürülen süt keçiciliğinin geliştirilmesi için bir takım öneriler sunmuşlardır. Araştırmacılara göre; birlik üyeleri arasında eşgüdümün sağlanarak yüksek verimli hayvanların yetiştirilmesi, gerekli ıslah programlarının planlanması, ön soy ve soy kütüğü kayıtlarının tutulması, suni tohumlama hizmetinin verilmesi, entansifleşme eğilimdeki işletmelerde barınakların planlanması, sağlık koruma uygulamalarının yürütülmesi, kaliteli kaba yem organizasyonunun sağlanması keçicilik işletmelerinin kârlılığı açısından vazgeçilmez olgulardır. Damızlık birliklerinin, bölgenin ihtiyacına uygun bir ıslah programı geliştirmesi ve üyeleri ile uygulaması ise elzemdir.

Blair ve Garrick (2007) koyun yetiştiriciliğinde verimliliğin arttırılmasına yönelik yeni teknolojilerin kullanımı üzerine bir araştırma yapmışlardır. Endüstriyel koyun yetiştiriciliğinde verimlilik artırımın yapılacak olan ıslah araştırmaları ve gen iyileştirmeleri ile mümkün olabileceği belirtilmiştir. Araştırmada hayvan ıslahının sağlanması ve kütük kayıtlarının sağlıklı yapılabilmesi için yetiştiricilerin ortak hareket edebilme kabiliyetlerinin gelişmiş olması gerektiği üzerine durulmuştur. Yeni Zelenda'da küçükbaş hayvancılık ile ilgili örgütlenme düzeyinin yeterli olduğu ancak ıslah ve gen çalışmalarında ortak olarak yeterince yer bulamadığı öne sürülmüştür.

Dönmez (2008) "Bursa İli Koyunculuk İşletmelerinin Yetiştiricilik Açısından Yapısı" başlıklı yüksek lisans tezinde; Bursa ilinde faaliyet gösteren 47 koyunculuk işletmesi ile görüşerek, koyunculuk faaliyetlerinin yapısal ve mevcut durumlarını tespit etmiştir. Araştırmacı il genelinde koyunculuk faaliyetlerinin küçük sürülerden ve melez genotiplerden oluştuğunu, koyunculuk faaliyetlerinde ekstansif sistemin ağırlık kazandığı belirtmiştir. İşletmelerin sektördeki yeniliklerden uzak olan geleneksel yetiştirme sistemlerini kullandıkları, besleme, sağlık, pazarlama gibi faaliyetlerinde bireysel olarak hareket ettikleri ve faaliyetlerin ekonomik olarak rantabl olmadığını tespit etmiştir. İşletmelerin yetiştirici birlikleri çatısı altında toplanamamış olmalarının da faaliyetleri olumsuz yönde etkilediğini belirlemiştir.

Bilginturan ve Ayhan (2009) "Burdur İli Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiriciler Birliği Üyesi Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma" başlıklı çalışmalarında; koyunculuk işletmelerinin, teknik ve yapısal özelliklerini tespit etmişlerdir. Araştırma sonucunda işletmelerin yeterli teknik bilgiye sahip olmadıkları, yem üretimi için yeterli araziye sahip olmadıkları, damızlık ıslahında başarılı olamadıkları, yeterli düzeyde fiziki koşullara sahip olmadıkları gibi ciddi sorunların varlığını ortaya çıkarmışlardır. Bu sorunların sektörü ciddi anlamda etkilediğini ve Burdur ilinde küçükbaş yetiştiriciliği faaliyetlerinden uzaklaşmanın başladığını tespit etmişlerdir.

Gürsoy (2009) "Türkiye ve Avrupa Birliğinde Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinde Örgütlenme" başlıklı çalışmasında; küçükbaş hayvancılıkta örgütlenmeyi hem Türkiye hem de Avrupa Birliği'nde araştırarak karşılaştırmalı bir analiz yapmıştır. Araştırmacıya göre; Avrupa Birliği ülkelerinde küçükbaş hayvancılık sektöründe örgütlenme gerek yüksek damızlık değere sahip hayvanların elde edilmesi amacıyla damızlık yetiştiriciler birliği, gerekse girdilerini ucuza temin etmek, ürünlerini hakça fiyatlara değerlendirmek, sivil toplum örgütü olarak baskı potansiyeline sahip olmak amaçlı yetiştiriciler birliği veya kooperatifi şeklindedir. Bu örgütlerin geçmişi Büyük Britanya İmparatorluğunda 18. yüzyıl başına dayanmakta olup, günümüzde benzer yapılanma Avrupa Birliği, Amerika, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda'da çok yaygındır. Ülkemizde tarımsal örgütlenmenin geçmişi çok yakındır. Araştırmacı ülkemizde örgütlenmenin yararları hakkında bilgi sahibi olmayan ve son derece geleneksel bir üretim yapısına sahip olan küçükbaş hayvancılık sektörlerinin sürdürülebilirliğinin beklenemeyeceğini belirtmiştir.

Sağlam (2013) Uşak'ta faaliyet gösteren tarımsal üreticilerin sosyo-ekonomik yapısı, tarımda örgütlenme hakkında bilgi düzeyleri, beklentileri ve sorunlarını tespit etmiş ve bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmeye çalışmıştır. Araştırmanın ana materyalini 360 üreticiyle yapılan anket verileri oluşturmuştur. Araştırmaya katılan üreticilerin %89.2'si tarımsal üretici örgütüne üye veya ortaktır. Bu üreticilerin %62.5'i tarımsal üretici örgütü tanımını ve %66.7'si örgütlerin avantaj sağladığını bilmektedir. Örgütlenme konusunda en önemli sorun yönetim sorunları (%26.1) olarak

belirlenmiştir. Üreticilerin eğitim durumları ile tarımsal üretici örgütü tanımını bilmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre eğitim düzeyi yükseldikçe üreticilerin tarımsal üretici örgütünü üyelerin/ortakların kurduğu, yönetimde söz sahibi olduğu ve ortak menfaatlerini hedef alan bir kuruluş olarak görme oranları artmaktadır. Araştırma sonucunda Uşak ilindeki üretici örgütlerinin sayısının yeterli olduğu, fakat etkin olmadıkları, üreticilerin örgütlenme potansiyellerinin yüksek olduğu, ancak örgütlenme hakkında yeterli ve gerekli bilgiye sahip olmadıkları, bilgi almak için gerekli çabayı göstermedikleri, örgütlenme bilincinin tam yerleşmediği ve örgütlenme ile ilgili yayım çalışmalarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Karakaya ve Kızıloğlu (2014) "Küçükbaş Hayvancılık İşletmelerinin Örgütlenme Yapısı Bingöl İli Örneği" başlıklı çalışmalarında; tarımsal üretim içinde özellikle hayvancılık sektörünün diğer üretim sektörlerine göre daha dağınık ve düzensiz işletme yapısına sahip olduğunu ve bu nedenle daha ciddi bir örgütlenme yapısına ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir. Çalışmalarında Bingöl ili merkez ve ilçelerinde küçükbaş hayvancılık yapılan işletmelerin örgütlenmeye bakış açılarını ve tercih edilen örgütlenme biçimlerini saptamışlardır. Bu kapsamda, Bingöl'deki küçükbaş hayvancılıkla uğraşan işletmeler arasından oransal örnekleme yöntemiyle 203 örnek seçilmiş ve araştırma verileri işletmelerde yönetici konumunda olan çiftçilerle yüz yüze yapılan anketlerden elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; yetiştiricilerin %58'i Bingöl ili damızlık koyun keçi yetiştiricileri birliğine üye olduklarını %42'si ise herhangi bir tarımsal organizasyona üye olmadıklarını belirtmişlerdir. Yetiştiricilerin toplantı ve eğitimlere katılma oranı bütün ilçeler itibari ile %55 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak; yetiştiricilerin, tarımsal örgütlerden çözüm beklediği en temel sorunların %36 oranla ürünlerin pazarlanması ve veteriner hekim hizmetleri olduğu belirlenmiştir.

Semerci ve Çelik (2016) "Türkiye'de Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinin Genel Durumu" başlıklı çalışmalarında Türkiye'de küçükbaş hayvancılık sektörünün genel durumunu incelemiş olup sektörde yaşanan sorunların çözümüne yönelik öneriler sunmuşlardır. Araştırmacılara göre; Türkiye'de hayvancılık sektörünün tarımsal üretim değerindeki payı yaklaşık %25'tir. Gelişmiş ülkelerde hayvancılık sektörünün

tarımsal üretim değerinden aldığı pay ise ortalama %40 civarındadır. Böyle önemli bir sektörünün alt dallarından birini küçükbaş hayvan yetiştiriciliği oluşturmaktadır. 1994-2013 yılları arasında ülkenin küçükbaş hayvancılık sektörüne yönelik et ve süt başta olmak üzere diğer hayvansal ürün talepleri sektör tarafından karşılanamamıştır. Bununla birlikte, koyun ve keçi varlığında 2009-2013 yılları arasında sağlanan artışa rağmen, son 20 yıllık dönemde koyun ve keçiden elde edilen et ve süt verimlerinde önemli değişiklik gözlenmemiştir. Tarım sektörünün genelinde görülen örgütlenme sorunu küçükbaş hayvancılık sektöründe kendini daha fazla hissettirmektedir. Tarım, Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı, Ziraat Odaları ve Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliklerinin küçükbaş hayvan yetiştiricilerinin örgütlenmesi için koordineli olarak çalışmalarında büyük fayda bulunmaktadır. Bu durum hayvancılık desteklerinden daha yüksek oranda üreticilerin yararlanmasına olanak hazırlamış olacaktır.

Gül ve Örnek (2019) Gaziantep ilinde keçi yetiştiriciliği üzerine yapmış oldukları çalışmada; üreticilerin yetiştirme ve üretim sistemlerini araştırmışlardır. Gaziantep ilinde üreticilerin genellikle ilkokul mezunu ve aile işletmelerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Çiftçilerin kış döneminin sert geçmesinden dolayı kapalı tip ağıl olarak evlerinin altını kullandıkları diğer zamanlarda meralarda faaliyetlerini devam ettirdikleri belirtilmiştir. Araştırmacılar meraların yetersiz oluşu, çoban sıkıntısı, yem girdilerinin maliyeti ve elde edilen ürünlerin satışından yaşanan problemlerin çiftçileri zor duruma soktuğunu tespit etmişlerdir. Bu sorunların dışında çiftçilerin faaliyetleri ile ilgili bazı teknik ve yetiştiricilik ile ilgili sağlık sorunları ile de karşı karşıya oldukları belirtilmiştir. Gaziantep ilinde bulunan damızlık birliğinin daha etkin hale getirilmesi, kurulacak olan kooperatif veya benzeri bir örgütlü yapı ile üretim ve satışta birlikteliğin ortaya çıkacağına ve tüm küçükbaş hayvan yetiştiricilerinin sorunlarının çözümüne katkı sağlanabileceğine değinilmiştir.

Pismennaya ve ark., (2019) Güney Rusya'da tarım ve hayvancılık gelişimi üzerine yapmış oldukları çalışmada; bahsi geçen bölgede özellikle küçükbaş hayvancılıkta ciddi anlamda sorunların varlığından bahsetmişlerdir. Araştırmacılar hayvancılık sektörünün uzun yatırım döngüleri içerdiğini ve nispeten yüksek riskleri olan sermaye yoğun bir faaliyet türü olduğunu belirtmişlerdir. Bölgede küçükbaş

hayvan sayısında ciddi bir azalmanın varlığını tespit etmişlerdir. Bu azalma durumunu ortaya çıkaran nedenler; sektörde yapısal değişimler, yem bitkisi ekiminin azalması, çeşitli nedenlerle mera alanlarının azalması ve korunamaması olarak görülmüştür. Özellikle Stavropol Bölgesi'nde küçükbaş hayvancılık faaliyetlerine yönelik potansiyelin varlığından bahsedilmiştir. Sektörde yaşanan olumsuzlukların giderilmesi adına Stavropol Bölgesi hükümetinin 2018 yılını hayvancılık yılı ilan ettiği belirtilmiştir. Diğer taraftan başarının sağlanabilmesi için yetiştiricilerin örgütlenme yapılarının kendilerini yenileyerek daha güçlü bir yapıya kavuşmalarının sağlanması önerilmiştir.

Zhang (2019) hayvancılık sektörü üzerine yapmış olduğu araştırmada; hayvancılık sektörünün tarımın önemli bir uğraş alanı olduğunu ve çiftçilerin gelirini artırmak için avantaj sağlayan bir sektör olduğunu belirtmiştir. Araştırmacı kırsalda yürütülen hayvancılık faaliyetlerinde yaşanan sorunların tespiti yapmış ve bu sorunların giderilmesine yönelik öneriler sunmuştur. Hayvancılık sektörünün başarısı için öncelikli olarak öncü işletmelerin kurulması ve bu işletmelerin güçlendirilmesi önerilmiştir. Ayrıca hayvancılık mesleki işbirliği organizasyonlarının yapısının geliştirilerek, sektörde destek vermesinin ve hayvancılık faaliyetlerini yürüten işletmelerin bu işbirliği organizasyonları çatısı altında birleşmesinin önemi vurgulanmıştır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu çalışmanın ana materyalini; ŞDKKYB'ne kayıtlı bulunan yetiştiricilerden elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Birincil veriler; hem nitel hem de nicel araştırmalarda, araştırmacının çalışmasında ihtiyaç duyduğu verilerin çeşitli araçları kullanarak kendisinin toplaması ile oluşan veri türüdür. Bu tür veriler, üç yöntem ile toplanabilir. Bunlar; anket, gözlem ve mülakattır (Lorcu, 2015).

Araştırmacılar çoğu zaman, araştırması ile ilgili verilere, kendi yöntemleri ile geliştirdiği araçlar ile ulaşamaz. Bu verilere kurum, kuruluş, dernek, örgüt ya da diğer araştırmacılar tarafından hazırlanan çalışmalar, raporlar ve veri tabaları aracılığı ile ulaşılır. Bu tür veriler ikincil tür verilerdir (Altunışık ve ark., 2007; Lorcu, 2015).

3.2. Yöntem

Bu çalışmada birincil verilerin toplanmasında öncelikli olarak anket yeri geldiğinde ise gözlem yöntemleri kullanılmıştır. Anket yöntemi; cevap verenlerin daha önce belirlenmiş bir sıralamada ve yapıda oluşturulan sorulara karşılık vermesiyle veri elde etme yöntemidir (Altunışık ve ark., 2007; Baştürk, 2011). Gözlemsel bir çalışmada olgunun hâlihazırdaki durumu sorularak değil, gözlem yoluyla belirlenir. Eğer araştırmanın konusu insanların ne yaptıklarıyla ilgili ise, bunun için yapılacak en basit iş onların ne yaptığını gözlemektir. Diğer veri toplama yöntemlerine benzer bir süreç takip edilerek gözlem çalışması yapılır (Altunışık ve ark., 2007).

Çalışmada anket uygulanacak bireylerin tespiti için (örneklemin hesaplanması) öncelikle 2019 yılı itibari ile ŞDKKYB'ne kayıtlı toplam yetiştirici sayısı tespiti yapılmıştır. ŞDKKYB verilerine göre Şanlıurfa ilinde 2019 yılında kayıtlı 5 972 üye bulunmaktadır. Tespit edilen 5 972 üye sayısı aynı zamanda araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Araştırmada anket uygulanacak yetiştirici sayısının tespitinde oransal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Oransal örnekleme yönteminde kullanılan formüller aşağıda verilmiştir (Newbold ve ark., 2012);

$$n = \frac{N * p * q}{(N-1) * \sigma_p^2 + p * q} = \frac{5972 * 0.5 * 0.5}{(5972-1) * (0.001847) + 0.5 * 0.5} \cong 133 \qquad (3.2)$$

$$\sigma_p^2 = \left(\frac{r}{Z\alpha_{/2}}\right)^2 = \left(\frac{0.1}{2.3268}\right)^2 = 0.001847 \qquad (3.2)$$

Formülde; n örnek büyüklüğü, *N* popülâsyondaki üye sayısını (5 972), σ_p^2 oranın varyansı (0.001847), *r* ortalamadan izin verilen hata payı (%10), $Z_{\alpha/2}$ *z* cetvel değeri (2.3268), *p* incelenen olayın meydana gelme olasılığı olarak ifade edilmektedir. Burada %98 güven aralığında ve ortalamadan %10 sapma ile anket yapılacak üye sayısı 133 olarak belirlenmiştir. Araştırma sahasında 133 üye ile görüşme yapılmıştır.

Şekil 3.1. Çalışma sahası anket uygulaması

Şekil 3.2. Çalışma sahası gözlem uygulaması

3.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizleri ile ilgili literatür taraması yapıldığında, veri analizinde kullanılan testler ve analiz tekniklerinin çeşitli kriterlere göre sınıflandırıldığı görülmektedir. Değişken sayısına, veri özellikleri ve analiz amacına göre sınıflama yaygın olarak kullanılan sınıflamalardır. Esasen bu sınıflandırmalarda aynı analiz metotları göz önüne alınmakla birlikte, tek farklılık sınıflandırmaya esas olan kriterlerdir (Altunışık ve ark., 2007).

Saha çalışmaları sonucunda elde edilen verilerin analizi; hem nitel hem de nicel veri analiz yöntemlerinin bir arada kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Analiz esnasında hem tanımlayıcı (betimleyici) hem de vardamsal (ilişki – anlam arayan) analiz yöntemleri kullanılmıştır.

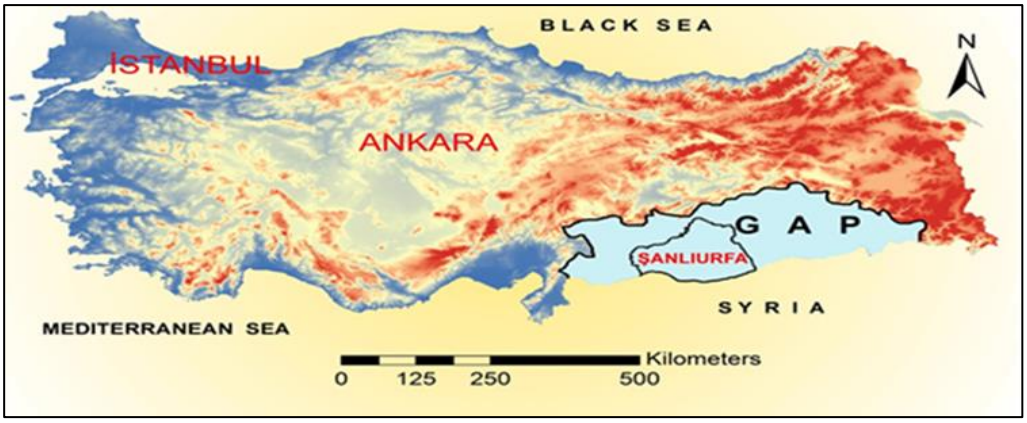
Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre

düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Betimsel istatistikler, sayısal verileri özet olarak tanıtan, özetleyen, birimlerin yığıldıkları değerleri ve bu değerler etrafında değerlerin yayılması, serpilmesi ve dağılımları hakkında bilgiler veren hesaplanmış değerlere denir. Betimsel istatistikler ortalamalar (merkezi eğilim ölçüleri) ve değişkenlik ölçüleri (saçılım-dağılım) olarak ikiye ayrılır (Bayram, 2017).

Kelime olarak vardama, gözlenebilen durumlardan hareket ederek, gözlenemeyen durumlar hakkında birtakım çıkarımlarda bulunmaktır. İstatistiksel olarak vardama ise, örneklemdeki bilgilerden yararlanarak, evrenin özelliklerinin tahmin edilmesine dair metotları içerir. Bu analiz yöntemlerinin diğer bir amacı da bağımsız değişkenler yardımıyla bağımlı değişkendeki değişimin açıklanmaya çalışılmasıdır. Bağımlı- bağımsız ayrımı yapılmayan analizlerde ise amaç tüm değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesine yöneliktir. Bunu yaparken de t –testi, faktör, regresyon, gruplama, ayırma, varyans analizi gibi yöntem ve tekniklerden yararlanır (Altunışık ve ark., 2007; Baştürk, 2011).

3.4. Araştırma Alanı

Araştırma alanı Şanlıurfa ilidir. Şanlıurfa ili Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) sınırları içerisindedir. GAP 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali (HES) ve 1.8 milyon hektar sulama alanını içermektedir. GAP Türkiye'nin en büyük entegre kalkınma projesini temsil etmektedir ve yaklaşık bütçesi 32 milyar ABD dolardır (GAP, 2019). GAP'ın temel amacı; Türkiye'nin en az gelişmiş bölgelerinden biri olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin doğal ve beşeri kaynaklarını değerlendirerek yerel halkın gelir düzeyini ve yaşam kalitesini artırmaktır. GAP, çoğunlukla tarıma dayalı verimlilik ve istihdam olanaklarını artırarak, GAP bölgesi ile diğer bölgeler arasındaki kalkınma açığını ortadan kaldırarak, ulusal düzeyde ekonomik kalkınma ve sosyal istikrar hedeflerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Aydoğdu ve ark., 2015; Aydoğdu, 2016; GAP, 2019; Sevinç ve ark., 2019). Şekil 3.3'de GAP'ın ve Şanlıurfa ilinin Türkiye'deki konumu verilmiştir (Sevinç ve ark., 2019).

Şekil 3.3. Şanlıurfa ve GAP bölgesinin Türkiye'deki konumu

Şanlıurfa ili 2018 yılında 2.035 milyon nüfusu, 1.2 milyon ha tarım arazisi ve 2.29 milyon sığır ve koyun varlığıyla GAP proje hedeflerinin gerçekleştirilmesi açısından tarım sektöründe önemli bir potansiyele sahiptir (Sevinç ve diğerleri, 2019). Şanlıurfa ili genel arazi bölünüşü içerisinde tarım alanları bakımından hem Türkiye'deki tarım alanlarına (%36), hem de GAP Bölgesi'ndeki tarım alanlarına (%43.6) göre daha avantajlı bir orana (% 64.1) sahiptir. Ayrıca il bölgedeki toplam tarım alanlarının %36.2'sini, Türkiye'deki tarım alanlarının ise % 4.2'sini oluşturmaktadır (Benek, 2006).

4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

4.1. Yetiştiricilere Ait Tanımlayıcı (Betimleyici) İstatistikler

Araştırma sahasında görüşme yapılan yetiştiricilere ait tanımlayıcı (betimleyici) istatistiki veriler, bulgular çizelgeler yardımı ile verilmiş ve tartışılmıştır.

4.1.1. Demografik bulgular ve tartışma

Çizelge 4.1'de araştırma sahasında görüşme yapılan yetiştiricilerin ilçelere göre dağılımı verilmiştir. En fazla görüşme yapılan ilçe Siverek ilçesi olup bu ilçede görüşme yapılan yetiştirici sayısı 36 kişidir. En az görüşme yapılan ilçe ise Karaköprü ilçesidir (%2.3; 3 kişi). Görüşmecilerin ilçelere göre dağılımı Çizelge 1.3' de verilen ilçelere göre küçükbaş hayvan varlığı dağılımı ile hemen hemen aynıdır. Anket yapılacak bireylerin seçiminde de Çizelge 1.3' deki oransal dağılım dikkate alınmıştır.

Çizelge 4.1. Yetiştiricilerin faaliyet gösterdiği ilçeler

İlçeler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Siverek	36	27.0
Viranşehir	24	18.0
Haliliye	20	15.0
Eyyübiye	17	12.8
Ceylanpınar	11	8.3
Akçakale	7	5.3
Suruç	6	4.5
Bozova	5	3.8
Hilvan	4	3.0
Karaköprü	3	2.3
Toplam	**133**	**100.0**

Araştırma sahasında görüşme yapılan yetiştiricilerin tamamı erkektir. Küçükbaş yetiştiriciliği faaliyetlerinde birçok işin (yaylım, besleme, sağım, doğum, süt işleme vb.) sorumluluğu kadınlardadır. Ancak araştırma sahasında mevcut toplumsal yapı dinamikleri ve hanede son karar merciinin erkekler olması dolayısıyla; görüşmelerin tamamı erkekler ile yapılmıştır. Araştırma sahasında daha önce yapılan diğer

akademik çalışmalarda ve kırsal alanda yapılan faaliyetlere yönelik mülakatlarda da daha çok erkekler ile görüşülmüştür (Sevinç ve ark., 2019; Doğan ve ark., 2020).

Çizelge 4.2'de yetiştiricilerin yaş aralıklarına göre dağılımları yer almaktadır. Çizelgeye göre, yetiştiricilerin %32.3'ü 51-60, %24.8'i 31-40, %21.1'i 41-50, %14.3'ü 61 yaş ve üzeri, %7.5'i ise 18-30 yaş aralığında yer almaktadır. Yetiştiricilerin %92.5'i 31 yaş ve üzerindedir. Bu durum genç kuşakların küçükbaş yetiştiriciliğinden uzaklaştığını ya da küçükbaş yetiştiricilik faaliyetlerinde kuşak aktarımının yaşanmadığının bir göstergesidir. Yetiştiricilerin genel yaş ortalaması ise 47.92 yıl olarak hesaplanmıştır. En genç yetiştirici 18, en yaşlı yetiştirici ise 72 yaşındadır.

Çizelge 4.2. Yetiştiricilerin yaş dağılımları

Yaş Grubu	Frekans (n)	Yüzde (%)
18-30	10	7.5
31-40	33	24.8
41-50	28	21.1
51-60	43	32.3
61 ve üzeri	19	14.3
Toplam	**133**	**100.0**
Ortalama	**47.92 yıl**	

Küçükbaş yetiştiriciliğinin yoğun olarak yapıldığı Doğu Anadolu Bölgesi'ni temsil eden Erzurum, Ağrı, Bingöl ve Van illerinde yapılan bir araştırmada küçükbaş yetiştiricilerinin yaşlarının 18 ile 85 yıl arasında değiştiği, ortalama yaşın ise 48 yıl olduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışmada; genç çiftçilerin (35 yaş altı) küçükbaş yetiştiriciliğini bırakma eğiliminde oldukları, bırakma nedeni olarak ise en önemli etkenin gelir düşüklüğünün olduğu tespit edilmiştir (Aksoy ve Yavuz, 2012). Yine Bingöl kırsalında küçükbaş yetiştiriciliğinin örgütlenme yapısı üzerine yapılan bir araştırmada; görüşme yapılan 203 yetiştiricinin %4.9'unun (10 kişi) 30 yaşın altında olduğu tespit edilmiştir (Karakaya ve Kızıloğlu, 2014).

Çizelge 4.3'de yetiştiricilerin medeni hallerine göre dağılımları yer almaktadır. Çizelgeye göre, katılımcıların %97'si evli, %3'ü ise bekârdır. Araştırma sahası olan

Şanlıurfa ili kırsalının toplumsal yapısı düşünüldüğünde; ilk evlilik yaşı nedeniyle yetiştiricilerin tamamına yakının evli olması beklenen bir sonuçtur.

Çizelge 4.3. Yetiştiricilerin medeni hal dağılımı

Medeni Hal	Frekans (n)	Yüzde (%)
Evli	129	97.0
Bekâr	4	3.0
Toplam	133	100.0

TÜİK tarafından Türkiye genelinde yapılan "Aile Yapısı araştırmasında" ilk evlilik yaşı ortalaması erkeklerde 27.9 yaş, kadınlarda ise 25 yaş tespiti yapılmıştır. Aynı araştırmada Şanlıurfa ilinde ilk evlilik yaşı ortalaması erkeklerde 26yaş, kadınlarda ise 23.3 yaş tespiti yapılmıştır (TÜİK, 2019). Bu yaş ortalamaları kırsala doğru gidildikçe toplumsal yapı dinamikleri dolayısıyla hem erkek hem de kadın için düşmektedir.

Sosyolojik literatürde aile hakkında yapılmış çok çeşitli tanımlar vardır ve her tanım onu değişik bir kategori içine yerleştirmiştir. Esas itibari ile bu tanımlardan her biri, aileyi sosyal hayatın ana şekillerinden biri olarak kabul etmekle beraber, onu sosyal bir grup, birlik, örgüt, topluluk, kurum ve hatta sosyal bir yapı olarak değerlendirmektedir. Aile; ana- baba- çocuklar ve tarafların kan akrabalarından oluşan (aile biçiminin gereğine göre) ekonomik ve toplumsal bir birliktir (Gökçe, 2007). Tüm toplumlarda tek bir aile tipinden söz edilemez. İnsanlığın başlangıcından beri ailelerin teşekkülü ve yapısının ortaya çıkışı toplumların genel yaşamlarına göre şekillenmiştir. Ailenin büyüklüğüne göre genel olarak geleneksel geniş aile ve çekirdek aile şeklinde ikiye ayrılmaktadır (Ünal, 2013). Çekirdek aile; yalnızca eşlerden veya eşler ve çocuklarından veya yalnız ebeveyn ve en az bir çocuğundan oluşan aileler olarak tanımlanmaktadır. Birden fazla çekirdek aile veya en az bir çekirdek aile ile çekirdek aile üyesi olmayan en az bir kişiden oluşan aile biçimi geniş ailedir (TÜİK, 2016).

Geniş aile tipi toplumsallaşmanın ve ekonomik üretimin ilk ve en önemli mekânıdır. Dolayısıyla ekonomisi daha ziyade tarıma dayalı olan, aile ilişkilerinde ataerkil yapının baskın olduğu, aile içi işbölümü ihtiyacının yoğun olduğu ve aile

fertleri arasındaki ilişkilerin güçlü olduğu toplumlarda geniş aile tipi yaygındır (Karataş, 2001; Abuzar, 2010; Zafer, 2013; Sevinç ve ark., 2018; Davran ve ark., 2020). Çizelge 4.4'de yetiştiricilerin aile tipleri verilmiştir. Yetiştiricilerin %81.2'si çekirdek tipi aile yapısına sahip iken %18.8'i geniş aile tipine sahiptir.

Çizelge 4.4. Yetiştiricilerin aile tipi

Aile Tipi	Frekans (n)	Yüzde (%)
Çekirdek	108	81.2
Geniş	25	18.8
Toplam	**133**	**100.0**

TÜİK'in 2016 yılında yayınladığı "İstatistiklerle Aile Yapısı, 2015" başlıklı haber bültenine göre; Türkiye'de ailelerin %16.5'i geniş aile tipinden oluşmaktadır (TÜİK, 2016). Şanlıurfa ilinde kadınlar üzerine yapılan bir araştırmada kırsalda bulunan kadınların %93.1'inin çekirdek aile dışında farklı aile fertleri ile birlikte yaşamlarını sürdürdükleri tespit edilmiştir (Aztimur, 2019). Adana ilinde gezici mevsimlik tarım işçiliği üzerine yapılan bir araştırmada ise çoğunluğunun Güneydoğu Anadolu illerinden gelen ailelerin %56.5'i (103 aile) geniş aile yapısına sahiptir (Sevinç ve Davran, 2017).

Çizelge 4.5'de yetiştiricilerin çocuk sayıları verilmiştir. Yetiştiricilerin %72.9'unun çocuk sayısı 5 çocuk ve üzeridir. Yetiştiricilerin %18.8'i 10 ve daha fazla çocuk sayısına sahiptir. Yetiştiricilerin sahip oldukları ortalama çocuk sayısı 7.11'dir. Yetiştiricilerin en düşük sahip oldukları çocuk sayısı 0 en yüksek sahip oldukları çocuk sayısı ise 28 çocuktur.

Çizelge 4.5. Yetiştiricilerin çocuk sayıları

Çocuk Sayısı Grubu	Frekans (n)	Yüzde (%)
0-4	36	27.1
5-9	72	54.1
10-14	16	12.0
15 ve üzeri	9	6.8
Toplam	**133**	**100.0**
Ortalama	**7.11 çocuk**	

Muğla ilinde küçükbaş yetiştiricileri üzerine yapılan bir çalışmada yetiştiricilerin ortalama sahip oldukları çocuk sayısı 3.7 çocuk, Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde yapılan bir çalışmada ise 5.5 çocuk olarak tespit edilmiştir (Karadaş, 2017; Aydın ve Keskin, 2018). Şanlıurfa ilinde toplam doğurganlık hızının yüksek olması çocuk sayısını, hane halkı sayısını ve dolayısıyla geleneksel aile tipi olan geniş aile tipinin yaygın olmasını etkilemektedir. Toplam doğurganlık hızı, bir kadının doğurgan olduğu dönem olan 15-49 yaş grubunda doğurabileceği ortalama çocuk sayısını ifade etmektedir. Türkiye'de 2017 yılında toplam doğurganlık hızı 2.07 çocuk iken aynı dönemde Şanlıurfa'da toplam doğurganlık hızı 4.29 çocuktur (TÜIK, 2020).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, genel anlamda, geleneksel toplumsal ve kültürel yapı henüz ağırlığını korumaktadır. Tarımda yarı feodal yapı, hayvancılıkta geleneksellik, yarı göçerlik ve hatta göçebelik bölgenin sosyo – ekonomik örgütlenme biçimleridir. Kökleri yüzyıllara dayanan bu örgütlenmenin doğal sonucu olarak da ağalık, şıhlık ve aşiret reisliği gibi geleneksel kurumlar henüz varlıklarını korumakta, giderek azalan oranlarda da olsa etkilerini sürdürmektedir (Gökçe, 2007). Doğuda ağalık, beylik, şeyhlik, seyitlik, tarikatçılık gibi kavramlar toplumsal yapıda beliren odak noktalarını teşkil ederler. Bu tür kişilerin oluşturduğu rol, mevki (statü) ve yetkiler ağı toplumda birçok yenilikleri ve sosyal değişme sürecini önemli ölçüde etkileyebilir (Türkdoğan, 2006, 2008).

Doğu ve Güneydoğu toplumunda var olan bu genel özellikler; varlığını koruyabilmek ve güçlenebilmek için insan yığınına ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç durumu bölgede; özellikle kadınlarda erken yaşlarda evliliği ve toplam doğurganlık hızını ciddi anlamda etkilemektedir (Sevinç ve Davran, 2017). Ayrıca küçükbaş yetiştiriciliği özelinde çocuk sayısı incelendiğinde; küçükbaş yetiştiriciliğinde faaliyetlerin hane bireyleri aracılığı ile yapılması da çocuk sayısını etkileyen bir etmendir (Koyuncu ve ark., 2006; Dönmez, 2008; Sağlam, 2013; Gül ve Örnek, 2019). Kısacası yetiştiriciler için çocuk sayısı; aşiret ya da feodal yapı içerisinde hem sosyal güç anlamında toplumsal statü göstergesi hem de işgücüdür.

Çizelge 4.6'da yetiştiricilerin hane halkı sayıları verilmiştir. En fazla kişi sayısının bulunduğu grup %49.6 ile 6-10 kişi arasında hane halkına sahip olan gruptur. Yetiştiricilerin %21.8'inin hane halkı sayısı 5 kişi ve altında olup %91.2'sinin hane halkı sayısı 6 kişi ve üzerindedir. Yetiştiricilerin ortalama hane halkı sayısı ise 10.08 kişidir (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6. Yetiştiricilerin hane halkı sayıları

Hane Halkı Sayısı Grubu	Frekans (n)	Yüzde (%)
1-5	29	21.8
6-10	66	49.6
11-15	23	17.3
16 ve üzeri	15	11.3
Toplam	**133**	**100.0**
Ortalama	**10.08 kişi**	

Burdur ilinde küçükbaş yetiştiricisi olan işletmeler üzerine yapılan bir çalışmada işletmelerin %63.9'unun (124 işletme) ortalama hane halkı sayısı 3 kişi ve altında olduğu tespit edilmiştir (Bilginturan ve Ayhan, 2009). Gaziantep ilinde koyun yetiştiricileri üzerine yapılan bir çalışmada yetiştiricilerin %77.2'sinin ortalama hane halkı sayısının 7 kişi ve altında olduğu belirtilmiştir (Gül ve Örnek, 2018). Doğu Anadolu Bölgesi'nde küçükbaş yetiştiriciler üzerine yapılan bir çalışmada ise işletmelerin ortalama hane halkı sayısı 7.04 kişi olarak tespit edilmiştir (Aksoy ve Yavuz, 2012). Şanlıurfa ilinde ortalama hane halkı sayısının (10.11 kişi) yüksek olmasının nedenleri daha önce de bahsedildiği üzere araştırma alanındaki toplumsal yapının dinamiklerinden kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.7'de yetiştiricilerin eğitim seviyelerinin dağılımları yer almaktadır. Çizelgeye göre, yetiştiricilerin büyük çoğunluğu olan %56.3'ü ilkokul mezunudur.

Çizelge 4.7. Yetiştiricilerin eğitim seviyeleri

Eğitim Düzeyi	Frekans (n)	Yüzde (%)
Okuryazar	15	11.3
İlkokul	75	56.3
Ortaokul	30	22.6
Lise	13	9.8
Toplam	**133**	**100.0**

Araştırma sahasındaki yetiştiricilerin eğitim seviyelerinin düşüklüğü ya da istenilen düzeyde olmaması, Türkiye'nin kırsalına yönelik yapılan diğer çalışmalarda da karşılaşılan bir durum olup sadece Şanlıurfa ili özelinde görülen bir durum değildir (Benek, 2006; Koyuncu ve ark., 2006; Aksoy ve Yavuz, 2012; Karakaya ve Kızıloğlu, 2014; Gül ve Örnek, 2018, 2019).

Şanlıurfa ili kırsalında yapılan küçükbaş hayvancılık faaliyetleri uygulanış ve kullanılan sürü yönetimi teknikleri dolayısıyla tüm hane fertlerinin faaliyetlere katılımını zorunlu kılmaktadır. Çizelge 4.8'de hanede hayvancılık faaliyetlerine katılan birey sayıları verilmiştir. Hanede 1-2 kişinin katılım oranı en düşük olup %20.3 (27 kişi) seviyesindedir. Hanede en az 3 ve daha fazla kişinin çalışma oranı ise %79.6'dır (106 kişi). Hanede hayvancılık faaliyetleri ile uğraşan kişi sayısı ise ortalama 5.71 kişidir.

Çizelge 4.8. Hanede hayvancılık faaliyetlerinde çalışan sayısı

Çalışan Kişi Sayısı	Frekans (n)	Yüzde (%)
1-2	27	20.3
3-4	53	39.8
5 ve daha fazla	53	39.8
Toplam	**133**	**100.0**
Ortalama	**5.71 kişi**	

Çizelge 4.9'da yetiştiricilerin küçükbaş hayvancılık deneyim süreleri yıl olarak verilmiştir. Yetiştiricilerin %6.8'i 10 yıl ve altında deneyime sahipken geriye kalan %93.2'si 10 yıl ve üzeri deneyime sahiptir. Yetiştiricilerin ortalama küçükbaş hayvancılık deneyim süreleri ise 30.5 yıldır.

Çizelge 4.9. Yetiştiricilerin hayvancılık deneyim süreleri

Deneyim Süresi (Yıl)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1-10	9	6.8
11-20	35	26.3
21-30	28	21.1
31-40	28	21.1
41 ve üzeri	33	24.8
Toplam	**133**	**100.0**
Ortalama	**30.50 yıl**	

Çanakkale'de keçi yetiştiricileri üzerine yapılan bir araştırmada yetiştiricilerin yaşının 34 ile 70 yaş arasında değişmekte olduğu, yetiştiricilikteki deneyim sürelerinin ise 2 ay ile 45 yıl arasında değişmekte olduğu tespit edilmiştir (Koyuncu ve ark., 2006). Mersin ilinde yapılan bir çalışmada koyun yetiştiricilerinin mesleki deneyim süreleri 25.9 yıl olarak belirlenmiştir (Bebek ve Keskin, 2018). Yetiştiricilerin ortalama yaşları olan 47.92 yıl dikkate alındığında, 30.50 yıl gibi bir deneyim süresi oldukça önemlidir. Bu süre küçükbaş yetiştiriciliğinde bu güne kadar kuşak aktarımının yaşandığının da önemli bir kanıtıdır. Ancak saha çalışmalarında özellikle genç kuşaklarda küçükbaş faaliyetlerinden uzaklaşma gözlemlenmiştir.

4.1.2. Ekonomik bulgular ve tartışma

Çizelge 4.10'da yetiştiricilerin sosyal güvenlik ve sağlık güvence kayıt türleri verilmiştir. Yetiştiricilerin %98.5'inin (126 kişi) sağlık güvencesi bulunmaktadır. Sağlık güvencesi bulunanlardan 2 kişinin özel sigortası 124 kişinin ise SGK kaydı bulunmaktadır.

Çizelge 4.10. Yetiştiricilerin sosyal güvenlik ve sağlık güvenceleri

Sosyal Güvenlik ve Sağlık Güvencesi Türü	Frekans (n)	Yüzde (%)
SGK	124	93.2
Yok	7	5.3
Özel sigorta	2	1.5
Toplam	**133**	**100.0**

Çizelge 4.11'de yetiştiricilerin esas gelir kaynakları verilmiştir. Yetiştiricilerin %96.2'sinin esas gelir kaynakları küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır. Esas gelir kaynaklarının bitkisel üretimden kaynaklanan yetiştiricilerin oranı ise %3.8'dir.

Çizelge 4.11. Yetiştiricilerin esas gelir kaynağı

Gelir Kaynağı	Frekans (n)	Yüzde (%)
Küçükbaş hayvancılık	128	96.2
Bitkisel üretim	5	3.8
Toplam	**133**	**100.0**

Yetiştiricilerin %6.8'i (9 kişi) küçükbaş hayvancılık faaliyetleri dışında büyükbaş hayvancılık faaliyetleri dolayısıyla da gelir elde ettiklerini beyan etmişlerdir.

Çizelge 4.12'de yetiştiricilerin küçükbaş faaliyetlerini kayıt alma durumları verilmiştir. Yetiştiricilerin %82'si yapmış oldukları faaliyetleri (satın alma, satış, maliyet, giderler vb.) kendi usullerince kayıt altına aldıklarını belirtmişlerdir. Kayıt tutmayan yetiştiricilerin oranı %18'dir.

Çizelge 4.12. Yetiştiricilerin kayıt tutma durumları

Kayıt Tutma	Frekans (n)	Yüzde (%)
Evet	109	82.0
Hayır	24	18.0
Toplam	**133**	**100.0**

Modern yetiştiricilik sistemleri ve dünya hayvancılığına entegrasyonunun sağlanması açısından çağdaş hayvan yetiştiriciliğinde işletme ölçeğinin büyüklüğüne göre farklı şekillerde kayıt tutulması zorunluluk haline gelmiştir (Çelikyürek ve Aygün, 2017).

Türkiye'de yetiştirici birliklerinin kuruluş amaçlarından bir tanesi de hayvancılık faaliyetlerinin kayıt altına alınmasıdır. Mersin ilinde yapılan çalışmada koyun yetiştiricilerinin %54'ü, Muğla ilinde yapılan çalışmada koyun yetiştiricilerinin %78', keçi yetiştiricilerinin ise %86'sının faaliyetleri ile ilgili kayıtlar tutmadıkları tespit edilmiştir (Aydın ve Keskin, 2018; Bebek ve Keskin, 2018). Şanlıurfa ilinde faaliyet gösteren küçükbaş yetiştiricilerinin %82'sinin faaliyetlerini kayıt altına almaları ŞDKKYB'nin ve personelinin özverili çabalarının sonucudur. Sektör açısından da önemli bir adımdır.

Çizelge 4.13'de yetiştiricilerin küçükbaş hayvancılık faaliyetlerini yapma nedenleri verilmiştir. Yetiştiricilerin %56.4'ü ticari amaçla yani gelir elde etmek amacıyla küçükbaş hayvancılık yapmaktadırlar. Yetiştiricilerin %36.8'i küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinin aile geleneği olduğunu ve %6.8'i ise hane ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla küçükbaş hayvancılık yaptıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 4.13. Yetiştiricilerin küçükbaş hayvancılık yapma nedenleri

Nedenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Ticari amaç	75	56.4
Aile geleneği	49	36.8
Ev ihtiyacı	9	6.8
Toplam	**133**	**100.0**

Burdur ilinde yapılan bir çalışmada yetiştiricilerin %64.4'ü başka bir geliri olmamaları dolayısıyla hayvancılık yaptıklarını belirtmişlerdir (Bilginturan ve Ayhan, 2009). Gaziantep ve Mersin'de yapılan çalışmalarda ise yetiştiricilerin hayvancılık yapma nedenleri gelir ve geçime katkı olarak belirtilmiştir (Bebek ve Keskin, 2018; Gül ve Örnek, 2018, 2019).

Küçükbaş hayvancılık faaliyetleri kuşaklararası aktarımı söz konusu olan ve belli bir kültürel birikimi barındıran tarımsal faaliyetler içerisinde yer almaktadır. Küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinin gelir getirici etkisinin azalması, kırsalın itici güçleri ve kentlerin çekici güçlerinin etkilerini arttırarak genç kuşakların hayvancılık faaliyetlerinden uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Oysaki hem ulusal hem de uluslararası düzeyde yapılan çalışmalar, tarımsal gelirlerin arttırılması yoluyla sağlanan büyümenin ve kalkınmanın, toplumsal yoksulluğun azaltılmasında hizmet ve sanayi gibi diğer sektörlerden daha başarılı olduğunu ispatlamıştır. Bu başarının nedeni; yoksul nüfusun diğer nüfusa göre daha çok tarımsal ve kırsal nüfus içerisinde bulunması ve yoksulların çoğunun kırsal alanlarda yaşayarak, geçimlerini tarımsal faaliyetlerle sağlamasıdır (Gülçubuk ve Aluftekin, 2004; Blair ve Garrick, 2007; Öztürk, 2008; Cervantes ve Dewbre, 2010; Pismennaya ve ark., 2019; Zhang, 2019).

Çizelge 4.14'de yetiştiricilerin tarımsal faaliyetlerden dolayı elde etmiş oldukları yıllık hane gelirleri gruplar halinde verilmiştir. Yetiştiricilerin %39.8'inin hane geliri 150 bin TL'nin üzerindedir. Ortalama hane geliri ise 176 323.30 TL'dir. Yetiştiricilerin hane gelirleri "hayvansal üretim" ve "bitkisel üretim" olmak üzere iki farklı grupta alınmıştır. Yetiştiriciler hane gelirlerinin %88.8'inin hayvancılık faaliyetlerinden elde ettiklerini belirtmişlerdir. Yetiştiricilerin hayvancılık

faaliyetlerinden dolayı elde etmiş oldukları ortalama gelir 156 481.20 TL iken bitkisel üretim dolayısıyla elde etmiş oldukları ortalama gelir 19 482.11 TL'dir.

Çizelge 4.14. Yetiştiricilerin hane gelirleri (TL/yıl)

Hane Geliri Grubu (TL)	Frekans (n)	Yüzde (%)
0-50 000	18	13.5
50 001-100 000	36	27.1
100 001-150 000	26	19.5
150 001 ve üzeri	53	39.8
Toplam	**133**	**100.0**
Ortalama (GSÜD)	**176 323.30 TL**	
Ortalama (Hayvansal Üretim)	**156 481.20 TL**	
Ortalama (Bitkisel Üretim)	**19 842.11 TL**	

Çizelge 4.15'de yetiştiricilerin mülk arazi varlıkları verilmiştir. Yetiştiricilerin %46.6'sının (62 kişi) mülk arazisi bulunmaktadır. Yetiştiricilerin ortalama mülk arazi miktarları 68.90 dekardır. Mülk arazi varlığı sulu ve kuru olmak üzere iki grupta alınmıştır. Yetiştiricilerden 37 tanesini sulu arazi varlığına sahip olup ortalama arazi varlığı ise 70.03 dekardır. Yetiştiricilerden 27 tanesinin kuru arazi varlığı bulunmakta olup ortalama kuru arazi varlığı 62.26 dekardır.

Çizelge 4.15. Yetiştiricilerin mülk arazi varlığı

Arazi Varlığı (Dekar)	Frekans (n)	Yüzde (%)
0-30	16	25.8
31-60	20	32.3
61-90	13	21.0
91 ve daha fazlası	13	21.0
Toplam	**62**	**100.0**
Ortalama (Toplam)	**68.90 dekar**	
Ortalama (Sulu)	**70.03 dekar**	
Ortalama (Kuru)	**62.26 dekar**	

Van ilinde koyunculuk işletmelerine yönelik 2007 yılında yapılan bir araştırmada; yetiştiricilerin ortalama 137.61 dekar arazi varlıkları oldukları tespit edilmiştir (Dayan, 2007). Çeşitli Doğu Anadolu illerinde faaliyette bulunan küçükbaş yetiştiricileri üzerine 2012 yılında yapılan bir araştırmada yetiştiricilerin ortalama 82.33 dekar arazi varlıkları tespit edilmiştir (Aksoy ve Yavuz, 2012). Konya ilinde 2011 yılında yapılan bir araştırmada yetiştiricilerin ortalama arazi varlıkları 137.95

dekar olarak tespit edilmiştir (Şahinli, 2011). Şanlıurfa ili Siverek ilçesinde 2017 yılında koyunculuk işletmeleri üzerine yapılan bir çalışmada ise yetiştiricilerin ortalama arazi varlıkları 39.6 dekar olarak tespit edilmiştir (Karadaş, 2017). Şanlıurfa ilinde büyükbaş hayvancılık kooperatifleri üzerine 2018 yılında yapılan bir araştırmada çiftçilerin ortalama arazi varlıkları 56.81 dekar olarak belirlenmiştir (Sevinç, 2018). Şanlıurfa ili sınırları içerisinde bulunan Harran Ovası'nda 2013 yılında yapılan bir çalışmada pamuk üreticilerinin ortalama arazi varlıkları 107.905 dekar olarak tespit edilmiştir. 2018 yılında yapılan bir çalışmada; çiftçiler tarafından ekilen ortalama tarım arazisi miktarı (yoğun olarak pamuk ve slajlık mısır ekimi) 178.3 dekar ve çiftçilerin beyan ettiği ortalama tarımsal gelir 105 548 TL/yıl olarak tespit edilmiştir (Aydoğdu ve ark., 2020).

Türkiye'de ortalama işletme büyüklüğü 61 dekar iken, GAP Bölgesi'nde ortalama 104.8 dekar, Şanlıurfa ilinde ise 194.85 dekardır. Şanlıurfa ilinde ortalama işletme büyüklüğü hem GAP Bölgesi hem de Türkiye ortalama işletme büyüklüklerinin hayli üstündedir (Benek, 2006; GAP, 2019). Ancak yetiştiricilerin sahip oldukları ortalama arazi varlığı (68.90 dekar) Şanlıurfa ili ortalamasının altındadır. Küçükbaş yetiştiriciliği faaliyetleri ile uğraşan çiftçilerin düşük arazi varlıkları dolayısıyla zaten bu faaliyetlere devam ettikleri tespit edilmiştir. Saha görüşmeleri esnasında çiftçiler sahip oldukları araziler ile yeterli düzeyde gelir elde edemedikleri için hayvancılık faaliyetlerine devam ettiklerini belirtmişlerdir. Diğer taraftan Harran ovasında sulu tarım yapan ve bitkisel üretim faaliyetleri ile uğraşan çiftçilere göre (ortalama gelir 105 548 TL/yıl) daha fazla gelire sahip oldukları (ortalama gelir 176 323.30 TL/yıl) dikkat çekici bir durumdur.

Çizelge 4.16'da yetiştiricilerin sahip oldukları küçükbaş hayvan varlıkları gruplandırılarak verilmiştir. Yetiştiricilerin %25.6'sı 300 başın altında küçükbaş hayvan varlığına sahipken, %44.4'ü 301-600 baş aralığında küçükbaş hayvan varlığına sahiptir. Yetiştiricilerin %18'i 1 000 baş üzerinde hayvan varlığına sahiptir. Ortalama küçükbaş hayvan varlığı 669.09 baştır. Yetiştiricilerin ortalama koyun varlığı 660.46 baş olup ortalama keçi varlığı ise 8.63 baştır. Küçükbaş hayvan varlığı en az olan

yetiştiricinin 95 baş, en fazla olan yetiştiricinin ise 1 936 baş küçükbaş hayvan varlığı bulunmaktadır.

Çizelge 4.16. Yetiştiricilerin küçükbaş hayvan varlıkları (Baş)

Baş Grup	Frekans (n)	Yüzde (%)
1-300	34	25.6
301-600	59	44.4
601-1 000	16	12.0
1 001 ve daha fazlası	24	18.0
Toplam	**133**	**100.0**
Ortalama	**669.09 baş**	
Ortalama (Koyun)	**660.46 baş**	
Ortalama (Keçi)	**8.63 baş**	

Çanakkale'de yapılan bir araştırmada keçi işletmelerinde ortalama hayvan varlığı 55.7 baş olarak tespit edilmiştir (Koyuncu ve diğerleri, 2006). Burdur ilinde yapılan bir çalışmada ortalama 112.77 baş anaç koyun varlığı tespit edilmiştir (Bilginturan ve Ayhan, 2009). Van ilinde yapılan bir çalışmada işletme başına düşen koyun sayısı 196 baştır (Dayan, 2007). Yine Van ilinde yapılan bir araştırmada işletmelerde ortalama 95.51 baş anaç koyun bulunduğu belirtilmiştir (Karakuş ve Akyol, 2013). Araştırma sahasında tespit edilen ortalama hayvan varlığı Türkiye'nin birçok ilinde yapılan araştırmalara sonucu elde edilen ortalamalara göre oldukça yüksektir.

4.2. Yetiştiricilerin Küçükbaş Hayvancılık ve ŞDKKYB Faaliyetlerine Karşı Tutumları

Araştırma çerçevesinde ŞDKKYB üyesi olan yetiştiricilere küçükbaş hayvancılık ve birliğin faaliyetlerine karşı tutumlarını ölçmek amacıyla 12 maddeden oluşan ifadeler yöneltilmiştir. Bu ifadelere verilen cevapların üyelerin yaşadıkları ilçeye, yaşlarına, eğitim seviyelerine, hayvancılıkta çalışan sayısına, hayvancılık deneyimlerine ve sahip oldukları hayvan sayılarına göre ifadelere katılımlarında bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla Kruskal-Wallis testinden yararlanılmıştır.

Kruskal-Wallis testi ikiden çok kitlenin ortalamalarının eşitliğini test etmek için kullanılan parametrik testlerden tek yönlü varyans analizinin parametrik olmayan karşılığıdır. Yani tek yönlü varyans analizinin varsayımlarından normallik ve homojenlik varsayımlarından herhangi biri sağlanmadığında parametrik olmayan Kruskal-Wallis testi uygulanmalıdır (Mert, 2016). Bu analize ait sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

4.2.1. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları

Çizelge 4.17'de "küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim" ifadesine ait analiz sonucu yer almaktadır. Tabloya bakıldığında ilçe ($p= 0.006 < 0.01$), eğitim ($p= 0.000 < 0.01$), hayvancılıkta çalışan sayısı ($p= 0.004 < 0.01$) ve hayvan sayısı ($p= 0.007 < 0.01$) değişkenlerinin alt grupları itibariyle ifadeye katılımda anlamlı farklılık gösterdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.17. Yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim ifadesi analiz sonucu

Kruskal-Wallis Test	İlçe	Yaş	Eğitim	Hayvancılıkta Çalışsan Sayısı	Hayvancılık Deneyimi (Yıl)	Hayvan Sayısı (Baş)
Test İstatistiki	22.882	5.246	21.681	11.000	6.393	12.266
Serbestlik Derecesi	9	4	3	2	4	3
p Değeri	0.006***	0.263	0.000***	0.004***	0.172	0.007***

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

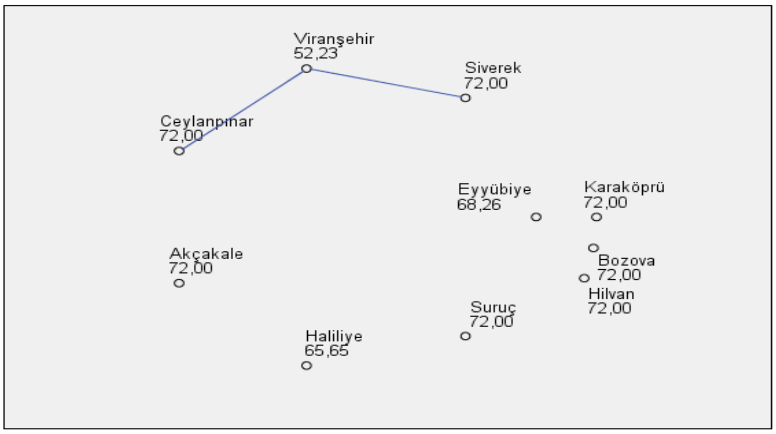
Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek amacıyla "Dunn Çoklu Karşılaştırma" testinden yararlanılarak ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar yapılırken birden fazla test yapıldığı için SPSS p değerinde Bonferroni düzeltmesi olarak bilinen bir ayarlama yapar. Tüm bu işlemler SPSS programında otomatik olarak yapılabilmektir. Bonferroni düzeltmesi sonucu oluşan yeni p değerleri "düzeltilmiş p değeri" sütununda verilmektedir. Alternatif bir yol olarak bu karşılaştırmalar Mann-Whitney U testi ile de yapılabilmektedir. Fakat bu yol tercih edildiğinde p değerini karşılaştırma yapılan çiftlerin sayısına bölerek ayarlama

yapılması gerekmektedir (Lorcu, 2015; Mert, 2016; Bayram, 2017; Stata Corp LLC, 2019; IBM, 2020a, 2020b).

Çizelge 4.18'de ilçe değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Bu ve bundan sonraki karşılaştırma çizelgelerinde daha anlaşılır olması amacıyla sadece istatistiki olarak anlamlı karşılaştırmalar çizelgede gösterilmiştir. Çizelge içerisindeki şekilde yer alan her bir düğüm noktasında gösterilen değerler o gruba ait sıra ortalamalarını göstermektedir. Gruplar arasındaki farklılık sıra ortalamalarına bakılarak yorumlanabilir. Çizelgeye bakıldığında Viranşehir'e (sıra ort: 52.23) ait sıra ortalaması Siverek (sıra ort: 72.00) ve Ceylanpınar'a (sıra ort: 72.00) ait sıra ortalamalarından daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık Viranşehir'de yaşayan cevaplayıcıların Siverek ve Ceylanpınar'da yaşayan cevaplayıcılara göre "küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.18. Yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim (ilçe karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
Viranşehir-Ceylanpınar	19.771	6.414	3.083	0.002	0.092
Viranşehir-Siverek	-19.771	4.642	-4.259	0.000	0.001

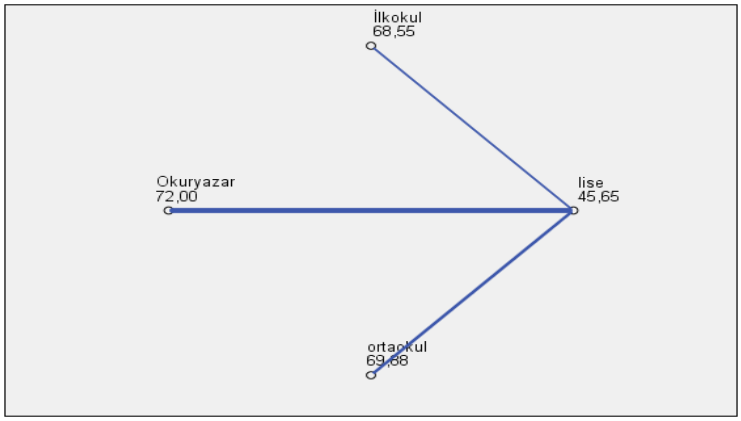

Çizelge 4.19'da eğitim değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında lise (sıra ort: 45.65) düzeyinde eğitime sahip olanların sıra ortalaması, okuryazar (sıra ort: 72.00), ilkokul (sıra ort: 69.55) ve ortaokul (sıra ort: 69.68) düzeyinde eğitime sahip olanlardan daha düşük ve istatistiki

olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık lise düzeyinde eğitime sahip olanların okuryazar, ilkokul ve ortaokul düzeyinde eğitime sahip olanlara göre "küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.19. Yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim (eğitim seviyesi karşılaştırması)

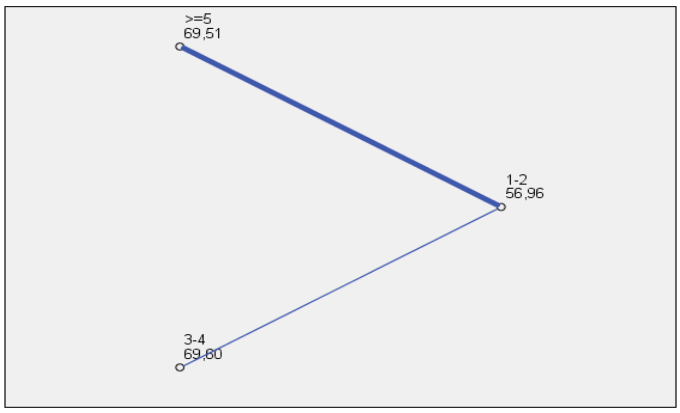
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
lise-İlkokul	22.893	5.292	4.326	0.000	0.000
lise-Ortaokul	24.229	5.849	4.143	0.000	0.000
lise-Okuryazar	26.346	6.675	3.947	0.000	0.000

Çizelge 4.20'de hayvancılıkta çalışan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.20. Yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim (çalışan sayısı karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
1-2->=5	-12.546	4.165	-3.012	0.003	0.008
1-2-3-4	-12.641	4.165	-3.035	0.002	0.007

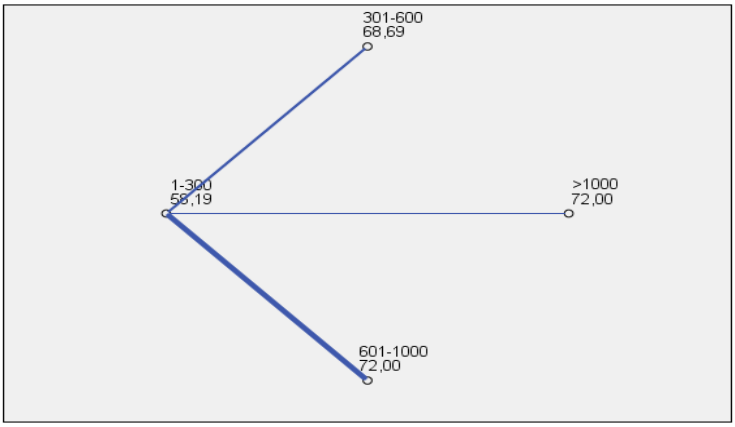

Çizelge 4.20'ye bakıldığında hayvancılıkta çalışan sayısı '1-2' kişi (sıra ort: 56.96) olan grubun sıra ortalaması, '3-4'(sıra ort: 69.60) ve '5 ve üzeri' (sıra ort: 69.51) kişi olan gruplardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık hayvancılıkta çalışan sayısının '1-2' kişi olan grubun '3-4' ve '5 ve üzeri' kişi olan gruplara göre "küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.21'de sahip olunan hayvan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında '1-300' (sıra ort: 58.19) arası küçükbaş hayvana sahip olanların sıra ortalaması, '301-600' (sıra ort: 68.69), '601-1000' (sıra ort: 72.00) ve '1000 üzeri' (sıra ort: 72.00) küçükbaş hayvana sahip olanlardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '1-300' arası küçükbaş hayvana sahip olanların '301-600', '601-1000' ve '1000 üzeri' küçükbaş hayvana sahip olanlara göre "küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.21. Yeterli teknik bilgi ve beceriye sahibim (hayvan sayısı karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
1-300-301-600	-10.495	3.793	-2.767	0.006	0.034
1-300-601-1000	-13.809	5.340	-2.586	0.010	0.058
1-300->1000	-13.809	4.696	-2.940	0.003	0.020

4.2.2. İhtiyaç duyunca teknik destek alabiliyorum ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları

Çizelge 4.22'de "ihtiyaç duyunca teknik destek alabiliyorum" ifadesine ait analiz sonucu yer almaktadır. Tabloya bakıldığında hayvancılıkta çalışan sayısı (p= 0.064 < 0.1) ve hayvan sayısı (p= 0.000 < 0.01) değişkenlerinin alt grupları itibariyle ifadeye katılımda anlamlı farklılık gösterdikleri görülmektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testleri Çizelge 4.22'de verilmiştir.

Çizelge 4.22. Teknik destek alabiliyorum ifadesi analiz sonucu

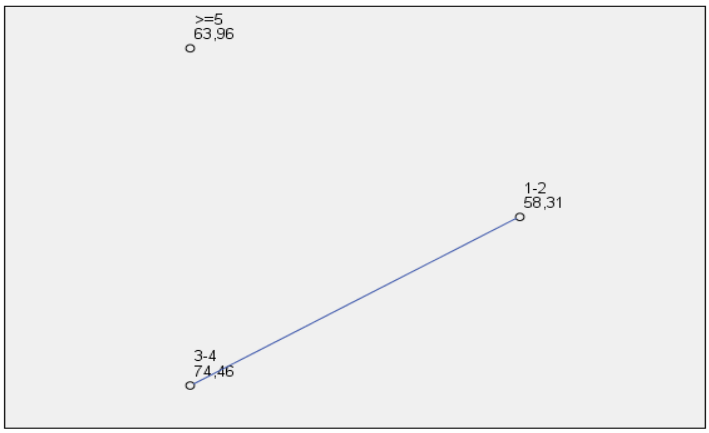
Kruskal-Wallis Test	İlçe	Yaş	Eğitim	Hayvancılıkta Çalışsan Sayısı	Hayvancılık Deneyimi (Yıl)	Hayvan Sayısı (Baş)
Test İstatistiki	12.305	3.572	5.115	5.511	.104	20.878
Serbestlik Derecesi	9	4	3	2	4	3
p Değeri	0.197	0.467	0.164	0.064*	0.999	0.000***

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Çizelge 4.23'de hayvancılıkta çalışan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.23. Teknik destek alabiliyorum (çalışan sayısı karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
1-2-3-4	-16.147	7.454	-2.166	0.030	0.091

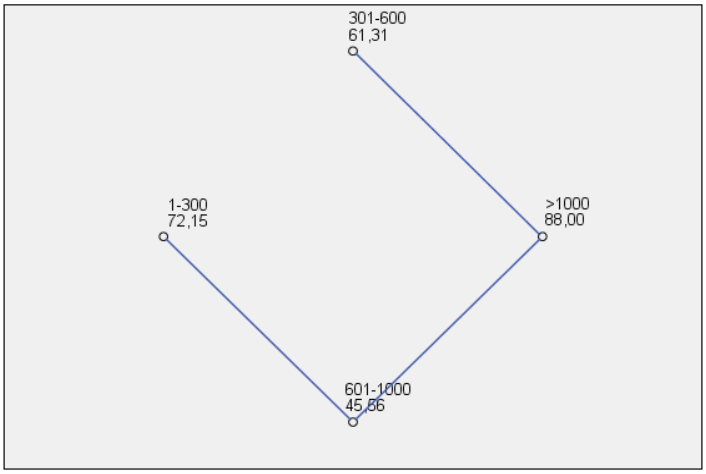

Çizelge 4.23'e bakıldığında hayvancılıkta çalışan sayısı '1-2' kişi (sıra ort: 58.31) olan grubun sıra ortalaması, '3-4'(sıra ort: 74.46) kişi olan gruptan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık hayvancılıkta çalışan sayısının '1-2' kişi olan grubun '3-4' kişi olan gruba göre "ihtiyaç duyunca teknik destek alabiliyorum" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.24'de sahip olunan hayvan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.24. Teknik destek alabiliyorum (hayvan sayısı karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
601-1000-1-300	26.585	9.558	2.781	0.005	0.032
601-1000->1000	-42.438	10.175	-4.171	0.000	0.000
301-600->1000	-26.695	7.633	-3.497	0.000	0.003

Çizelge 4.24'e bakıldığında '1 000 üzeri' (sıra ort: 88.00) küçükbaş hayvana sahip olanların sıra ortalaması, '301-600' (sıra ort: 61.31) ve '601-1 000' (sıra ort: 45.56) arası küçükbaş hayvana sahip olanlardan ve '1-300'(sıra ort: 72.15) arası küçükbaş hayvana sahip olanların sıra ortalaması, '601-1 000' (sıra ort: 45.56) arası küçükbaş hayvana sahip olanlardan daha yüksek ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '1 000 üzeri' küçükbaş hayvana sahip olanların '301-600', ve '601-1 000' arası küçükbaş hayvana sahip olanlara göre ve '1-300' arası küçükbaş hayvana sahip olanların '601-1 000' arası küçükbaş hayvana sahip olanlara göre "ihtiyaç

duyunca teknik destek alabiliyorum" ifadesine daha olumlu katılmalarından kaynaklanmaktadır.

4.2.3. Sürüde meydana gelen hastalıkların tedavisinde yeterli bilgiye ulaşabiliyorum ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları

Çizelge 4.25'de "sürüde meydana gelen hastalıkların tedavisinde yeterli bilgiye ulaşabiliyorum" ifadesine ait analiz sonucu yer almaktadır. Tabloya bakıldığında tüm değişkenler alt grupları itibariyle ifadeye katılımda anlamlı bir farklılık göstermemektedirler.

Çizelge 4.25. Hastalık tedavisinde bilgiye ulaşabiliyorum ifadesi analiz sonucu

Kruskal-Wallis Test	İlçe	Yaş	Eğitim	Hayvancılıkta Çalışsan Sayısı	Hayvancılık Deneyimi (Yıl)	Hayvan Sayısı (Baş)
Test İstatistiki	10.204	3.825	1.285	1.716	1.223	4.522
Serbestlik Derecesi	9	4	3	2	4	3
p Değeri	0.334	0.430	0.733	0.424	0.874	0.210

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

4.2.4. Çoban bulmakta sıkıntı yaşamıyorum ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları

Çizelge 4.26'da "çoban bulmakta sıkıntı yaşamıyorum" ifadesine ait analiz sonucu yer almaktadır.

Çizelge 4.26. Çoban temininde sıkıntı yaşamıyorum ifadesi analiz sonucu

Kruskal-Wallis Test	İlçe	Yaş	Eğitim	Hayvancılıkta Çalışsan Sayısı	Hayvancılık Deneyimi (Yıl)	Hayvan Sayısı (Baş)
Test İstatistiki	25.849	11.586	3.890	7.183	37.969	27.459
Serbestlik Derecesi	9	4	3	2	4	3
p Değeri	0.002***	0.021**	0.274	0.028**	0.000***	0.000***

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

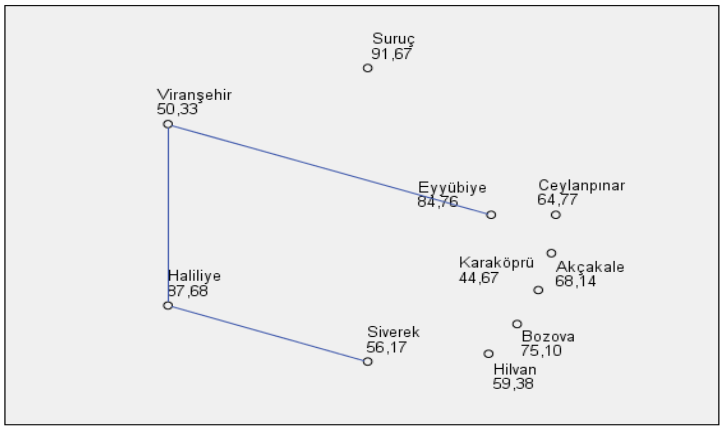
Çizelge 4.26'ya bakıldığında ilçe ($p= 0.002 < 0.01$), yaş ($p= 0.021 < 0.05$), hayvancılıkta çalışan sayısı ($p= 0.028 < 0.05$), hayvancılık deneyimi ($p= 0.000 < 0.01$)

ve hayvan sayısı (p= 0.000 < 0.01) değişkenlerinin alt grupları itibariyle ifadeye katılımda anlamlı farklılık gösterdikleri görülmektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testleri aşağıda verilmiştir.

Çizelge 4.27'de ilçe değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında Viranşehir'e (sıra ort: 50.33) ait sıra ortalaması Haliliye (sıra ort: 87.68) ve Eyyübiye'ye (sıra ort: 84.76) ait sıra ortalamalarından, Siverek'e (sıra ort: 56.17) ait sıra ortalaması ise Haliliye'den (sıra ort: 87.68) daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık Viranşehir'de yaşayan cevaplayıcıların Haliliye ve Eyyübiye'de yaşayan cevaplayıcılara göre, Siverek'te yaşayan cevaplayıcıların ise Haliliye'de yaşayan cevaplayıcılara göre "çoban bulmakta sıkıntı yaşamıyorum" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.27. Çoban temininde sıkıntı yaşamıyorum (ilçe karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
Viranşehir-Eyyübiye	-34.431	10.903	-3.158	0.002	0.071
Viranşehir-Haliliye	-37.342	10.413	-3.586	0.000	0.015
Siverek-Haliliye	-31.508	9.592	-3.285	0.001	0.046

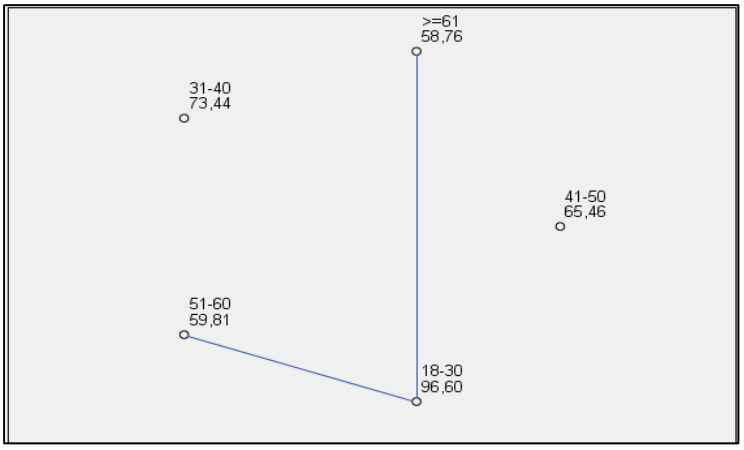

Çizelge 4.28'de yaş değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında '18-30' (sıra ort: 96.60) yaş aralığına ait sıra ortalaması '51-60' (sıra ort: 59.81) ve '61 ve üzeri' (sıra ort: 58.76) yaş gruplarına ait sıra ortalamalarından daha yüksek ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '18-30' yaş aralığındaki cevaplayıcıların '51-60' ve '61 ve üzeri' yaş gruplarındaki

cevaplayıcılara göre "çoban bulmakta sıkıntı yaşamıyorum" ifadesine daha olumlu katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.28. Çoban temininde sıkıntı yaşamıyorum (yaş karşılaştırması)

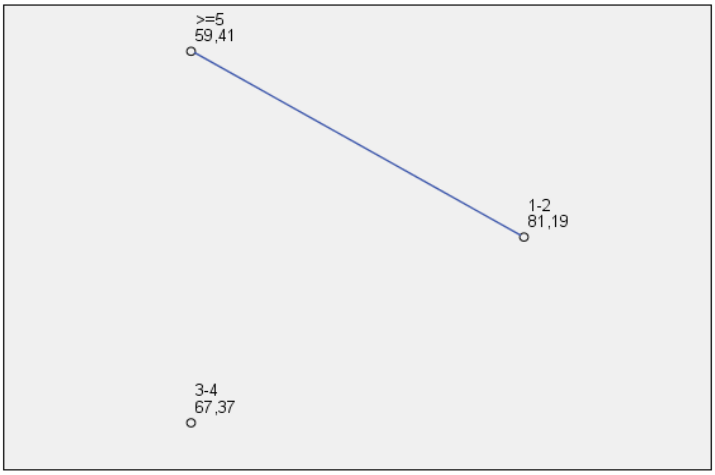
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>=61-18-30	37.837	13.437	2.816	0.005	0.049
51-60-18-30	36.786	12.075	3.046	0.002	0.023

Çizelge 4.29'da hayvancılıkta çalışan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.29. Çoban temininde sıkıntı yaşamıyorum (çalışan sayısı karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>=5-1-2	21.780	8.132	2.678	0.007	0.022

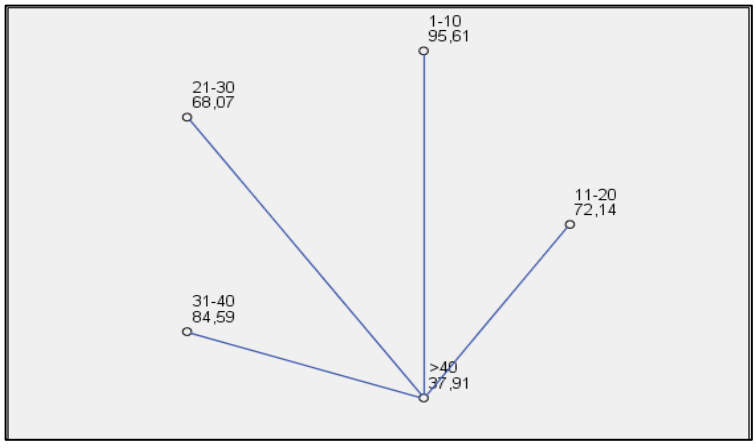

Çizelge 4.29'a bakıldığında hayvancılıkta çalışan sayısı '5 ve üzeri'(sıra ort: 59.41) kişi olan grubun sıra ortalaması, '1-2' (sıra ort: 81.19) kişi olan gruptan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık hayvancılıkta çalışan sayısının '5 ve üzeri' kişi olan grubun '1-2' kişi olan gruba göre "çoban bulmakta sıkıntı yaşamıyorum" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.30'da hayvancılık deneyimi değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında '40 yıl üzeri' (sıra ort: 37.91) deneyimi olanların sıra ortalaması, '31-40'(sıra ort: 84.59), '21-30'(sıra ort: 68.07), '11-20'(sıra ort: 72.14) ve '1-10'(sıra ort: 95.61) yıl arası deneyime sahip olan gruplardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '40 yıl üzeri' deneyime sahip olanların daha az deneyime sahip olan diğer tüm gruplara göre "çoban bulmakta sıkıntı yaşamıyorum" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.30. Çoban temininde sıkıntı yaşamıyorum (hayvancılık deneyimi karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>40-21-30	30.162	8.837	3.413	0.001	0.006
>40-11-20	34.234	8.345	4.102	0.000	0.000
>40-31-40	46.680	8.837	5.282	0.000	0.000
>40-1-10	57.702	12.934	4.461	0.000	0.000

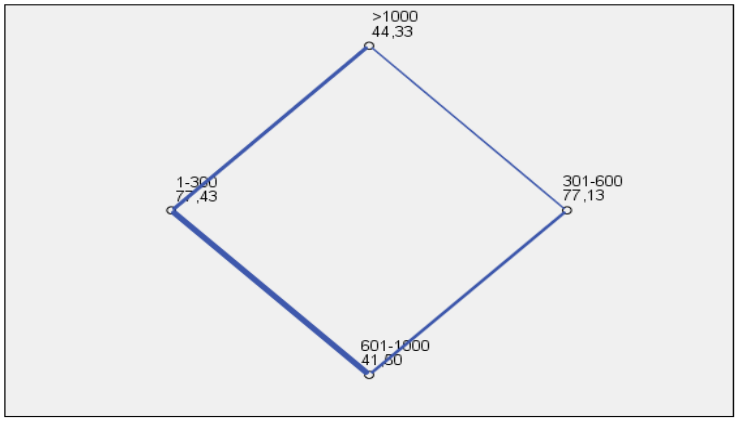

Çizelge 4.31'de sahip olunan hayvan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında '1 000 üzeri' (sıra ort: 44.33) ve '601-1 000' (sıra ort: 41.50) arası küçükbaş hayvana sahip olanların sıra ortalamaları, '301-

600’ (sıra ort: 77.13) ve ‘1-300’ (sıra ort: 77.43) arası küçükbaş hayvana sahip olanlardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık ‘1 000 üzeri’ ve ‘601-1 000’ arası küçükbaş hayvana sahip olanların ‘301-600’ ve ‘1-300’ arası küçükbaş arası hayvana sahip olanlara göre “çoban bulmakta sıkıntı yaşamıyorum” ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.31. Çoban temininde sıkıntı yaşamıyorum (Hayvancılık deneyimi karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
601-1000-301-600	35.627	9.694	3.675	0.000	0.001
601-1000-1-300	35.926	10.427	3.445	0.001	0.003
>1000-301-600	32.794	8.327	3.938	0.000	0.000
>1000-1-300	33.093	9.170	3.609	0.000	0.002

4.2.5. Mera alanları yeterli ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları

Çizelge 4.32’de “mera alanları yeterli” ifadesine ait analiz sonucu yer almaktadır.

Çizelge 4.32. Mera alanları yeterli ifadesi analiz sonucu

Kruskal-Wallis Test	İlçe	Yaş	Eğitim	Hayvancılıkta çalışsan sayısı	Hayvancılık deneyimi (Yıl)	Hayvan sayısı (Baş)
Test İstatistiki	48.102	5.120	5.207	4.378	16.039	8.296
Serbestlik Derecesi	9	4	3	2	4	3
p Değeri	0.000***	0.275	0.157	0.112	0.003***	0.040**

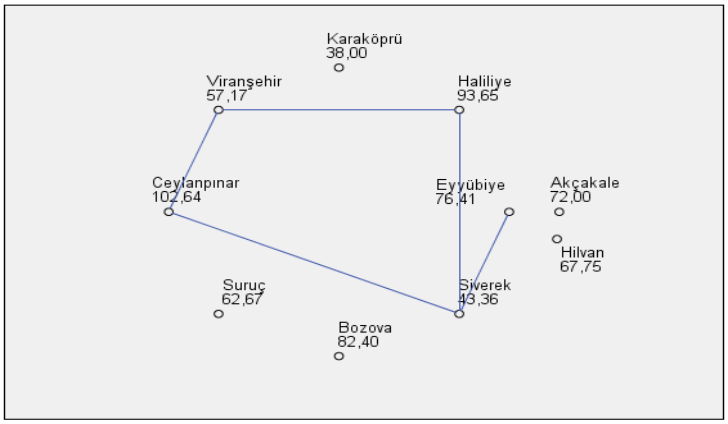
*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Çizelge 4.32'ye bakıldığında ilçe (p= 0.000 < 0.01), hayvancılık deneyimi (p= 0.003 < 0.01) ve hayvan sayısı (p= 0.040 < 0.05) değişkenlerinin alt grupları itibariyle ifadeye katılımda anlamlı farklılık gösterdikleri görülmektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testleri aşağıda verilmiştir.

Çizelge 4.33'de ilçe değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında Siverek'e (sıra ort: 43.36) ait sıra ortalaması Ceylanpınar (sıra ort: 102.64), Haliliye (sıra ort: 93.65) ve Eyyübiye'ye (sıra ort: 76.41) ait sıra ortalamalarından, Viranşehir'e (sıra ort: 57.17) ait sıra ortalaması ise Ceylanpınar (sıra ort: 102.64) ve Haliliye'den (sıra ort: 93.65) daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık Siverek'te yaşayan cevaplayıcıların Ceylanpınar, Haliliye ve Eyyübiye'de yaşayan cevaplayıcılara göre, Viranşehir'de yaşayan cevaplayıcıların ise Ceylanpınar ve Haliliye'de yaşayan cevaplayıcılara göre "mera alanları yeterli" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.33. Mera alanları yeterli (ilçe karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
Siverek-Eyyübiye	-33.051	10.051	-3.288	0.001	0.045
Siverek-Haliliye	-50.289	9.525	-5.279	0.000	0.000
Siverek-Ceylanpınar	59.275	11.767	5.037	0.000	0.000
Viranşehir-Haliliye	-36.483	10.341	-3.528	0.000	0.019
Viranşehir-Ceylanpınar	45.470	12.436	3.656	0.000	0.012

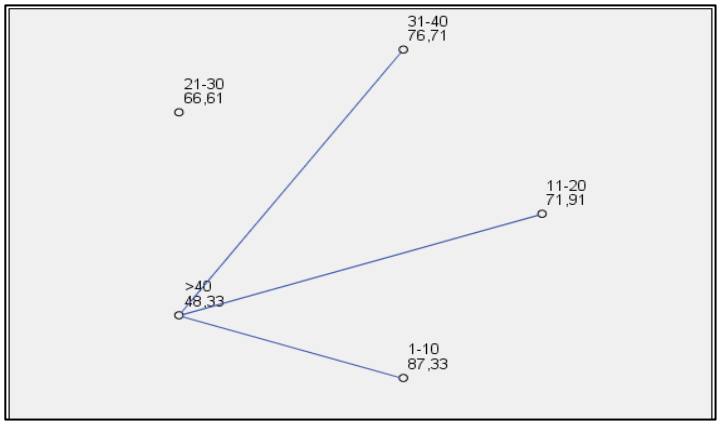

Çizelge 4.34'de hayvancılık deneyimi değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında '40 yıl üzeri' (sıra ort: 48.33)

deneyimi olanların sıra ortalaması, ’31-40’(sıra ort: 76.71), ’11-20’(sıra ort: 71.91) ve ’1-10’(sıra ort: 87.33) yıl arası deneyime sahip olan gruplardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık ‘40 yıl üzeri’ deneyime sahip olanların ’31-40’, ’11-20’ ve ’1-10’ yıl arası deneyime sahip olan gruplara göre “mera alanları yeterli” ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.34. Mera alanları yeterli (hayvancılık deneyimi karşılaştırması)

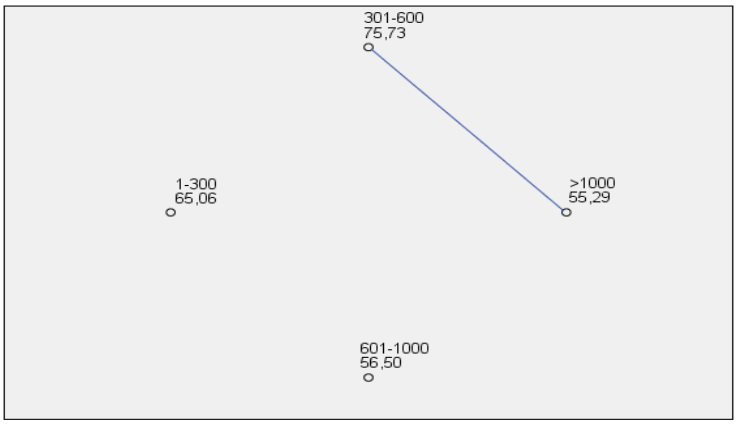
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>40-11-20	23.581	8.287	2.845	0.004	0.044
>40-31-40	28.381	8.776	3.234	0.001	0.012
>40-1-10	39.000	12.844	3.036	0.002	0.024

Çizelge 4.35’de sahip olunan hayvan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.35. Mera alanları yeterli (hayvan sayısı karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>1000-301-600	20.437	8.269	2.471	0.013	0.081

Çizelge 4.35'e bakıldığında '1 000 üzeri' (sıra ort: 55.29) küçükbaş hayvana sahip olanların sıra ortalaması, '301-600' (sıra ort: 77.73) arası küçükbaş hayvana sahip olanlardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '1 000 üzeri' küçükbaş hayvana sahip olanların '301-600' arası küçükbaş arası hayvana sahip olanlara göre "mera alanları yeterli" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

4.2.6. Kooperatifçilik ve birlik ile ilgili eğitim almak isterim ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları

Çizelge 4.36'da "kooperatifçilik ve birlik ile ilgili eğitim almak isterim" ifadesine ait analiz sonucu yer almaktadır. Tabloya bakıldığında ilçe ($p= 0.000 < 0,01$) ve eğitim ($p= 0.024 < 0,05$) değişkenlerinin alt grupları itibariyle ifadeye katılımda anlamlı farklılık gösterdikleri görülmektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testleri aşağıda verilmiştir.

Çizelge 4.36. Eğitim almak isterim ifadesi analiz sonucu

Kruskal-Wallis Test	İlçe	Yaş	Eğitim	Hayvancılıkta çalışsan sayısı	Hayvancılık deneyimi (Yıl)	Hayvan sayısı (Baş)
Test İstatistiki	69.588	1.777	9.448	3.467	7.273	5.053
Serbestlik Derecesi	9	4	3	2	4	3
p Değeri	0.000***	0.777	0.024**	0.177	0.122	0.168

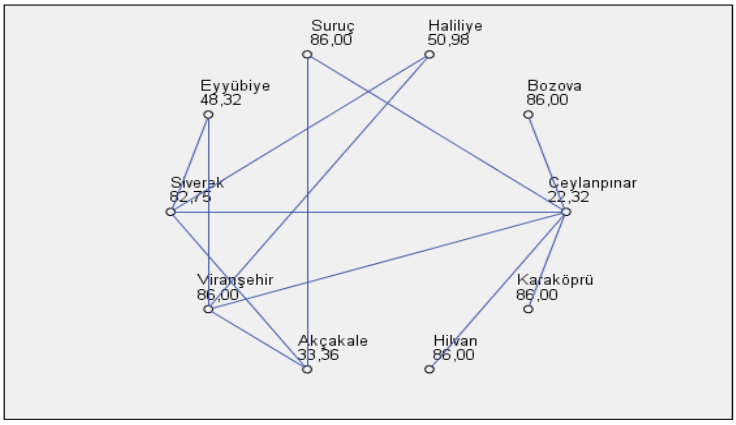
*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Çizelge 4.37'de ilçe değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında Ceylanpınar'a (sıra ort: 22.32) ait sıra ortalaması Siverek (sıra ort: 82.75), Viranşehir (sıra ort: 86.00), Suruç (sıra ort: 86.00), Karaköprü (sıra ort: 86.00), Bozova (sıra ort: 86.00) ve Hilvan'a (sıra ort: 86.00) ait sıra ortalamalarından, Akçakale'ye (sıra ort: 33.36) ait sıra ortalaması Siverek (sıra ort: 82.75), Suruç (sıra ort: 86.00) ve Viranşehir'e (sıra ort: 86.00) ait sıra ortalamalarından, son olarak, Eyyübiye (sıra ort: 48.32) ve Haliliye'ye (sıra ort: 50.98) ait sıra ortalamaları Siverek (sıra ort: 82.75) ve Viranşehir'e (sıra ort: 86.00) ait sıra ortalamalarından daha düşük

ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık Ceylanpınar'da yaşayan cevaplayıcıların Siverek, Viranşehir, Suruç, Karaköprü, Bozova ve Hilvan'da yaşayan cevaplayıcılara göre, Akçakale'de yaşayan cevaplayıcıların Siverek, Suruç ve Viranşehir'de yaşayan cevaplayıcılara göre ve son olarak Eyyübiye ve Haliliye'de yaşayan cevaplayıcıların Siverek ve Viranşehir'de yaşayan cevaplayıcılara göre "kooperatifçilik ve birlik ile ilgili eğitim almak isterim" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.37. Eğitim almak isterim (ilçe karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
Ceylanpınar-Siverek	-60.432	10.532	-5.738	0.000	0.000
Ceylanpınar-Viranşehir	-63.682	11.132	-5.721	0.000	0.000
Ceylanpınar-Suruç	-63.682	15.516	-4.104	0.000	0.002
Ceylanpınar-Karaköprü	-63.682	19.913	-3.198	0.001	0.062
Ceylanpınar-Bozova	-63.682	16.490	-3.862	0.000	0.005
Ceylanpınar-Hilvan	-63.682	17.850	-3.568	0.000	0.016
Akçakale-Siverek	49.393	12.629	3.911	0.000	0.004
Akçakale-Suruç	52.643	17.009	3.095	0.002	0.089
Akçakale-Viranşehir	52.643	13.133	4.009	0.000	0.003
Eyyübiye-Siverek	34.426	8.997	3.826	0.000	0.006
Eyyübiye-Viranşehir	37.676	9.692	3.888	0.000	0.005
Haliliye-Siverek	31.775	8.526	3.727	0.000	0.009
Haliliye-Viranşehir	35.025	9.256	3.784	0.000	0.007

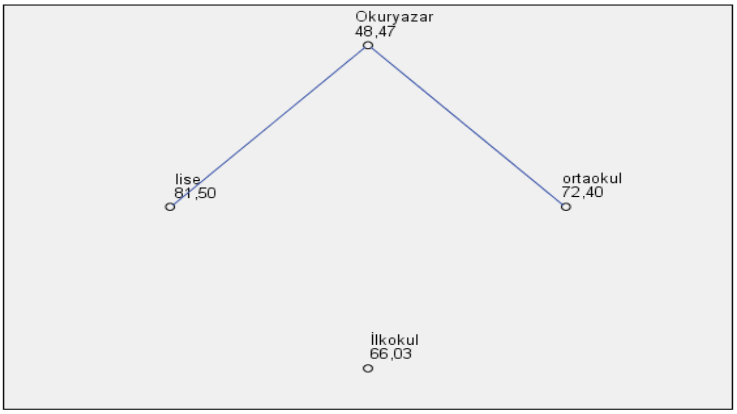

Çizelge 4.38'de eğitim değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında okuryazar (sıra ort: 48.47) düzeyinde eğitime sahip olanların sıra ortalaması, ortaokul (sıra ort: 72.40) ve lise (sıra ort: 81.50) düzeyinde eğitime sahip olanlardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık okuryazar düzeyinde eğitime sahip olanların ortaokul ve lise düzeyinde eğitime sahip

olanlara göre "kooperatifçilik ve birlik ile ilgili eğitim almak isterim" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.38. Eğitim almak isterim (eğitim düzeyi karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
Okuryazar-ortaokul	-23.933	9.668	-2.476	0.013	0.080
Okuryazar-lise	-33.033	11.585	-2.851	0.004	0.026

4.2.7. Bölgedeki küçükbaş yetiştiricileri ortak hareket ediyorlar ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları

Çizelge 4.39'da "bölgedeki küçükbaş yetiştiricileri ortak hareket ediyorlar" ifadesine ait analiz sonucu yer almaktadır. Tabloya bakıldığında ilçe ($p= 0.003 < 0.01$), yaş ($p= 0.035 < 0.05$), hayvancılıkta çalışan sayısı ($p= 0.019 < 0.05$) ve hayvancılık deneyimi ($p= 0.012 < 0.05$) değişkenlerinin alt grupları itibariyle ifadeye katılımda anlamlı farklılık gösterdikleri görülmektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testleri aşağıda verilmiştir.

Çizelge 4.39. Yetiştiriciler ortak hareket ediyorlar ifadesi analiz sonucu

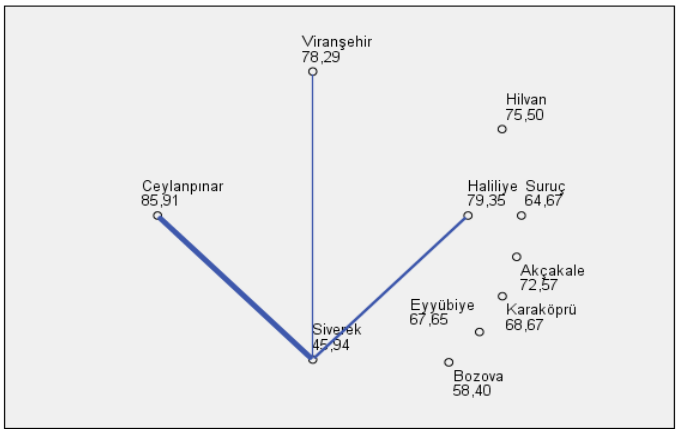
Kruskal-Wallis Test	İlçe	Yaş	Eğitim	Hayvancılıkta çalışsan sayısı	Hayvancılık deneyimi (Yıl)	Hayvan sayısı (Baş)
Test İstatistiki	24.950	10.324	1.467	7.890	12.796	4.338
Serbestlik Derecesi	9	4	3	2	4	3
p Değeri	0.003***	0.035**	0.690	0.019**	0.012**	0.227

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Çizelge 4.40'da ilçe değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında Siverek'e (sıra ort: 45.94) ait sıra ortalaması Viranşehir (sıra ort: 78.29), Haliliye (sıra ort: 79.35) ve Ceylanpınar'dan (sıra ort: 85.91) daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık Siverek'te yaşayan cevaplayıcıların Viranşehir, Haliliye ve Ceylanpınar'da yaşayan cevaplayıcılara göre "bölgedeki küçükbaş yetiştiricileri ortak hareket ediyorlar" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.40. Yetiştiriciler ortak hareket ediyorlar (ilçe karşılaştırması)

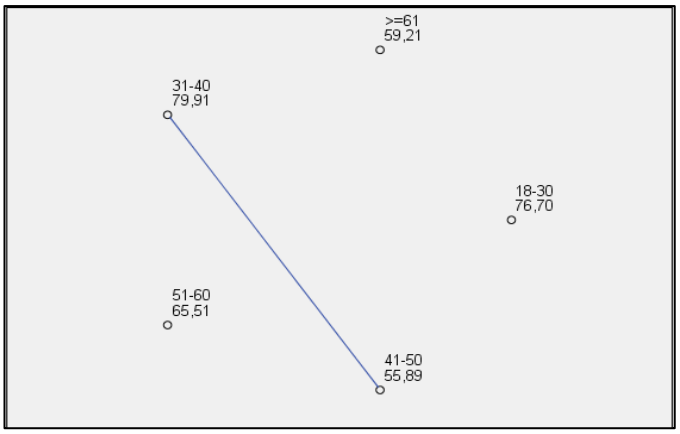
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
Siverek-Viranşehir	32.347	8.657	3.736	0.000	0.008
Siverek-Haliliye	-33.406	9.162	-3.646	0.000	0.012
Siverek-Ceylanpınar	39.965	11.318	3.531	0.000	0.019

Çizelge 4.41'de yaş değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında '41-50' (sıra ort: 55.89) yaş aralığına ait sıra ortalaması '31-40' (sıra ort: 79.91) yaş aralığındaki gruba ait sıra ortalamasından daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '41-50' yaş aralığındaki cevaplayıcıların '31-40' yaş aralığındaki cevaplayıcılara göre "bölgedeki küçükbaş yetiştiricileri ortak hareket ediyorlar" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.41. Yetiştiriciler ortak hareket ediyorlar (yaş karşılaştırması)

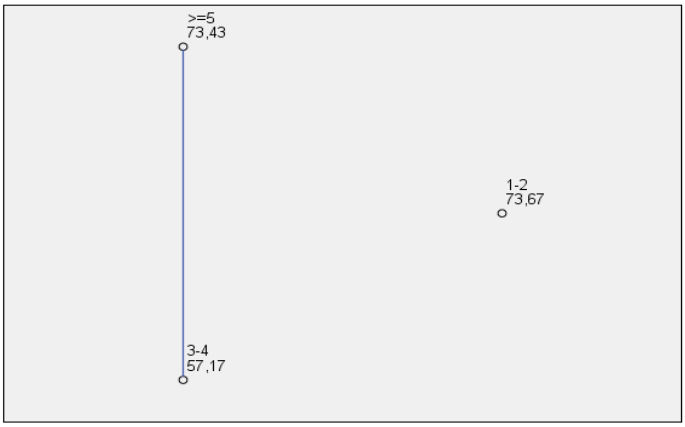
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
41-50-31-40	24.016	8.441	2.845	0.004	0.044

Çizelge 4.42'de hayvancılıkta çalışan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında hayvancılıkta çalışan sayısı '3-4' kişi (sıra ort: 57.17) olan grubun sıra ortalaması, '5 ve üzeri' (sıra ort: 73.43) kişi olan gruptan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık hayvancılıkta çalışan sayısının '3-4' kişi olan grubun '5 ve üzeri' kişi olan gruba göre "bölgedeki küçükbaş yetiştiricileri ortak hareket ediyorlar" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.42. Yetiştiriciler ortak hareket ediyorlar (çalışan sayısı karşılaştırması)

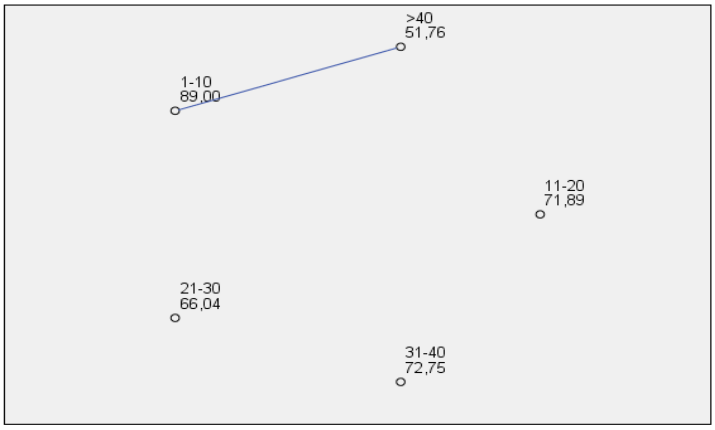
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
3-4->=5	-16.264	6.382	-2.549	0.011	0.032

Çizelge 4.43'de hayvancılık deneyimi değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında '40 yıl üzeri' (sıra ort: 51.76) deneyimi olanların sıra ortalaması, '1-10'(sıra ort: 89.00) yıl arası deneyime sahip olan gruptan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '40 yıl üzeri' deneyime sahip olanların '1-10' yıl arası deneyime sahip olan gruba göre "bölgedeki küçükbaş yetiştiricileri ortak hareket ediyorlar" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.43. Yetiştiriciler ortak hareket ediyorlar (deneyim karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>40-1-10	37.242	12.354	3.015	0.003	0.026

4.2.8. Bölgemdeki küçükbaş yetiştirici birliği ile irtibat halindeyim ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları

Çizelge 4.44'de "bölgemdeki küçükbaş yetiştirici birliği ile irtibat halindeyim" ifadesine ait analiz sonucu yer almaktadır. Tabloya bakıldığında ilçe ($p= 0.004 < 0.01$), hayvancılık deneyimi ($p= 0.049 < 0.05$) ve hayvan sayısı ($p= 0.003 < 0.01$) değişkenlerinin alt grupları itibariyle ifadeye katılımda anlamlı farklılık gösterdikleri görülmektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testleri aşağıda verilmiştir.

Çizelge 4.44. Birlik ile irtibat halindeyim ifadesi analiz sonucu

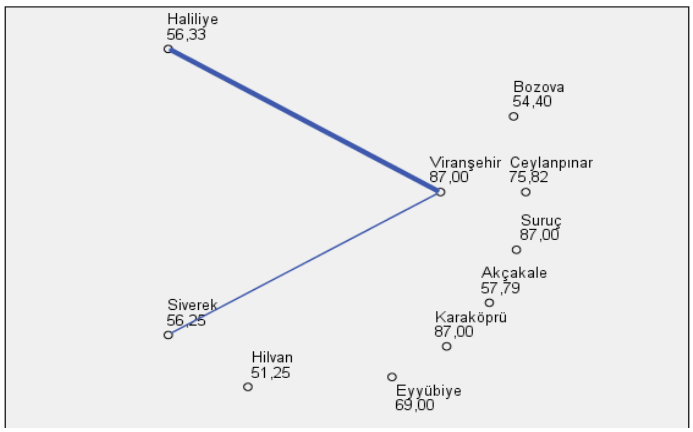
Kruskal-Wallis Test	İlçe	Yaş	Eğitim	Hayvancılıkta çalışsan sayısı	Hayvancılık deneyimi (Yıl)	Hayvan sayısı (Baş)
Test İstatistiki	23.905	3.841	4.207	4.081	9.515	14.053
Serbestlik Derecesi	9	4	3	2	4	3
p Değeri	0.004***	0.428	0.240	0.130	0.049**	0.003***

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Çizelge 4.45'de ilçe değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında Viranşehir'e (sıra ort: 87.00) ait sıra ortalaması Siverek (sıra ort: 56.25) ve Haliliye'den (sıra ort: 56.33) daha yüksek ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık Viranşehir'de yaşayan cevaplayıcıların, Siverek ve Haliliye'de yaşayan cevaplayıcılara göre "bölgemdeki küçükbaş yetiştirici birliği ile irtibat halindeyim" ifadesine daha olumlu katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.45. Birlik ile irtibat halindeyim (ilçe karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
Siverek-Viranşehir	30.750	8.164	3.767	0.000	0.007
Haliliye-Viranşehir	30.675	9.380	3.270	0.001	0.048

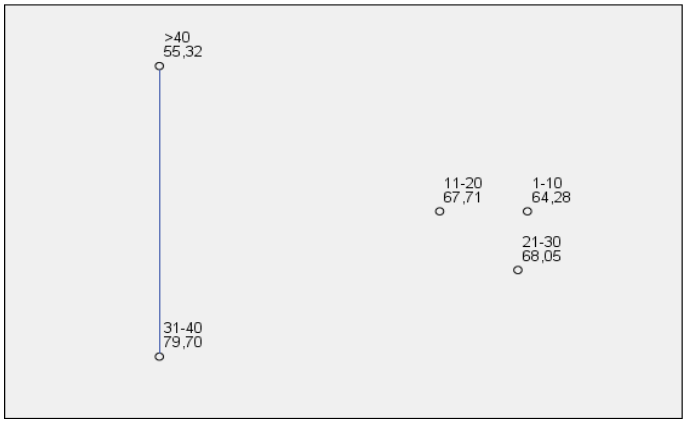

Çizelge 4.46'da hayvancılık deneyimi değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında '40 yıl üzeri' (sıra ort: 55.32) deneyimi olanların sıra ortalaması, '31-40'(sıra ort: 79.70) yıl arası deneyime sahip olan gruptan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '40 yıl üzeri' deneyime sahip olanların '31-40' yıl arası deneyime sahip olan gruba göre

"bölgemdeki küçükbaş yetiştirici birliği ile irtibat halindeyim" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.46. Birlik ile irtibat halindeyim (deneyim karşılaştırması)

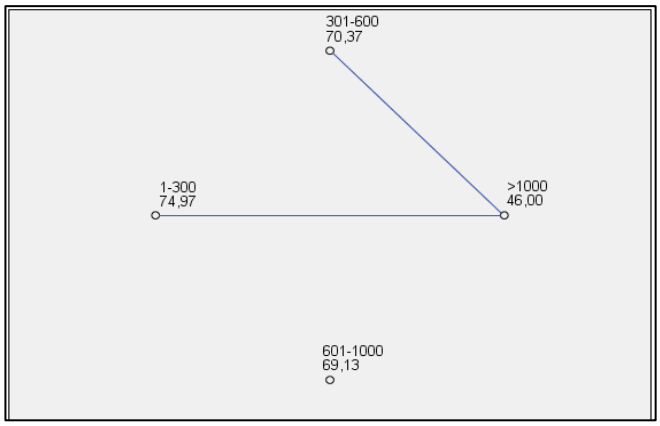
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>40-31-40	24.378	7.960	3.063	0.002	0.022

Çizelge 4.47'de sahip olunan hayvan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.47. Birlik ile irtibat halindeyim (hayvan sayısı karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>1000-301-600	24.373	7.501	3.249	0.001	0.007
>1000-1-300	28.971	8.259	3.508	0.000	0.003

Çizelge 4.47'ye bakıldığında '1 000 üzeri' (sıra ort: 46.00) küçükbaş hayvana sahip olanların sıra ortalaması, '301-600' (sıra ort: 70.37) ve '1-300' (sıra ort: 74.97)

arası küçükbaş hayvana sahip olanlardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '1 000 üzeri' küçükbaş hayvana sahip olanların '301-600' ve '1-300' arası küçükbaş hayvana sahip olanlara göre "bölgemdeki küçükbaş yetiştirici birliği ile irtibat halindeyim" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

4.2.9. Bölgemdeki küçükbaş yetiştirici birliğinde yönetim görevi alabilirim ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları

Çizelge 32'de "bölgemdeki küçükbaş yetiştirici birliğinde yönetim görevi alabilirim" ifadesine ait analiz sonucu yer almaktadır. Tabloya bakıldığında ilçe (p= 0.000 < 0,01), eğitim (p= 0.049 < 0,05) ve hayvan sayısı (p= 0.057 < 0,1) değişkenlerinin alt grupları itibariyle ifadeye katılımda anlamlı farklılık gösterdikleri görülmektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testleri aşağıda verilmiştir.

Çizelge 4.48. Birlikte yönetim görevi alabilirim ifadesi analiz sonucu

Kruskal-Wallis Test	İlçe	Yaş	Eğitim	Hayvancılıkta çalışsan sayısı	Hayvancılık deneyimi (Yıl)	Hayvan sayısı (Baş)
Test İstatistiki	59.814	7.515	7.826	2.675	3.906	7.503
Serbestlik Derecesi	9	4	3	2	4	3
p Değeri	0.000***	0.111	0.049**	0.262	0.419	0.057*

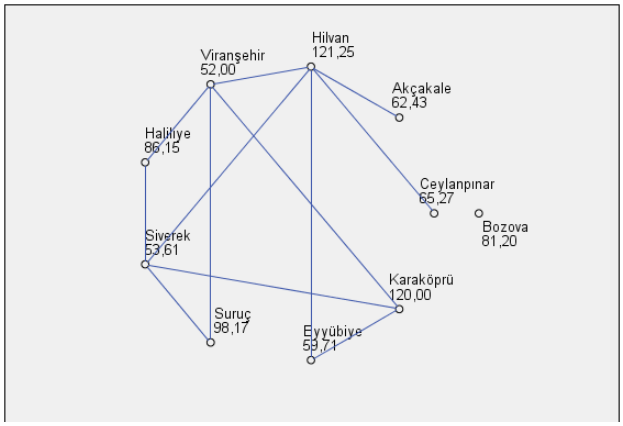
*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Çizelge 4.49'da ilçe değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında Viranşehir (sıra ort: 52.00) ve Siverek'e (sıra ort: 53.61) ait sıra ortalamaları Haliliye (sıra ort: 86.15), Suruç (sıra ort: 98.17), Karaköprü (sıra ort: 120.00) ve Hilvan'a (sıra ort: 121.15) ait sıra ortalamalarından, Eyyübiye'ye (sıra ort: 59.71) ait sıra ortalaması Karaköprü (sıra ort: 120.00) ve Hilvan'a (sıra ort: 121.15) ait sıra ortalamalarından, Akçakale (sıra ort: 62.43) ve Ceylanpınar'a (sıra ort: 65.27) ait sıra ortalamaları Hilvan'a (sıra ort: 121.15) ait sıra ortalamasından daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık Viranşehir ve Siverek'te yaşayan cevaplayıcıların Haliliye, Suruç, Karaköprü ve Hilvan'da yaşayan cevaplayıcılara göre, Eyyübiye'de yaşayan cevaplayıcıların Karaköprü ve Hilvan'da yaşayan

cevaplayıcılara göre ve son olarak Akçakale ve Ceylanpınar'da yaşayan cevaplayıcıların Hilvan'da yaşayan cevaplayıcılara göre, "bölgemdeki küçükbaş yetiştirici birliğinde yönetim görevi alabilirim" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.49. Birlikte yönetim görevi alabilirim (ilçe karşılaştırması)

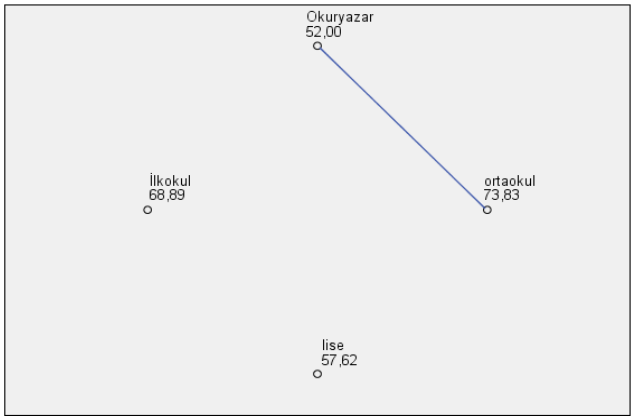
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
Viranşehir-Haliliye	-34.150	8.515	-4.011	0.000	0.003
Viranşehir-Suruç	-46.167	12.836	-3.597	0.000	0.015
Viranşehir-Karaköprü	-68.000	17.222	-3.948	0.000	0.004
Viranşehir-Hilvan	-69.250	15.188	-4.559	0.000	0.000
Siverek-Haliliye	-32.539	7.843	-4.149	0.000	0.002
Siverek-Suruç	44.556	12.401	3.593	0.000	0.015
Siverek-Karaköprü	-66.389	16.900	-3.928	0.000	0.004
Siverek-Hilvan	-67.639	14.822	-4.563	0.000	0.000
Eyyübiye-Karaköprü	60.294	17.611	3.424	0.001	0.028
Eyyübiye-Hilvan	-61.544	15.629	-3.938	0.000	0.004
Akçakale-Hilvan	-58.821	17.627	-3.337	0.001	0.038
Ceylanpınar-Hilvan	-55.977	16.420	-3.409	0.001	0.029

Çizelge 4.50'de eğitim değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında okuryazar (sıra ort: 52.00) düzeyinde eğitime sahip olanların sıra ortalaması, ortaokul (sıra ort: 73.83) düzeyinde eğitime sahip olanlardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık okuryazar düzeyinde eğitime sahip olanların ortaokul düzeyinde eğitime sahip olanlara göre "bölgemdeki küçükbaş yetiştirici birliğinde yönetim görevi alabilirim" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.50. Birlikte yönetim görevi alabilirim (eğitim karşılaştırması)

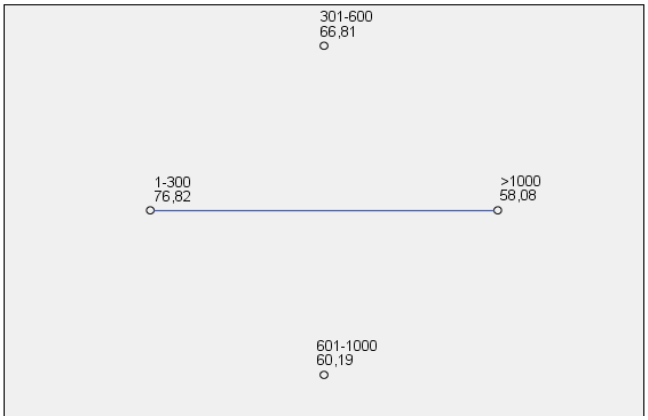
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
Okuryazar-ortaokul	-21.833	8.893	-2.455	0.014	0.085

Çizelge 4.51'de sahip olunan hayvan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında '1 000 üzeri' (sıra ort: 58.08) küçükbaş hayvana sahip olanların sıra ortalaması, '1-300' (sıra ort: 76.82) arası küçükbaş hayvana sahip olanlardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '1 000 üzeri' küçükbaş hayvana sahip olanların '1-300' arası küçükbaş arası hayvana sahip olanlara göre "bölgemdeki küçükbaş yetiştirici birliğinde yönetim görevi alabilirim" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.51. Birlikte yönetim görevi alabilirim (hayvan sayısı karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>1000-1-300	18.740	7.498	2.499	0.012	0.075

4.2.10. Küçükbaş yetiştirici birliğinin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları

Çizelge 4.52'de "küçükbaş yetiştirici birliğinin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum" ifadesine ait analiz sonucu yer almaktadır. Tabloya bakıldığında ilçe ($p= 0.007 < 0.01$), eğitim ($p= 0.060 < 0.1$), hayvancılıkta çalışan sayısı ($p= 0.038 < 0.05$), hayvancılık deneyimi ($p= 0.012 < 0.05$) ve hayvan sayısı ($p= 0.000 < 0.01$) değişkenlerinin alt grupları itibariyle ifadeye katılımda anlamlı farklılık gösterdikleri görülmektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testleri aşağıda verilmiştir.

Çizelge 4.52. Birliğin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum ifadesi analiz sonucu

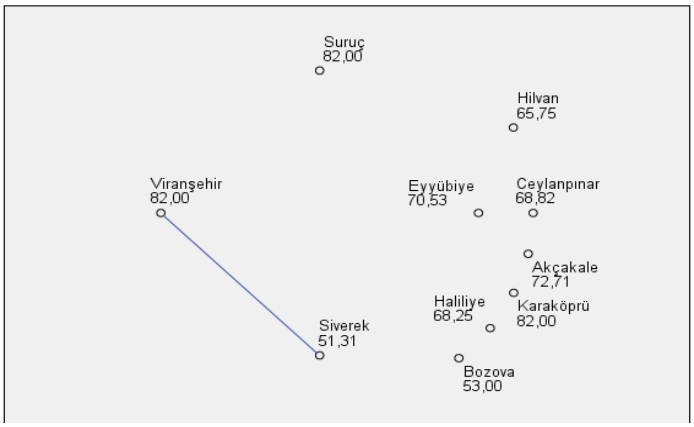
Kruskal-Wallis Test	İlçe	Yaş	Eğitim	Hayvancılıkta çalışsan sayısı	Hayvancılık deneyimi (Yıl)	Hayvan sayısı (Baş)
Test İstatistiki	22.717	6.752	7.407	6.532	12.817	34.385
Serbestlik Derecesi	9	4	3	2	4	3
p Değeri	0.007***	0.150	0.060*	0.038**	0.012**	0.000***

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Çizelge 4.53'de ilçe değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.53. Birliğin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum (ilçe karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
Siverek-Viranşehir	30.694	7.374	4.163	0.000	0.001

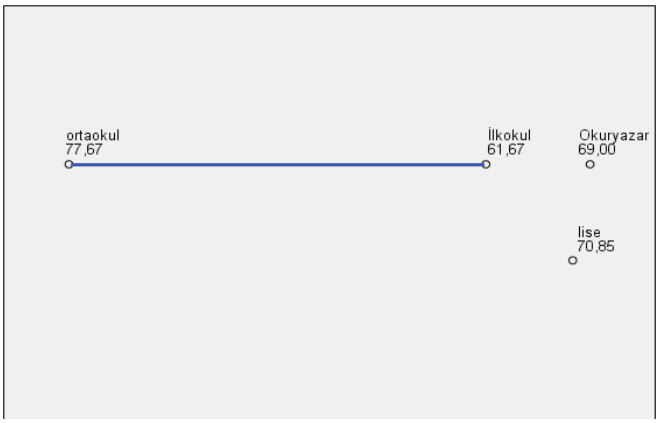

Çizelge 4.53'de bakıldığında Siverek'e (sıra ort: 51.31) ait sıra ortalaması Viranşehir'den (sıra ort: 82.00) daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık Siverek'te yaşayan cevaplayıcıların, Viranşehir'de yaşayan cevaplayıcılara göre "küçükbaş yetiştirici birliğinin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.54'de eğitim değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında ilkokul (sıra ort: 61.67) düzeyinde eğitime sahip olanların sıra ortalaması, ortaokul (sıra ort: 77.67) düzeyinde eğitime sahip olanlardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık ilkokul düzeyinde eğitime sahip olanların ortaokul düzeyinde eğitime sahip olanlara göre "küçükbaş yetiştirici birliğinin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.54. Birliğin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum (eğitim düzeyi karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
İlkokul-ortaokul	-16.000	6.045	-2.647	0.008	0.049

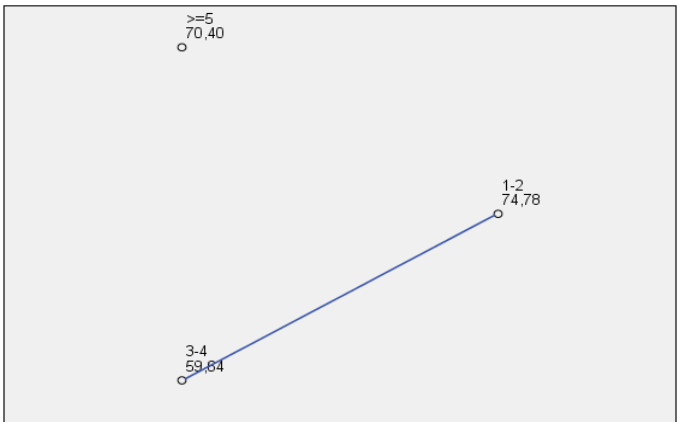

Çizelge 4.55'de hayvancılıkta çalışan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında hayvancılıkta çalışan sayısı '3-4' kişi (sıra ort: 59.64) olan grubun sıra ortalaması, '1-2' (sıra ort: 74.46) kişi olan gruptan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık hayvancılıkta çalışan sayısının '3-4' kişi olan grubun '1-2' kişi olan gruba göre "küçükbaş yetiştirici

birliğinin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.55. Birliğin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum (çalışan sayısı karşılaştırması)

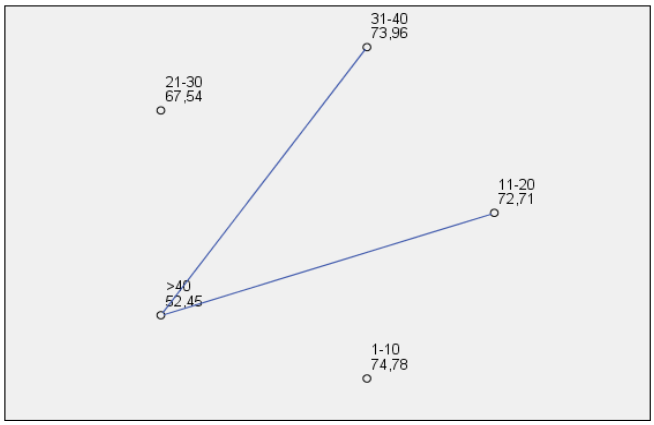
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
3-4-1-2	15.136	6.616	2.288	0.022	0.066

Çizelge 4.56'da hayvancılık deneyimi değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.56. Birliğin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum (deneyim karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>40-11-20	20.260	6.789	2.984	0.003	0.028
>40-31-40	21.510	7.189	2.992	0.003	0.028

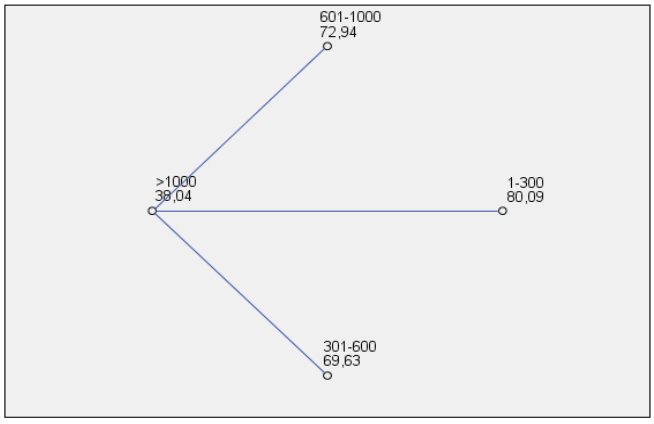
Çizelge 4.56'ya bakıldığında '40 yıl üzeri' (sıra ort: 52.45) deneyimi olanların sıra ortalaması, '31-40'(sıra ort: 73.96) ve '11-20'(sıra ort: 72.71) yıl arası deneyime

sahip olan gruplardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık ‘40 yıl üzeri’ deneyime sahip olanların ’31-40’ ve ’11-20’ yıl arası deneyime sahip olan gruplara göre “küçükbaş yetiştirici birliğinin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum” ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.57’de sahip olunan hayvan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında ‘1 000 üzeri’ (sıra ort: 38.04) küçükbaş hayvana sahip olanların sıra ortalaması, ‘601-1 000’ (sıra ort: 72.94), ‘301-600’ (sıra ort: 69.63) ve ‘1-300’ (sıra ort: 80.09) arası küçükbaş hayvana sahip olanlardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık ‘1 000 üzeri’ küçükbaş hayvana sahip olanların ‘601-1 000’, ‘301-600’ ve ‘1-300’ arası küçükbaş hayvana sahip olanlara göre “küçükbaş yetiştirici birliğinin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum” ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.57. Birliğin pazarlamada fayda sağlayacağını düşünüyorum (hayvan sayısı karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>1000-301-600	31.585	6.774	4.662	0.000	0.000
>1000-601-1000	34.896	9.031	3.864	0.000	0.001
>1000-1-300	42.047	7.460	5.636	0.000	0.000

4.2.11. Küçükbaş yetiştirici birliği ürünlerimizin fiyatını iyileştirmede adımlar atıyor ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları

Çizelge 4.58'de "küçükbaş yetiştirici birliği ürünlerimizin fiyatını iyileştirmede adımlar atıyor" ifadesine ait analiz sonucu yer almaktadır. Tabloya bakıldığında ilçe (p= 0.000 < 0.01), yaş (p= 0.046 < 0.05), hayvancılıkta çalışan sayısı (p= 0.006 < 0.01), hayvancılık deneyimi (p= 0.000 < 0.01) ve hayvan sayısı (p= 0.000 < 0.01) değişkenlerinin alt grupları itibariyle ifadeye katılımda anlamlı farklılık gösterdikleri görülmektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testleri aşağıda verilmiştir.

Çizelge 4.58. Birlik ürün fiyatlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atıyor ifadesi analiz sonucu

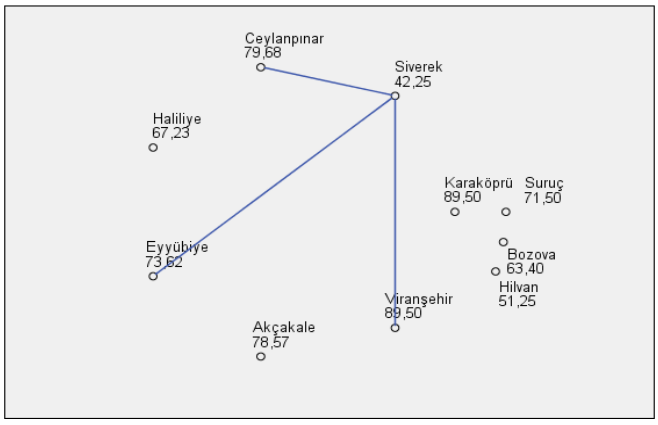
Kruskal-Wallis Test	İlçe	Yaş	Eğitim	Hayvancılıkta çalışsan sayısı	Hayvancılık deneyimi (Yıl)	Hayvan sayısı (Baş)
Test İstatistiki	38.795	9.708	5.031	10.384	26.707	29.991
Serbestlik Derecesi	9	4	3	2	4	3
p Değeri	0.000***	0.046**	0.170	0.006***	0.000***	0.000***

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Çizelge 4.59'da ilçe değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.59. Birlik ürün fiyatlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atıyor (ilçe karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
Siverek-Eyyübiye	-31.368	9.491	-3.305	0.001	0.043
Siverek-Ceylanpınar	37.432	11.111	3.369	0.001	0.034
Siverek-Viranşehir	47.250	8.499	5.560	0.000	0.000

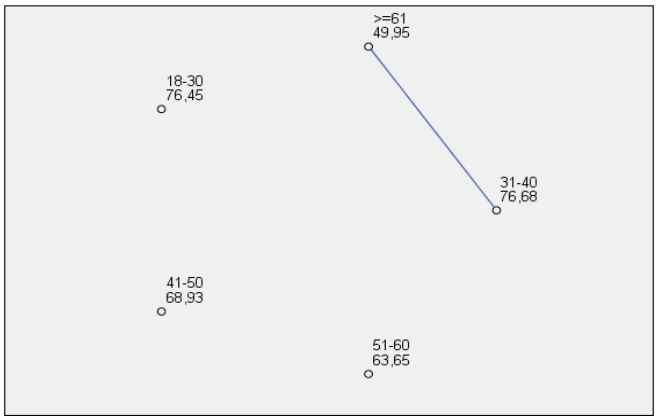

Çizelge 4.59'a bakıldığında Siverek'e (sıra ort: 42.25) ait sıra ortalaması Eyyübiye (sıra ort: 73.62), Ceylanpınar'dan (sıra ort: 79.68) ve Viranşehir'den (sıra ort: 89.50) daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık Siverek'te yaşayan cevaplayıcıların Eyyübiye, Ceylanpınar ve Viranşehir'de yaşayan cevaplayıcılara göre "küçükbaş yetiştirici birliği ürünlerimizin fiyatını iyileştirmede adımlar atıyor" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.60'ta yaş değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelge bakıldığında '61 ve üzeri' (sıra ort: 49.95) yaş grubuna ait sıra ortalaması '31-40' (sıra ort: 76.68) yaş aralığındaki gruba ait sıra ortalamasından daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '61 ve üzeri' yaş grubundaki cevaplayıcıların '31-40' yaş aralığındaki cevaplayıcılara göre "küçükbaş yetiştirici birliği ürünlerimizin fiyatını iyileştirmede adımlar atıyor" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.60. Birlik ürün fiyatlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atıyor (yaş karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>=61-31-40	26.734	9.288	2.878	0.004	0.040

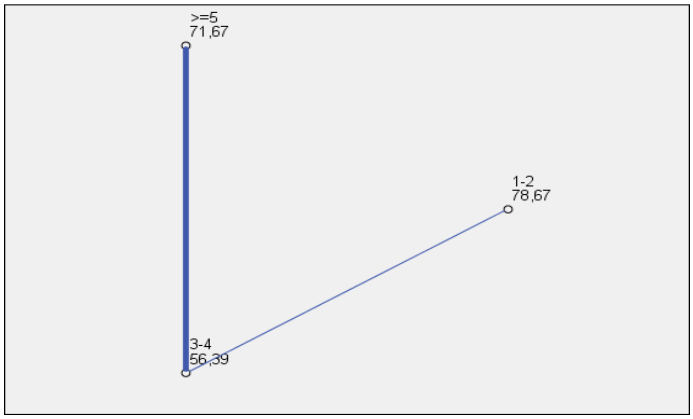

Çizelge 4.61'de hayvancılıkta çalışan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında hayvancılıkta çalışan sayısı '3-4' kişi (sıra ort: 56.39) olan grubun sıra ortalaması, '5 ve üzeri' (sıra ort: 71.67) ve '1-2' (sıra ort: 78.67) kişi olan gruplardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık hayvancılıkta çalışan sayısının '3-4' kişi olan grubun '5 ve üzeri' ve '1-2' kişi

olan gruplara göre "küçükbaş yetiştirici birliği ürünlerimizin fiyatını iyileştirmede adımlar atıyor" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.61. Birlik ürün fiyatlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atıyor (çalışan sayısı karşılaştırması)

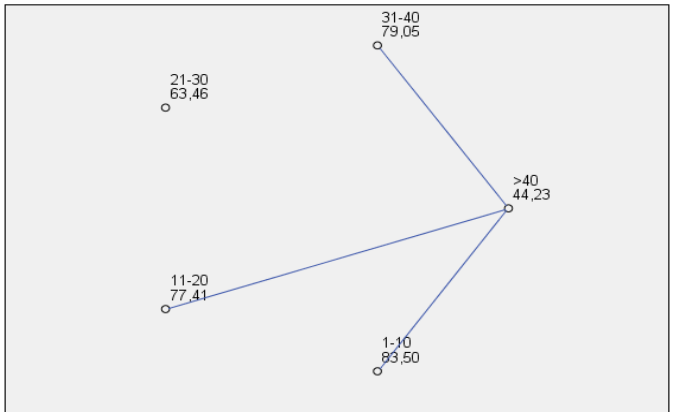
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
3-4->=5	-15.283	6.265	-2.439	0.015	0.044
3-4-1-2	22.280	7.625	2.922	0.003	0.010

Çizelge 4.62'de hayvancılık deneyimi değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.62. Birlik ürün fiyatlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atıyor (deneyim karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>40-11-20	33.187	7.825	4.241	0.000	0.000
>40-31-40	34.826	8.286	4.203	0.000	0.000
>40-1-10	39.273	12.128	3.238	0.001	0.012

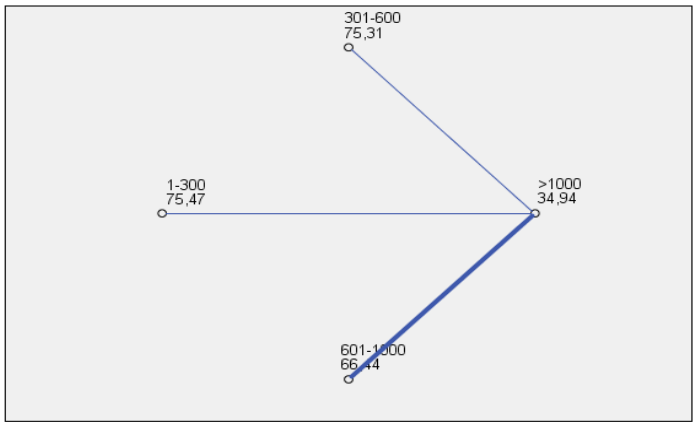

Çizelgeye 4.62'ye bakıldığında '40 yıl üzeri' (sıra ort: 44.23) deneyimi olanların sıra ortalaması, '31-40'(sıra ort: 79.05), '11-20'(sıra ort: 77.41) ve '1-10 '(sıra ort: 83.50) yıl arası deneyime sahip olan gruplardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '40 yıl üzeri' deneyime sahip olanların '31-40', '11-20' ve '1-10' yıl arası deneyime sahip olan gruplara göre "küçükbaş yetiştirici birliği ürünlerimizin fiyatını iyileştirmede adımlar atıyor" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.63'de sahip olunan hayvan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında '1000 üzeri' (sıra ort: 34.94) küçükbaş hayvana sahip olanların sıra ortalaması, '601-1000' (sıra ort: 66.44), '301-600' (sıra ort: 75.31) ve '1-300' (sıra ort: 75.47) arası küçükbaş hayvana sahip olanlardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '1000 üzeri' küçükbaş hayvana sahip olanların '601-1000', '301-600' ve '1-300' arası küçükbaş hayvana sahip olanlara göre "küçükbaş yetiştirici birliği ürünlerimizin fiyatını iyileştirmede adımlar atıyor" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.63. Birlik ürün fiyatlarının iyileştirilmesine yönelik adımlar atıyor (hayvan sayısı karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>1000-601-1000	31.500	10.409	3.026	0.002	0.015
>1000-301-600	40.376	7.808	5.171	0.000	0.000
>1000-1-300	40.533	8.598	4.714	0.000	0.000

4.2.12. Küçükbaş yetiştirici birliğinin genel anlamda başarılı olduğunu düşünüyorum ifadesine ait Kruskal-Wallis Testi sonuçları

Çizelge 4.64'de "küçükbaş yetiştirici birliğinin genel anlamda başarılı olduğunu düşünüyorum" ifadesine ait analiz sonucu yer almaktadır. Tabloya bakıldığında ilçe ($p= 0.000 < 0.01$), yaş ($p= 0.009 < 0.01$), hayvancılık deneyimi ($p= 0.000 < 0.01$) ve hayvan sayısı ($p= 0.000 < 0.01$) değişkenlerinin alt grupları itibariyle ifadeye katılımda anlamlı farklılık gösterdikleri görülmektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testleri aşağıda verilmiştir.

Çizelge 4.64. Birliğin genelde başarılı olduğunu düşünüyorum ifadesi analiz sonucu

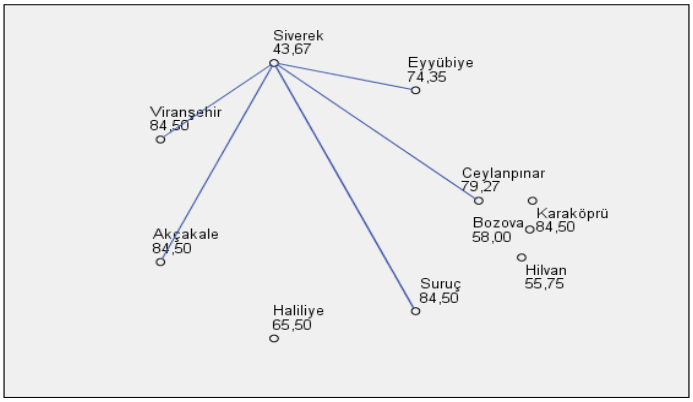
Kruskal-Wallis Test	İlçe	Yaş	Eğitim	Hayvancılıkta çalışsan sayısı	Hayvancılık deneyimi (Yıl)	Hayvan sayısı (Baş)
Test İstatistiki	40.012	13.589	5.781	3.707	29.338	35.956
Serbestlik Derecesi	9	4	3	2	4	3
p Değeri	0.000***	0.009***	0.123	0.157	0.000***	0.000***

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Çizelge 4.65'de ilçe değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır.

Çizelge 4.65. Birliğin genelde başarılı olduğunu düşünüyorum (ilçe karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
Siverek-Eyyübiye	-30.686	8.751	-3.507	0.000	0.020
Siverek-Ceylanpınar	35.606	10.245	3.476	0.001	0.023
Siverek-Viranşehir	40.833	7.836	5.211	0.000	0.000
Siverek-Akçakale	-40.833	12.284	-3.324	0.001	0.040
Siverek-Suruç	40.833	13.113	3.114	0.002	0.083

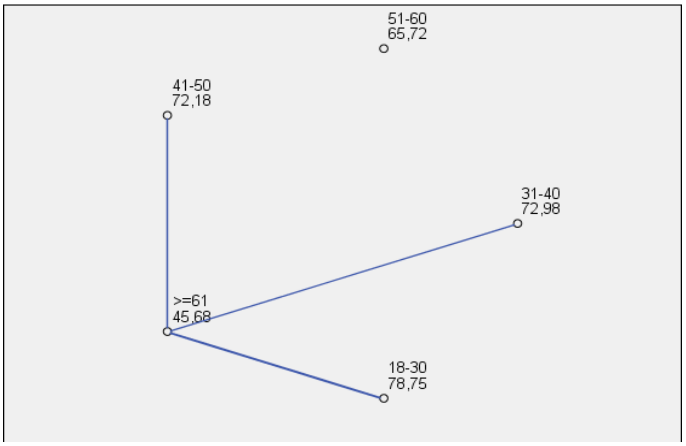

Çizelge 4.65'e bakıldığında Siverek'e (sıra ort: 43.67) ait sıra ortalaması Eyyübiye (sıra ort: 74.35), Ceylanpınar (sıra ort: 79.27), Viranşehir (sıra ort: 84.50), Akçakale (sıra ort: 84.50) ve Suruç'tan (sıra ort: 84.50) daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık Siverek'te yaşayan cevaplayıcıların Eyyübiye, Ceylanpınar, Viranşehir, Akçakale ve Suruç'ta yaşayan cevaplayıcılara göre "küçükbaş yetiştirici birliğinin genel anlamda başarılı olduğunu düşünüyorum" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.66'da yaş değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında '61 ve üzeri' (sıra ort: 45.68) yaş grubuna ait sıra ortalaması '41-50' (sıra ort: 59.81), '31-40' (sıra ort: 59.81) ve '18-30' (sıra ort: 96.60) yaş gruplarına ait sıra ortalamalarından daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '61 ve üzeri' yaş grubundaki cevaplayıcıların '41-50', '31-40' ve '18-30' yaş gruplarındaki cevaplayıcılara göre "küçükbaş yetiştirici birliğinin genel anlamda başarılı olduğunu düşünüyorum" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.66. Birliğin genelde başarılı olduğunu düşünüyorum (yaş karşılaştırması)

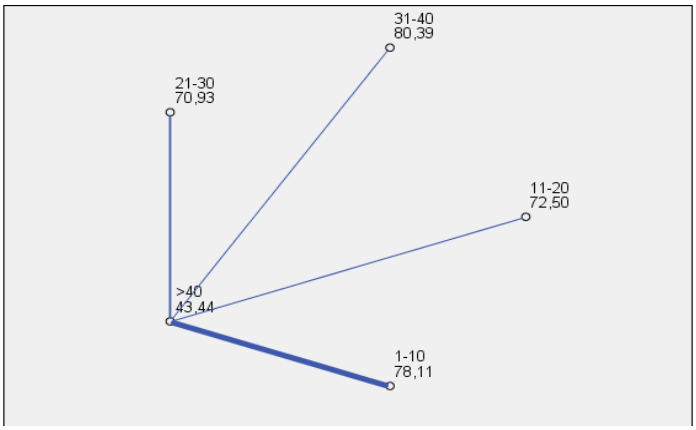
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>=61-41-50	26.494	8.839	2.998	0.003	0.027
>=61-31-40	27.301	8.564	3.188	0.001	0.014
>=61-18-30	33.066	11.618	2.846	0.004	0.044

Çizelge 4.67'de hayvancılık deneyimi değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında '40 yıl üzeri' (sıra ort: 43.44) deneyimi olanların sıra ortalaması, '31-40'(sıra ort: 80.39), '21-30' (sıra ort: 70.93), '11-20'(sıra ort: 72.50) ve '1-10 '(sıra ort: 78.11) yıl arası deneyime sahip olan gruplardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '40 yıl üzeri' deneyime sahip olanların '31-40', '21-30', '11-20' ve '1-10' yıl arası deneyime sahip olan gruplara göre "küçükbaş yetiştirici birliğinin genel anlamda başarılı olduğunu düşünüyorum" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.67. Birliğin genelde başarılı olduğunu düşünüyorum (deneyim karşılaştırması)

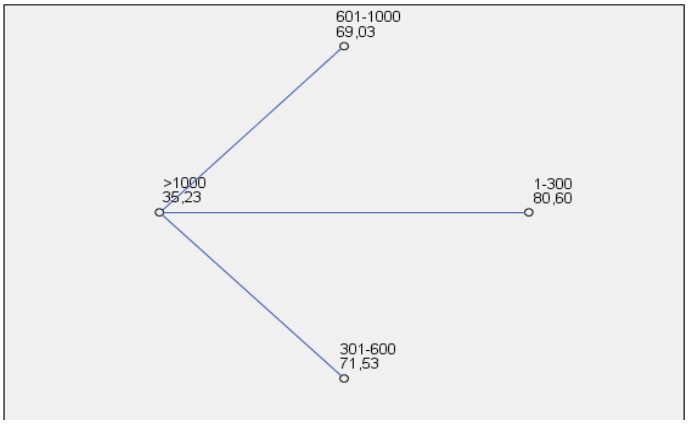
Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>40-21-30	27.489	7.641	3.598	0.000	0.003
>40-11-20	29.061	7.215	4.028	0.000	0.001
>40-1-10	34.672	11.183	3.101	0.002	0.019
>40-31-40	36.953	7.641	4.837	0.000	0.000

Çizelge 4.68'de sahip olunan hayvan sayısı değişkenine ait ikili karşılaştırma sonuçları yer almaktadır. Çizelgeye bakıldığında '1 000 üzeri' (sıra ort: 35.23) küçükbaş hayvana sahip olanların sıra ortalaması, '601-1 000' (sıra ort: 69.03), '301-600' (sıra ort: 71.53) ve '1-300' (sıra ort: 80.60) arası küçükbaş hayvana sahip olanlardan daha düşük ve istatistiki olarak anlamlıdır. Buna göre farklılık '1000 üzeri' küçükbaş hayvana sahip olanların '601-1 000', '301-600' ve '1-300' arası küçükbaş hayvana sahip olanlara göre "küçükbaş yetiştirici birliğinin genel anlamda başarılı olduğunu düşünüyorum" ifadesine daha olumsuz katılmalarından kaynaklanmaktadır.

Çizelge 4.68. Birliğin genelde başarılı olduğunu düşünüyorum (hayvan sayısı karşılaştırması)

Grup 1-Grup 2	Test İstatistiki	Std. Hata	Std. Test İstatistiki	p Değeri	Düzeltilmiş p Değeri
>1000-601-1000	33.802	9.598	3.522	0.000	0.003
>1000-301-600	36.305	7.200	5.043	0.000	0.000
>1000-1-300	45.374	7.928	5.723	0.000	0.000

4.3. Yetiştiricilerin ŞDKKYB'inden Beklentileri

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından en son 26 Ağustos 2016 tarihinde, 29813 sayılı resmi gazetede yayınlanan "Islah Amaçlı Hayvan Yetiştirici Birliklerinin Kurulması ve Hizmetleri Hakkında Yönetmelik" kurulan veya kurulacak olan birliklerin görevlerini özetle aşağıdaki maddeler halinde belirlemiştir (Resmi Gazete, 2016);

a) Üyeleri arasında dayanışmayı sağlamak,

b) Üyelerin mesleki eğitimlerini sağlamak, bilgi ve becerilerini artırmak amacıyla kurs, seminer ve benzeri organizasyonları düzenlemek, eğitim çalışmaları ve araştırmalar yapmak veya yaptırmak, her türlü basılı yayım ve diğer yollarla üyeleri arasında iletişim ve haberleşmeyi sağlamak,

c) Bakanlıkça merkez birliğine verilen yetkiler doğrultusunda, Bakanlığın kontrol ve denetiminde ön soy kütüğü, soy kütüğü, döl kontrolü ve/veya ıslah programları faaliyetlerini yürütmek,

ç) Üyelerin hayvanlarına suni tohumlama hizmetleri vermek, suni tohumlama ile ilgili sperma ve benzeri malzemeleri temin etmek, depolamak, dağıtmak ve pazarlamak,

d) Yetiştiricilerin damızlık materyal, alet ve ekipman, kaba yem, kesif yem, yem bitkileri tohumlukları ve benzeri ihtiyaçlarını sağlamak, bunları depolamak, dağıtmak ve pazarlamak,
e) Yurt içinden veya gerekli hâllerde yurt dışından sağlanan erkek ve dişi hayvan, sperma, yumurta, embriyo, larva, ana arı ya da diğer biyolojik materyali kullanarak ıslah programları ile bütünleşen her türlü faaliyet için gerekli kadro ve ekipleri oluşturmak, gerekli hâllerde sperma, yumurta, embriyo, larva, ana arı ve benzeri ıslah materyallerini üretmek için Bakanlık izniyle ya da Bakanlıktan ruhsatlı üretim merkezleri ve laboratuvarlar kurmak ve araştırma kurumlarıyla işbirliği yapmak,
f) Hayvanların bakım ve beslenmesi ile ilgili her türlü girdi temini ile teknik ve idari tedbirleri almak veya aldırmak,
g) Üyelerce yetiştirilen damızlık hayvanların satışını yapmak, satışlarını organize etmek, bunun için müzayede düzenlemek, fuar, sergi ve panayırlar kurmak ve kurulanlara katılmak, yarışmalar tertiplemek, ödüller vermek ve yetiştirilen ırkları tanıtmak,
ğ) Yetiştiricilerin ürünlerinin değer fiyatına satışını sağlayacak her türlü pazarlama organizasyonları ve ürün işleme tesislerini kurmak, kiralamak ve işletmek,
h) Hayvanlar ve işletmeleri ile ilgili her türlü sigorta hizmetlerini yapmak veya yaptırmak,
ı) Kredi temini konusunda çalışmalarda bulunmak,
i) Kuruluş amacı ile ilgili ihtiyaç duyulan araştırmaları yapmak veya yaptırmak,
j) Hayvancılığın geliştirilmesi amacıyla gerekli tesisleri kurmak, tesislere ortak olmak, işletmek, gerektiğinde bu işler için tüm hisseleri birliğe ait olmak üzere şirket ve/veya iktisadi işletme kurmak,
k) Merkez birliğinin birliğe tahsis etmiş olduğu sayıda genetik materyali temin etmek ve üye işletmelerde kullanmak veya kullandırmak,
l) Kayıt sistemi ve verim kayıtları için gerekli girdileri merkez birliği aracılığı ile tedarik etmek, kullanmak ve/veya kullandırmak,
m) Faaliyet alanı ile ilgili olarak üyelerinin ihtiyaçlarına yönelik iş ve işlemler ile danışmanlık ve projelendirme hizmetlerini vermek,

Araştırma çerçevesinde ilgili yönetmeliklerden faydalanılarak yetiştiricilerin ŞDKKYB'inden beklentilerini ölçmek amacıyla 12 adet ifade yöneltilmiştir. Yetiştiricilerin ilgili ifadelere katılım düzeylerini 1'den 3'e kadar (1.Kesinlikle katılmıyorum, 2.Kararsızım ve 3.Kesinlikle katılıyorum) numaralandırmaları istenmiştir. Katılımcılara yöneltilen ifadeler ile ilgili bilgiler Çizelge 4.69'da verilmiştir.

Çizelge 4.69. Yetiştiricilerin ŞDKKYB'inden beklentilerine ait ifadeler

İfadeler	1 (n)	2 (n)	3 (n)	Ortalama
Üretimde kullanılan girdileri daha ucuza temin etmeli	1	2	130	2.97
Mesleki ve teknik bilgi sağlayarak daha verimli bir üretim sağlamalı	-	3	130	2.98
Sürü sağlığı kontrollerini yapmalı	-	-	133	3.00
Yetiştirme sürecinde belirli konularda eğitimler vermeli	4	9	120	2.87
Kesimhane ve işleme tesisi kurarak pazarlama sorunlarını azaltmalı	-	17	116	2.87
Ürünleri daha avantajlı pazarlamanın yollarını araştırmalı	-	2	131	2.98
Ürün işleme ve markalaşma yolunda adımlar atmalı	-	6	126	2.94
Serbest piyasada fiyat belirleme konusunda faaliyetlerde bulunmalı	-	10	123	2.92
Uygun koşullarda kredi imkânları araştırmalı ya da yaratmalı	-	24	109	2.82
Destekleme ve proje başvurularında yardımcı olmalı	-	4	129	2.97
Bizlerin fikirlerini alarak yönetimde söz hakkı vermeli	1	24	108	2.80
Birlik faaliyetleri ile ilgili açık bilgiler vermeli	-	2	131	2.98

Yetiştiricilerin ŞDKKYB'inden beklentilerini önem sırasına göre dört temel başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar;

1. Girdi (yem, aşı ve ilaç vb.),
2. Teknik destek ve sürü sağlığı (özellikle veteriner hizmeti),
3. Pazarlama ağı ve marka oluşumu,
4. Teşvik, kredi ve hibeler konusunda bilgilendirilme.

Yukarıda sayılan temel beklentiler aynı zamanda bölgede küçükbaş yetiştiriciliği faaliyetleri ile uğraşan çiftçilerin sorunlarını da teşkil etmektedir. Türkiye'de yapılan akademik çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur (Koyuncu ve ark., 2006; Dağıstan ve ark., 2008; Dönmez, 2008; Bilginturan ve Ayhan, 2009; Günaydın, 2009; Aksoy ve Yavuz, 2012; Karakuş ve Akyol, 2013; Sağlam, 2013; Karakaya ve Kızıloğlu, 2014; Aydın ve Keskin, 2018; Gül ve Örnek, 2018, 2019).

Şanlıurfa ilinin mera ve bozkır yapısı bölgede küçükbaş yetiştiriciliği konusunda ciddi bir potansiyel sağlamaktadır. Toprak özellikleri ve topoğrafik yapısına göre mera ve tarım dışı arazi olarak nitelendirilen bu arazilerin tümü bozkır ekosistemidir. Bu alanlar içinde genelde köy yerleşim alanları bulunmakta ve bu alanlarda yeterli tarım arazisi ve sulama imkânları olmadığından hayvancılık faaliyetleri önemli bir geçim kaynağı oluşturmaktadır. Topoğrafik olarak eğimi fazla ve toprağı erozyon ile kaybolan bu araziler daha çok mera olarak otlatma amaçlı kullanılmaktadır (Benek, 2006; Karadaş, 2017; GAP, 2019). Dolayısıyla özellikle yem konusunda yetiştiricilerin yılın belirli dönemlerinde sıkıntıları bulunmamaktadır. Ancak özellikle sürü sağlığı konusunda yetiştiricilerin ŞDKKYB'inden beklentileri bulunmaktadır. Çizelge 4.69'da görüldüğü üzere ortalaması en yüksek ifade "sürü sağlığı kontrollerini yapmalı (ortalama = 3.0)" ifadesidir. Yetiştiriciler geleneksel yöntemler ile faaliyetlerine devam ederken sürü sağlığı konusunda da geleneksel çözüm yöntemlerini ve bilgi kaynaklarını kullanmaktadırlar. Bu durum özellikle bazı dönemlerde toplu hayvan kayıplarına sebep olmakta ve yetiştiricileri çaresiz bırakmaktadır.

Hayvansal ürünlerde katma değerin yaratılması ancak işleme yöntemleri ve bu işleme süreci için teknik alt yapı ile mümkündür. Küçükbaş yetiştiricileri daha çok kırmızı et arzı açısından tüketici pazarında yer almaktadırlar. Ancak sadeyağ, tereyağı, peynir, yoğurt ve yün gibi diğer ürünler bazında yapılan piyasa arzının yetiştiricilerin dönemsel gelirleri içerisindeki payları azımsanmayacak düzeydedir. Dolayısıyla yetiştiriciler ürünlerinin işlenmesi, saklanması ve pazara sunulması konusunda ŞDKKYB'inden beklenti içerisindedir. Bu beklentiler; işleme tesislerinin açılması, marka ve pazarlama ağının oluşturulması şeklindedir.

Hayvancılık sektörünün gelişimi için başta bakanlık nezdinde olmak üzere birçok kurum ve kuruluş tarafından destek ve hibe programları düzenlenmektedir. Özellikle kamu kurumlarına yapılacak olan destek, hibe ve proje başvuruları teknik ve bürokratik birçok işlemi ve süreci kapsamaktadır. Yetiştiricilerin eğitim seviyeleri dikkate alındığında bu süreci yetiştiricilerin tek başlarına sürdürebilmeleri oldukça zordur. Bu nedenle yetiştiriciler destek, hibe ve proje başvurularında ŞDKKYB'nin kendilerine yardımcı olmalarını beklentisi içerisindedirler.

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Beslenme, insanoğlunun büyümesi, gelişmesi, sağlıklı ve üretken olarak uzun süre yaşaması için gerekli olan besin kaynaklarını yeterli miktarlarda tüketerek vücudunda kullanmasıdır. İnsanoğlunun beslenmesinde kullandığı temel kaynaklar; bitkisel ve hayvansal olarak ikiye ayrılmaktadır. Her ne kadar bitkisel ürünler insan beslenmesi için önemli olsa da hayvansal ürünlerin insanoğlu beslenmesindeki yeri ve önemi çok daha farklıdır. İnsanoğlu için önemli olan (büyüme, gelişme ve sağlıklı kalabilmesi için) sekiz aminoasit, hayvansal besin kaynaklı proteinlerde bulunmaktadır. Hayvansal gıda ürünleri biyolojik olarak değerli, iyi kaliteli protein ve organizmamızın sentezleyemediği elzem aminoasitlerden oluşmaktadır. Ayrıca B_{12} vitamini, magnezyum, krom, çinko ve yağlar bakımından ise oldukça zengindir.

Hayvansal ürünlerin kaynağını oluşturan, hayvancılık faaliyetleri ve sektörü; beşeri sermaye olan işgücünün dengeli olarak kullanılmasını ve bitkisel üretim faaliyetleri sonucu elde edilen ürünlerin çok daha iyi değerlendirilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, hayvancılık faaliyetinin, optimum kaynak kullanımına olanak sağlayan ve işletmenin net gelirini artıran bir üretim faaliyeti olduğu da söylenebilir. Hayvancılık sektörü gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkelerde sadece tarım sektöründe değil ulusal ekonominin kalkınmasında da önemli bir görev üstlenmektedir. Hayvancılık sektörü öncelikle artan nüfusun yeterli ve dengeli beslenmesine sonrasında ise ulusların ticaret dengesine büyük ve her geçen gün artan bir katkı sağlamaktadır.

Türkiye'de küçükbaş hayvancılık, bitkisel üretim açısından üretime uygun olmayan alanlar ile zayıf çayır ve meralarının değerlendirilmesinde karşılaşılan bir faaliyettir. Türkiye'deki mevcut çayır ve mera alanlarının küçükbaş hayvancılığa daha elverişli oluşu, kırsalda yaşayan insanların tüketim alışkanlıkları gibi etmenler küçükbaş hayvancılığı cazip kılmaktadır. Türkiye'de küçükbaş hayvancılık genel

olarak entansif olarak gerçekleştirilen bir faaliyet olup, işletmelerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta, ekonomik kazanç sağlamanın yanı sıra istihdam olanağı da oluşturmaktadır. Özellikle küçükbaş yetiştiriciliği, ülkemizde en düşük maliyetli hayvancılık faaliyetlerinden bir tanesidir. Koyun ve keçi meradan en iyi şekilde yararlanabilen, merayı en iyi şekilde değerlendiren, yılın her döneminde merayı kullanabilen bir hayvandır. Bunun yanında, ülkedeki meraların büyük çoğunluğu düşük verimli olup, küçükbaş hayvancılık açısından daha uygundur.

Şanlıurfa ilinin mera ve bozkır yapısı bölgede küçükbaş yetiştiriciliği konusunda ciddi bir potansiyel sağlamaktadır. Toprak özellikleri ve topoğrafik yapısına göre mera ve tarım dışı arazi olarak nitelendirilen bu arazilerin tümü bozkır ekosistemidir. Bu alanlar içinde genelde köy yerleşim alanları bulunmakta ve bu alanlarda yeterli tarım arazisi ve sulama imkânları olmadığından hayvancılık faaliyetleri önemli bir geçim kaynağı oluşturmaktadır. Topoğrafik olarak eğimi fazla ve toprağı erozyon ile kaybolan bu araziler daha çok mera olarak otlatma amaçlı kullanılmaktadır.

Şanlıurfa ilinde 2004 yılında 1 558 820 adet olan toplam küçükbaş hayvan varlığı sayısı 2019 yılına gelindiğinde %42.12 artarak 2 215 523 adet olmuştur. Ancak Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında 2004 yılında Türkiye'de var olan küçükbaş hayvan varlığının %4.90'ı Şanlıurfa ilinde bulunurken, 2019 yılında bu oran %4.57'ye düşmüştür.

Türkiye'de 2001 yılında çıkarılan kanun ve yönetmelikler sonrasında ıslah amaçlı çeşitli yetiştirici birlikleri kurulmuştur. 2019 yılı itibari ile Türkiye'de 80 adet Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği bulunmaktadır. Bu birliklerin üye sayısı ise 249 018 kişidir. Aynı yılda ŞDKKYB'nin üye sayısı ise 5 972 kişidir.

Bu çalışmada ŞDKKYB üyelerinin birlik faaliyetlerinden memnuniyet düzeyleri ve birlikten beklentileri araştırılmıştır. Araştırmaya katılan üyeler küçükbaş yetiştiricilik faaliyetleri ile ilgili temel sorunlarının; mera alanlarının azalması, yetiştiricilik maliyetlerinin artması, kırmızı et ile ilgili olarak uygulanan dış ticaret politikalarının olumsuz etkileri olduklarını belirtmişlerdir. En önemli sorunları ise

genç kuşakların küçükbaş yetiştiricilik faaliyetlerine devam etmek istememeleri ve çoban yetersizliğidir. Birlik üyeleri genel anlamda ŞDKKYB'nin faaliyetlerinden memnundurlar. Özellikle çobanlık eğitimi, hibe ve destekler konusunda bilgilendirme, dosya hazırlama desteği ve hayvanların kayıt altına alınması gibi faaliyetler konusunda yeterli düzeyde hizmet aldıklarını ve bu hizmetlerden de memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Yetiştiriciler özellikle küçükbaş hayvancılık faaliyetleri dolayısıyla elde ettikleri ürünlerin katma değerinin arttırılması, faaliyetlerinde kullandıkları girdi maliyetlerin azaltılması gibi gelirlerini arttırıcı adımların atılmasını birlikten beklemektedirler. Yetiştiriciler ürettikleri ürünlere marka değeri kazandıracak faaliyetlerin de birlik tarafından yapılmasını istemektedirler. Diğer taraftan yetiştiriciler sürü sağlığını atadan kalma geleneksel yöntemler, özel veteriner hekimler ve ilaç firmaları sağlamaktadırlar. Saha araştırmalarında yetiştiricilerden en çok sürü sağlığı konusunda ŞDKKYB'nin desteği istenmiştir.

5.2. Öneriler

ŞDKKYB'nin görev ve sorumlulukları ilgili kanun ve yönetmelikler ile belirtilmiştir. Bu sorumluluklar içerisinde üyelerinin rekabet gücünü arttırmaya yönelik faaliyetlerin yürütülmesi de bulunmaktadır. Dolayısıyla birliğin üyelerinin rekabet gücünü arttırmaya yönelik faaliyetlerde bulunması ve üyelerinin pazarlama kabiliyetlerini arttırmaya yönelik adımlar atması beklenen bir durumdur. 29813 sayılı resmi gazetede yayınlanan "Islah Amaçlı Hayvan Yetiştirici Birliklerinin Kurulması ve Hizmetleri Hakkında Yönetmelik" in "ğ" ve "j" maddeleri aşağıdaki gibidir;

ğ) Yetiştiricilerin ürünlerinin değer fiyatına satışını sağlayacak her türlü pazarlama organizasyonları ve ürün işleme tesislerini kurmak, kiralamak ve işletmek,

j) Hayvancılığın geliştirilmesi amacıyla gerekli tesisleri kurmak, tesislere ortak olmak, işletmek, gerektiğinde bu işler için tüm hisseleri birliğe ait olmak üzere şirket ve/veya iktisadi işletme kurmak.

Yetiştiricilerin ŞDKKYB çatısı altında işleme tesisleri (et, peynir, yoğurt, sade yağ vb.) kurarak birlik markası oluşturmaları başlangıçta oluşan katma değerin tüccarda değil yetiştiricilerde kalmasını sağlayacaktır. Böylelikle yetiştiricilerin faaliyet gelirlerinde ve refah seviyelerinde artış sağlanacaktır. Bu durum aynı zamanda tüketiciler için de olumlu sonuçlar doğuracaktır.

29813 sayılı resmi gazetede yayınlanan "Islah Amaçlı Hayvan Yetiştirici Birliklerinin Kurulması ve Hizmetleri Hakkında Yönetmelik" in "f" maddesi aşağıdaki gibidir;

f) Hayvanların bakım ve beslenmesi ile ilgili her türlü girdi temini ile teknik ve idari tedbirleri almak veya aldırmak.

Yetiştiricilerin yoğun olduğu belirli yerlerde ŞDKKYB tarafından veteriner ve hayvan sağlığı teknikerlerinin istihdam edilmesi sürü sağlığının korunmasını sağlayacağı gibi birliğin asıl görevlerinden biri olan hayvanların kayıt altına alınması, soy kütüğünün oluşturularak ıslahının yapılması faaliyetlerini de kolaylaştıracaktır. Bununla beraber yine yoğun olunan yerlerde hayvan hastanelerinin açılarak yetiştiricilerin kaygı duydukları sürü sağlığının korunması konusunda da ciddi anlamda bir adım atılmış olacaktır. Çizelge 4.69'da belirtildiği üzere yetiştiricilerin ŞDKKYB'inden en büyük beklentileri "Sürü sağlığı kontrollerini yapmalı" şeklindedir.

KAYNAKLAR

ABUZAR, C., 2010. Şanlıurfa'da değişen toplumsal yapıda taziye geleneği. Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 10(2): 259-274.

AKSOY, A. ve YAVUZ, F., 2012. Çiftçilerin küçükbaş hayvan yetiştiriciliğini bırakma nedenlerinin analizi: Doğu Anadolu Bölgesi örneği. Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi, 27(2): 76-79.

AKYOL, A., BİLGİÇ, P. ve ERSOY, G., 2008. Fiziksel Aktivite, Beslenme ve Sağlıklı Yaşam. Sağlık Bakanlığı Yayınları, No: 729, Ankara, 24s.

ALTUNIŞIK, R., COŞKUN, R., BAYRAKTAROĞLU, S. ve YILDIRIM, E., 2007. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 359s.

ANONİM., 2010. 2010 Yılı Hayvancılık Sektör Raporu. 25 Temmuz 2020 tarihinde http://www.byclb.com/Files/sektor_raporlari/Hayvancilik-Sektor-Raporu.pdf adresinden erişildi.

AYDIN, M. K. ve KESKİN, M., 2018. Muğla ilinde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri. Mediterranean Agricultural Sciences, 31(1): 317-323.

AYDOĞDU, M.H., 2016. Farmers' risk perception and willingness to pay for environment: Case study of GAP-Sanliurfa, Turkey. Fresenius Environmental Bulletin, 25(12): 5449-5455.

AYDOĞDU, M.H., SEVİNÇ, M.R., CANÇELİK, M., DOĞAN, H.P. ve ŞAHİN, Z., 2020. Determination of farmers' willingness to pay for sustainable agricultural land use in the GAP-Harran Plain of Turkey. Land, 9(8): 261.

AYDOĞDU, M.H., YENİGÜN, K. ve AYDOĞDU, M., 2015. Factors affecting farmers' satisfaction from water users association in the Harran Plain-GAP Region, Turkey. Journal of Agricultural Science and Technology, 17(7): 1669-1684.

AZTİMUR, H., 2019. Aile ve Kadın. E. Siverekli ve G. Sarıışık (Ed.), *Şanlıurfa İli Kırsalı Kadın Profili Demografik, Sosyo-Ekonomik ve İstihdam Perspektifli Bir Araştırma* içinde (ss. 23-28). Ekin Yayınevi, Bursa.

BAŞTÜRK, R., 2011. Bütün Yönleriyle SPSS Örnekli Nonparametrik İstatistiksel Yöntemler. Anı Yayıncılık, Ankara, 252s.

BAYRAM, N., 2017. Sosyal bilimlerde SPSS ile veri analizi. Ezgi Kitabevi, Bursa, 268s.

BAYSAL, A., 2003. Sosyal eşitsizliklerin beslenmeye etkisi. C.U. Tıp Fakültesi Dergisi, 24(4): 66-72.

BEBEK, D.T. ve KESKİN,M., 2018. Mersin ilinde koyun yetiştiriciliğinin mevcut durumu bazı verim ve yapısal özellikleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 23(2): 315-323.

BENEK, S., 2006. Şanlıurfa ilinin tarımsal yapısı, sorunlar ve çözüm önerileri. Coğrafi Bilimler Dergisi, 4(1): 67-91.

BİLGİNTURAN, S. ve AYHAN, V., 2009. Burdur ili damızlık koyun ve keçi yetiştiriciler birliği üyesi koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri ve sorunları üzerine bir araştırma. Hayvansal Üretim, 50(1): 1-8.

BLAIR, H.T. ve GARRICK, D.J., 2007. Application of new technologies in sheep breeding. New Zealand Journal of Agricultural Research, 50(2): 89-102.

CAN, M.F. ve SAKARYA, E., 2012. Dünya ve Türkiye'de tarım ve hayvancılık kooperatiflerinin tarihsel gelişimi, iktisadi önemi ve mevcut durumu. Vet Hekim Der Derg, 83(1): 27-36.

CANÇELİK, M., SEVİNÇ, M.R., AYDOĞDU, M.H. ve PALABIÇAK, M.A., 2020. Yaş Meyve ve Sebze Pazarlamasında Toptancı Halleri; Şanlıurfa İli Örneği. M.A. Nakıboğlu (Ed.), *Güncel Pazarlama Çalışmaları* içinde (ss. 25-48). Akademisyen Yayınevi, Ankara.

CERVANTES, G.D. ve DEWBRE, J., 2010. Economic Importance of Agriculture for Poverty Reduction. OECD Food, Agriculture and Fisheries Working Papers No. 23, France.

ÇELİKYÜREK, H. ve AYGÜN, T., 2017. Büyükbaş hayvancılıkta kayıt tutma sistemine yönelik bir bilgisayar paket programının hazırlanması. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi, 27(3): 453-459.

DAĞISTAN, E., KOÇ, B., GÜL, A. ve GÜL, M., 2008. Koyunculuk üretim faaliyetinin faktör analizi: Orta-Güney Anadolu örneği. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi, 18(2): 67-77.

DAVRAN, M.K., SEVİNÇ, M.R. ve CANÇELİK, M., 2020. Şanlıurfa ili köylerinde yaşlıların demografik ve sosyo-ekonomik durumları ile yoksulluk ve yaşlılık algıları. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 19(73): 1-17.

DAYAN, Y.A. 2007. Norduz Koyun Yetiştiriciliği Yapılan Kimi İşletmelerin Yapısal Özellikleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 49s.

DEMİREZEN, E. ve COŞANSU, G., 2005. Adölesan çağı öğrencilerde beslenme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. Sted, 14(8): 174-178.

DİNLER, Z., 2008. Tarım Ekonomisi. Ekin Kitabevi, Bursa, 402s.

DOĞAN, H.P., AYDOĞDU, M.H., SEVİNÇ, M.R. ve CANÇELİK,M., 2020. Farmers' willingness to pay for services to ensure sustainable agricultural income in the GAP-Harran Plain, Şanlıurfa, Turkey. Agriculture, 10(5): 152.

DÖNMEZ, O., 2008. Bursa İli Koyunculuk İşletmelerinin Yetiştiricilik Açısından Yapısı. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ, 61s.

GAP., 2019. Güneydoğu Anadolu Projesi Son Durum. 25 Mayıs 2020 tarihinde http://yayin.gap.gov.tr/pdf-view/web/index.php?Dosya=8cb1457d30 adresinden erişildi.

GÖKÇE, B., 2007. Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar. Savaş Yayınevi, Ankara, 344s.

GÖKÇE, O., 1997. Örgüt Sosyolojisi ve Hayvancılıkta Örgütlenme. Hayvancılıkta Örgütlenme Sempozyumu, 27-28 Kasım, İzmir, s.1-7.

GÜL, S. ve ÖRNEK, H., 2018. Gaziantep ilinde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri I. koyun yetiştiriciliği. Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 23(2): 306-314.

GÜL, S. ve ÖRNEK, H., 2019. Gaziantep ilinde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri II. keçi yetiştiriciliği. Hayvansal Üretim, 60(2): 89-96.

GÜLÇUBUK, B. ve ALUFTEKİN, N., 2004. Türkiye'de kırsal alanda yoksulluğun azaltılmasında hayvancılığın ve hayvansal ürün işleyen kobilerin rolü. İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, 19(222): 77-90.

GÜNAYDIN, G., 2009. Koyun yetiştiriciliğinin ekonomi politiği. U.Ü.Ziraat Fakültesi Dergisi, 23(2): 15-32.

GÜRLÜK, S. ve TURAN, Ö., 2008. Dünya gıda krizi: Nedenleri ve etkileri. U.Ü.Ziraat Fakültesi Dergisi, 22(1): 63-74.
GÜRSOY, O., 2009. Türkiye ve Avrupa Birliği'nde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde örgütlenme. U.Ü.Ziraat Fakültesi Dergisi, 23(2): 79-95.
IBM. (2020a, 16 Nisan). Post hoc comparisons for the Kruskal-Wallis test. 23 Eylül 2020 tarihinde https://www.ibm.com/support/pages/post-hoc-comparisons-kruskal-wallis-test adresinden erişildi.
IBM. (2020b, 16 Nisan). The calculation of Bonferroni-adjusted p-values. 23 Eylül 2020 tarihinde https://www.ibm.com/support/pages/calculation-bonferroni-adjusted-p-values adresinden erişildi.
KARADAŞ, K., 2017. Şanlıurfa ilinde koyunculuk işletmelerinin sosyo-ekonomik durumu: Siverek ilçesi örneği. GÜFBED/GUSTIJ, 7(2): 268-279.
KARAKAYA, E. ve KIZILOĞLU, S., 2014. Küçükbaş hayvancılık işletmelerinin örgütlenme yapısı bingöl ili örneği. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 1(4): 552-560.
KARAKUŞ, F. ve AKYOL, S., 2013. Van ili küçükbaş hayvancılık işletmelerinin mevcut durumu ve verimliliği etkileyen sorunların tespiti üzerine bir araştırma. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 18(1-2): 9-16.
KARATAŞ, K., 2001. Toplumsal değişme ve aile. Toplum ve Sosyal Hizmet, 12(2): 89-98.
KARLI, B., GÜL, M., KADAKOĞLU, B. ve GÜRSOY, A.K., 2018. Türkiye'de tarımda üretici örgütlenmesinin önemi ve gelişimi. Akademia Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı (1): 318-329.
KAYA, Z. ve YURTSEVEN, S., 2019. Şanlıurfa Küçükbaş Hayvancılığının Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. 2. Uluslararası Erciyes Bilimsel Araştırmalar Kongresi, 27-29 Eylül, Kayseri, s.389-407.
KAYMAKÇI, M., IŞIN, F., TAŞKIN, T., ERTUĞRUL, M., KARACA, O., ÖZDER, M., … SÖNMEZ, R., 2005. Türkiye Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği Üzerine Teknik ve Ekonomik Yaklaşımlar. Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi, 3-7 Ocak, Ankara, s.707-726.
KOYUNCU, E., PALA,A., SAVAŞ, T., KONYALI, A., ATAŞOĞLU, C., DAŞ, G., … YURT, H.H., 2006. Çanakkale koyun ve keçi yetiştiricileri birliği üyesi keçicilik işletmelerinde teknik sorunların belirlenmesi üzerine bir araştırma. Hayvansal Üretim, 47(1): 21-27.
LORCU, F., 2015. Örneklerle Veri Analizi SPSS Uygulamalı. Detay, Ankara, 376s.
MASLOW, H.A., 1954. The instinctoid nature of basic needs. Journal of Personality, 22: 326-347.
MERT, M., 2016. SPSS STATA Yatay Kesit Veri Analizi Bilgisayar Uygulamaları. Detay, Ankara, 320s.
NEWBOLD, P., CARLSON, W.L. ve THOME, B.M., 2012. Statistics for Business and Economics. Pearson Education, Londra, 792p.
ORAK, S., AKGÜN, S. ve ORHAN, H., 2006. Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin beslenme alışkanlıklarının araştırılması. S.D.Ü. Tıp Fak. Derg., 13(2): 5-11.
ÖZTÜRK, Ş., 2008. Kırsal yoksulluk ve neo-liberal ekonomi politikaları. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(5): 606-634.
ÖZÜŞEN, B. ve YILDIZ, Z., 2012. Buzul Çağı'ndan İlk Çağ'a tüketimin tarihi. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 4(7): 1-16.

PAKSOY, M. ve ÖZÇELİK, A., 2008. Kahramanmaraş ilinde süt üretimine yönelik keçi yetiştiriciliğine yer veren tarım işletmelerinin ekonomik analizi. Tarım Bilimleri Dergisi, 14(4): 420-427.

PALABIÇAK, M. A., 2019. Türkiye'de Kırmızı Et Sektörü ve Geleceğe Yönelik Üretim ve Tüketim Dengesinin Analizi. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 175s.

PISMENNAYA, E., STUCALO, V., VOLTERS, I., KIPA, L. ve AZAROVA, M., 2019. Animal husbandry of South of Russia: Current state and prospects of development. Engineering for Rural Development, 18: 337.

POLAT, Ö., GÜNGÖR, C., KORKMAZ, M., ÇİMEN, V. ve YAHYAOĞLU, G., 2011. Adana ili sebze ve meyve fiyatlarının çeşitli faktörlere göre değerlendirilmesi. Akademik Bakış Dergisi, 26: 1-13.

RESMİ GAZETE. (2001a). Hayvan Islahı Kanunu (Kanun No: 4631). 15 Mayıs 2020 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4631.html adresinden erişildi.

RESMİ GAZETE. (2001b). Islah Amaçlı Yetiştirici Birliklerinin Kurulması ve Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. 15 Mayıs 2020 tarihinde https://www.resmigazete.gov.tr/Eskiler/2001/12/20011219.htm#3 adresinden erişildi.

RESMİ GAZETE. (2016). Islah amaçlı Hayvan Yetiştiricileri Birliklerinin Kurulması ve Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. 15 Mayıs 2020 tarihinde https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160826-14.htm adresinden erişildi.

SAĞLAM, U., 2013. Uşak İlinde Tarımsal Üretici Örgütlenmesi ve Yapısal Sorunlar. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Tekirdağ, 216s.

SAYIN, B. ve SAYIN, C., 2004. Türkiye'de Tarımsal Üretici Örgütlenmesi, Avrupa Birliği'ne Uyum Hazırlıkları ve Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu. Türkiye VI Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül, Tokat, s.463-470.

SEMERCİ, A. ve ÇELİK, A.D., 2016. Türkiye'de küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin genel durumu. Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 21(2): 182-196.

SEVİNÇ ve DAVRAN, M.K., 2017. Adana İlinde Mevsimlik Tarım İşçiliğinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Geleceği. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Yayınları No: 283, Ankara, 182s.

SEVİNÇ, G., 2018. Süt Sığırcılığı Desteği Alan Kooperatif İşletmelerinin Örgütlenmeye ve Kırsal Kalkınmaya Etkisi: Şanlıurfa İli KASDEP Örneği. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Şanlıurfa, 230s.

SEVİNÇ, G., AYDOĞDU, M.H., CANÇELİK, M. ve SEVİNÇ, M.R., 2019. Farmers' attitudes toward public support policy for sustainable agriculture in GAP-Şanlıurfa, Turkey. Sustainability, 11(23): 6617.

SEVİNÇ, G., DAVRAN, M.K. ve SEVİNÇ, M.R., 2018. Türkiye'de kırda kente göç ve göçün aile üzerindeki etkileri. İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 3(6): 70-82.

STATA CORP LLC., 2019. STATA User's Guide. Stata Press, Texas, USA, 400p.

ŞAHİNLER, Z. ve DEMİR, Y., 2016. Ağrı ilinde küçükbaş hayvancılığın mevcut durumu, sorunları ve çözüm önerileri. Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, *5*(1): 16-26.

ŞAHİNLİ, M.A., 2011. Konya İlinde Koyunculuk Faaliyetine Yer Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Koyunculuk Faaliyetinde Etkili Olan Unsurların Saptanması. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 218s.

TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ., 2019. Teşkilatlanma Verileri. 15 Mayıs 2020 tarihinde https://www.tarimorman.gov.tr/sgb/Belgeler/SagMenuVeriler/TRGM.pdf adresinden erişildi.

TİGEM., 2019. 2019 Yılı Hayvancılık Sektör Raporu. 31 Temmuz 2020 tarihinde https://www.tigem.gov.tr/WebUserFile/DosyaGaleri/2018/2/a374cc25-acc1-44e8-a546-63b4c8bce146/dosya/2019%20YILI%20HAYVANCILIK%20SEKTOR%20RAPORU.pdf adresinden erişildi.

TÜIK., 2020. İstatistiklerle Aile, 2019. 18 Mayıs 2020 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33730 adresinden erişildi.

TÜİK., 2016. İstatistiklerle Aile, 2015. 5 Eylül 2020 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21523&utm_term=istatistik,n%C3%BCfus,enflasyon,sanayi,gsyih,demografi&utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter adresinden erişildi.

TÜİK., 2019. Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri (İllere göre ortalama ilk evlenme yaşı, 2010-2019). 15 Temmuz 2020 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068 adresinden erişildi.

TÜİK. 2020a. Türkiye Canlı Küçükbaş Hayvan Varlığı. 15 Mayıs 2020 tarihinde https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=101&locale=tr adresinden erişildi.

TÜİK. 2020b. Türkiye Kırmızı Et Üretim Miktarı. 15 Mayıs 2020 tarihinde https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=79&locale=tr adresinden erişildi.

TÜRKDOĞAN, O., 2006. Doğu ve Güneydoğu Kabile-Aşiret Yapısı. IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 624s.

TÜRKDOĞAN, O., 2008. Osmanlıdan Günümüze Türk Toplum Yapısı. Çamlıca Yayınları, İstanbul, 755s.

UPTON, M., 2004. The Role of Livestock in Economic Development and Poverty Reduction. 17 Mayıs 2020 tarihinde http://ageconsearch.umn.edu/record/23783/files/wp040010.pdf adresinden erişildi.

ÜNAL, V., 2013. Geleneksel geniş aileden çekirdek aileye geçiş sürecinde boşanma sorunu ve din. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(26): 588-602.

VURAL, H. ve FİDAN, H., 2007. Türkiye'de hayvansal üretim ve hayvancılık işletmelerinin özellikleri. Tarım Ekonomisi Dergisi, 13(2): 49-59.

YAVUZ, F. ve ÇAĞLAYAN, T., 2005. Türkiye Tarımının Tarihi. F. Yavuz (Ed.), *Türkiye'de Tarım* içinde (ss. 1-8). Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ankara.

YAVUZ, F. ve DİLEK, Ş., 2019. Türkiye Tarımına Yeniden Bakış. SETA Yayınları, İstanbul, 146s.

YAVUZER, Ü., 2014. Organik koyun yetiştiriciliği. Alınteri, 26(B): 45-50.

YERCAN, M., 2007. Türkiye ve Avrupa Birliği'nde tarımın örgütlenme deseni ve tarımsal kooperatifler. Tarım Ekonomisi Dergisi, 13: 19-29.

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H., 2011. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin, Ankara, 366s.

YÜCESAN, S., 2008. Optimal Beslenme. Sağlık Bakanlığı Yayın No: 726, Ankara, 32s.
ZAFER, A.B., 2013. Cumhuriyet ile birlikte değişen Türk aile yapısı ve kadının durumu. U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(24): 121-134.
ZHANG, S.H., 2019. Preliminary Study on Development of City Animal Husbandry Industrialization. 5th International Conference on Agricultural and Biological Sciences (ABS), 21-24 July, Macau, p.1-15.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Seyran AYALP
Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti
Doğum Yeri ve Tarihi : Birecik 05/02/1996
e-mail : seyranayalp284@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı	Bitirme Yılı
Lise	Atatürk Anadolu Lisesi	2013
Üniversite	Harran Üniversitesi	2018
Yüksek Lisans	Harran Üniversitesi	2020

UZMANLIK ALANI

Kırsal Kalkınma, Kırsalda Örgütlenme, Kooperatifçilik

YABANCI DİLLER

İngilizce

YAYINLAR

AYALP, S., SEVİNÇ, M.R. ve CANÇELİK,M., 2020. Şanlıurfa Damızlık Koyun Keçi Yetiştirici Birliği (Şdkkyb) Üyelerinin Örgütsel Memnuniyetleri ve Beklentileri. UBAK 8. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi (Sosyal ve Eğitim Bilimleri), 22-23 Ağustos, Hattuşa/Çorum, s. 132-133.

EKLER

EK-1: Etik Kurul İzin ve Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 10/03/2020-E.12239

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

Tarih: 10.03.2020
Saat: 11:00
Sayı: 2020/19
Konu: Seyran AYALP

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun yaptığı toplantı sonucunda Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Eğitim Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi **Seyran AYALP**'ın araştırmacı, danışmanı **Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Reşit SEVİNÇ**'in yürütücü olduğu **"Şanlıurfa Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Üyelerinin Örgütsel Memnuniyetleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma"** konulu yüksek lisans tez çalışması oy birliğiyle uygun bulunmuş ve 10 Mart 2020 tarihinden geçerli olmak üzere onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mahmut KAYA
Başkan

Dr. Öğr. Üyesi. Fatma ÇAKMAK
Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Mithat Arman KARASU

Doç. Dr. Mustafa ÖZMÜSUL

Doç. Dr. Özlem DEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Şenay KOÇAKOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet CANÇELİK